

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BECERİ EĞİTİMİ KAPSAMINDA LEONARDO DA VİNCİ PROGRAMINA
KATILAN OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Murat ÖZEKİN

ANKARA – 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BECERİ EĞİTİMİ KAPSAMINDA LEONARDO DA VİNCİ PROGRAMINA
KATILAN OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Murat ÖZEKİN

Danışman
Prof. Dr. Azize TUNÇ HASSAN

ANKARA – 2010

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Murat Özekin’in “**BECERİ EĞİTİMİ KAPSAMINDA LEONARDO DA VINCI PROGRAMINA KATILAN OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**” başlıklı tezi/....../2010 tarihinde, jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı	İmzası
Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Azize Tunç HASSAN	
Üye: Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN	
Üye: Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU	
Üye: Doç. Dr. Mehmet YEŞİLTAŞ	
Üye: Doç. Dr. Alptekin SÖKMEN	

ÖZET
BECERİ EĞİTİMİ KAPSAMINDA LEONARDO DA VINCI PROGRAMINA KATILAN
OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA

Özekin, Murat

Doktora, Turizm İşletmeciliği Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Azize Tunç Hassan

Ocak – 2010

Avrupa parlamentosu, genel ve mesleki eğitimin yanı sıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla hayat boyu öğrenme programı adı altında toplamıştır. Programın genel amacı, hayat boyu öğrenme yoluyla topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkânı yaratmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamaktır. Dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmektir. Bu hedeflerin, ülkemizin eğitim ve öğretim hedefleriyle de örtüştüğü açıktır. Leonardo da Vinci programı ise Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır. Ülkemizde de daha iyi bir mesleki eğitim sistemine sahip olmak ve AB'nin mesleki eğitim sistemleriyle uyum sağlamak için proje ve çalışmalar yapılmaktadır.

Bu araştırmada, beceri eğitimlerini Leonardo da Vinci programı kapsamında AB ülkelerinde yapan otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencilerinin beceri eğitimleri sırasında edindikleri birikimler ve kazandıkları yeterlilikler irdelenmiştir. Bu amaçla 2006- 2009 yılları arasında Leonardo da Vinci programına katılan toplam 654 otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencisine anket uygulanmış ve ortaya konulan araştırma hipotezleri istatistiksel olarak test edilmiştir. Kazanılan edinimler yabancı dil gelişimi, kişisel gelişim, mesleki gelişim, vizyon gelişimi ve bu programa katılımdan ötürü genel memnuniyet açısından öğrenci görüşlerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Beceri Eğitimi, Leonardo da Vinci Programı

ABSTRACT

A STUDY INTO THE HOTEL AND TOURISM VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS PARTICIPATING IN THE LEONARDO DA VINCI PROGRAM WITHIN THE SCOPE OF VOCATIONAL TRAINING

Özekin, Murat

PhD, Tourism Management Education Program

Advisor: Prof. Dr. Azize Tunç Hassan

January – 2010

European Council and Parliament express the objective of life long learning programs, which wraps sub-programs and activities related to vocational education. The main approach of the program is through life long learning programs in order to reinforce their contribution to social cohesion, active citizenship, intercultural dialogue, gender equality and personal fulfillment; promote co-operation in quality assurance in all sectors of education and training. To provide job opportunities, the main objective is to promote exchange, cooperation and mobility within educational systems in the community. It is clear that these objectives matches with the objectives our education system has. When it comes to Leonardo da Vinci, the main objective of the program is to promote the policies towards vocational education and to develop these policies. In order to have a better system of vocational education and to comply with the European Union education systems, there are projects and studies conducted by a variety of private and state institutions.

This study sets out to explore the experiences and competencies students gained during practical training of the students who participated in Leonardo da Vinci programs. To serve his purpose, a questionnaire was applied to 654 students who participated in Leonardo da Vinci Programs at hotel and tourism vocational high schools and hypotheses put forward were tested in statistical terms. Competencies gained were dealt with respect to foreign language education, personal development, vocational development, visionary development, and general satisfaction from the program in general.

Key words: Vocational Education, Practical Training, Leonardo da Vinci Program

ÖNSÖZ

Türkiye, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına "tam üye" olarak 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren katılmıştır. Genel ve mesleki eğitimin yanı sıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla tek bir programda toplayan Hayat boyu Öğrenme Programı (LLP), yeni kuralları, basitleştirmeleri ve ülke merkezli faaliyetlerdeki artış nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. Birçok katılımcı, AB ülkelerinde gerek programlar gerekse bireysel faaliyetler çerçevesinde bilgi ve deneyim artırma amaçlı değişim ve yerleştirmelere katılmış ve bu sayede yenilikçi yaklaşımların kazandırılmasında önemli katkılar sağlamıştır.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin LPP'yi yasalaştıran 15 Kasım 2006 ve 1720/2006/EC sayılı Kararı, Hayatboyu Öğrenme Programı'nın genel amacını şöyle ifade etmektedir: "Hayatboyu öğrenme yoluyla topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkânı sağlamak ve sosyal bütünlüğü geliştirmektir. Çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak, özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla, topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmektir". Bu hedeflerin, Türkiye'nin eğitim ve öğretim hedefleriyle de örtüştüğü açıktır.

Leonardo da Vinci ise Avrupa Birliği'nin mesleki eğitim programıdır. Temel düzeyde mesleki eğitim almakta olan öğrenciler (IVT) ile, işsizler de dahil olmak üzere işgücü dünyasındaki kişiler (PLM) ve mesleki eğitimden sorumlu kişilerin (VETPRO) katıldığı ülkelerarası staj ve çalışma ziyareti olarak adlandırılabilir hareketlilik faaliyetleridir. Burada esas nokta, temel mesleki eğitim ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesidir. Kişilerin teori ve uygulama içeren faaliyetlerden, özellikle iş bağlantılı eğitimle deneyim kazanmaya teşvik edilmesi, dil becerilerinin, ülkelerarası bağlantıların, eğitmenler ve insan kaynakları yöneticileri için başarılı uygulamaların değişimlerinin geliştirilmesidir. Bu tür bir faaliyet alanı mesleki eğitim alanındaki tüm sosyal ortakların bir araya gelmesini sağlayarak hem ülkelerarası işbirliğinin hem de iş dünyası ile eğitim kurumları arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi için yararlıdır.

Bu programlar çerçevesinde elde edilen kazanımların hangi alanlarda ve nasıl olduğunun ortaya çıkarılarak yararlanıcıların faydalanma düzeyi, projelere katılanların görüşleri ve yaşadıkları sorunlar vb. gibi sorulara cevaplar aranarak bir durum değerlendirmesi yapılmıştır. Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinin bu programlardan yararlanma düzeyi analiz edilmiştir. “Beceri Eğitimi Kapsamında Leonardo da Vinci Programına Katılan Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” konulu tez beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünü; giriş, araştırmanın problemi, amacı ve önemi, sınırlılıklar, varsayımlar, terim ve kısaltmaların tanımlanması, ikinci bölümünü kuramsal ve kavramsal çerçeve, üçüncü bölümünü yöntem, dördüncü bölümünü bulgular ve yorumlar ve beşinci bölümünü sonuç ve öneriler oluşturmaktadır.

Araştırmanın tüm aşamalarında bilgilerinden yararlandığım tez danışmanım Prof. Dr. Azize Tunç HASSAN hocama ve her türlü katkılarından dolayı Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN hocama ve çalışmamda emekleri geçen Yrd. Doç. Dr. Umut AVCI, Yrd. Doç. Dr. Yasin BOYLU ve Yalçın ARSLANTÜRK’e ayrıca her zaman yanımda oldukları için Aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın eğitime küçük de olsa katkı getirmesi ümidiyle...

Ankara, 2010

Murat ÖZEKİN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırma Problemi.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.3. Sınırlılıklar	5
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Terim ve Kısaltmaların Tanımlanması.....	5
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Mesleki Eğitim	6
2.2. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi	8
2.3. Türkiye’de Turizm Eğitimi	11
2.4. Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi	18
2.4.1. Beceri Eğitiminin Önemi.....	20
2.4.2. Beceri Eğitiminde Okul Sektör İşbirliği.....	23
2.4.3. Beceri Eğitimi Mevzuatı.....	27
2.4.3.1. 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu.....	27
2.4.3.2. 4702 Sayılı Kanun’da Mesleki ve Teknik Eğitim.....	30
2.5. Mesleki ve Teknik Eğitimde Avrupa Birliği İle Gelişen İlişkiler	32
2.5.1. Avrupa Birliği Mesleki ve Teknik Eğitiminin Tarihsel Süreci.....	32
2.5.2. Avrupa Birliği Mesleki ve Teknik Eğitim Politikaları.....	35
2.5.3. Avrupa Birliği Mesleki ve Teknik Eğitim Modelleri.....	37
2.5.4. Avrupa Birliği Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları.....	39
2.5.4.1. Avrupa Eğitim Vakfı.....	40
2.5.4.2. Mesleki Eğitimi Geliştirmek İçin Avrupa Merkezi.....	40
2.5.4.3. Mesleki Eğitim Danışma Komitesi.....	41

2.5.5. Mesleki ve Teknik Eğitim Politikasının Ortak Avrupa Araçları.....	41
2.5.5.1. Avrupa Nitelikler Çerçevesi.....	41
2.5.5.2. Mesleki Eğitim İçin Avrupa Kredi Transfer Sistemi.....	42
2.5.5.3. Europass Eğitim Girişimi.....	43
2.5.5.4. Mesleki Yeterlilik Sistemi.....	44
2.6. Türkiye’de Turizm Eğitiminin Geliştirilmesi Üzerine Uygulanan Projeler	46
2.6.1. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (MTEM).	46
2.6.2. Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP).....	48
2.6.3. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi (İKMEP).....	50
2.6.4. Turem Mezunlarının Eğitimi Projesi (TUREİS).....	50
2.6.5. Turizm Öğretmenlerinin Sektörde İşbaşı Eğitimi Projesi.....	52
2.7. Türkiye’nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılımı....	54
2.7.1. Hayatboyu Öğrenme Programı.....	56
2.7.2. Leonardo da Vinci; Avrupa Birliği Ortak Mesleki ve Teknik Eğitim Programı:	59
3.YÖNTEM.....	66
3.1. Araştırmanın Modeli.....	66
3.2. Evren ve Örneklem.....	67
3.3. Verilerin Toplanması	67
3.4. Araştırma Verilerinin Analizi	68
4. BULGU VE YORUMLAR.....	69
4.1.Örneklemin Demografik Mesleki Özellikleri.....	69
4.2.Gelişim Değişkenlerine İlişkin Bulgular.....	71
4.3.Genel Memnuniyete İlişkin Bulgular	73
4.4.Korelasyon Analizi Sonuçları.....	74
4.5.Farklılık Analizine İlişkin Bulgular.....	74
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
5.1. Sonuç	78
5.2. Öneriler	79
KAYNAKÇA	83
EKLER.....	99
EK.1. ANKET FORMU.....	99

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1:	Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Görünümü.....	12
Tablo 2:	Öğretim Yıllarına Göre OTML Okul, Öğrenci ve Öğretmen sayıları.....	14
Tablo 3:	OTML Alan Dallardaki Yapılan Değişiklikler.....	15
Tablo 4:	OTML Yeterliliğe Dayalı Modüler Çerçeve Öğretim Programları.....	16
Tablo 5:	AB Uyum Sürecinde Turizm Eğitimi Üzerine Yürütülen Projeler.....	47
Tablo 6:	Turizm Sektöründe Eğitimcilerde Bulunması Gerekli Özellikler.....	53
Tablo 7:	Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP).....	57
Tablo 8:	Hayatboyu Öğrenme Programı Katılımcı Ülkeler.....	58
Tablo 9:	Yıllara Göre Leonardo da Vinci Katılımcı Sayıları ve Bütçeleri.....	63
Tablo 10:	Hareketlilik Projeleri Uygulama Koşullarına İlişkin Özet Tablo	65
Tablo 11:	Ortaklık Projelerinin Temel Hedefleri ve Özellikleri.....	66
Tablo 12:	Yenilik Transferi Projeleri Genel Özellikleri.....	66
Tablo 13:	Anketi Cevaplayana İlişkin Bulgular.....	70
Tablo 14:	Liderlik Davranışlarına İlişkin Faktör Analizi Sonuçları.....	73
Tablo 15:	Öğrencilerin LDV Programlarından Genel Memnuniyet Düzeyleri.....	74
Tablo 16:	Genel Memnuniyet İle Gelişim Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	75
Tablo 17:	Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları Tablosu.....	75
Tablo 18:	Yaş Göre Anova Sonuçları Tablosu.....	76
Tablo 19:	Öğrenim Görülen Bölüme Göre Anova Sonuçları Tablosu.....	76
Tablo 20:	Gidilen Ülkeye Göre Anova Sonuçları Tablosu.....	77
Tablo 21:	Çalışılan İşletme Türüne Göre Anova Sonuçları Tablosu.....	77
Tablo 22:	Çalışılan Departmana Göre Anova Sonuçları Tablosu.....	78
Tablo 23:	LDV Programından Önce ve Sonra Yabancı Dil Seviyesi Tablosu.....	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 2009 Yılında Leonardo da Vinci Programının Faaliyet Türlerine Göre Dağılımı.....	59
Şekil 2: 2007 Yılında Proje Kapsamında Hareketlilik Gerçekleştirilen Ülkeler.....	60
Şekil 3: Yıllara Göre Leonardo da Vinci Programı Genel Hareketlilik Başvuru Sayısı.....	61
Şekil 4: 2009 Yılında Leonardo da Vinci Programı Faaliyet Türlerine Göre Dağılımı.....	64

KULLANILAN KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ACVT	Mesleki Eğitim Danışma Komitesi (Advisory Committee on Vocational Training)
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKTOB	Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği
AOTML	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
AT	Avrupa Topluluğu
CEDEFOP	Mesleki Eğitimi Geliştirmek İçin Avrupa Merkezi (European Centre For The Development of Vocational Training)
MEK	ıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu
ÇSGB	alışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ECVET	Mesleki Eğitim İçin Avrupa Kredi Transfer Sistemi (European Credit System for Vocational Education and Training)
EEA	Avrupa evre Bilgi ve Gözlem Ağı (European Environment Agency)
EFTA	Avrupa Ortak Ticaret Birliği (European Free Trade Association)
ENQA	Avrupa Yksekğrenimde Kalite Güvence Birliği (European Association for Quality Assurance in Higher Education)
EQF	Avrupa Nitelikler erevesi (European Qualifications Framework)
ETF	Avrupa Eğitim Vakfı (European Training Foundation)
ILO	Uluslararası alışma rgt (International Labour Organization)
IVT	Temel Mesleki Eğitim Almakta Olanlar (Initial Vocational Training)
İKMEP	İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi
İşKUR	Türkiye İş Kurumu
LLP	Yaşam Boyu ğrenme (Life Long Learning)
LDV	Leonardo da Vinci programı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Eğitim ve ğretim Sistemini Güçlendirme Projesi
MTEM	Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu

MYO	Meslek Yüksek Okulu
OTML	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavına
PLM	İşsizler ve İşgücü Piyasasındaki Kişiler (Placement)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİSK	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TMTF	Türkiye Milli Talebe Federasyonu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOLEYİS	Türkiye Otel Lokanta Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası
TTÖGM	Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TUREİS	Turizm Eğitim Merkezi Mezunlarının İstihdamı ve Turizm Sektörü Çalışanlarının Eğitimi Projesi
TUREM	Turizm Eğitim Merkezleri
TUROB	Turistik Otelciler, İşletmeciler ve Yatırımcılar Birliği
TÜROFED	Türkiye Otelciler Federasyonu
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
VETPRO	Mesleki Eğitimden Sorumlu Kişiler (Vocational Education and Training Professionals)
YOTEM	Yetişkinler Otelcilik ve Turizm Eğitim Merkezleri
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
USPGG	Ulusal Standart ve Program Geliştirme Komitesi

1. GİRİŞ

Bir hizmet kompozisyonu içeren turizm faaliyetlerinin genel hizmet paketi olarak somut olmaması, heterojenlik içerip müşteri çalışan ilişkisinin doğrudan bir ilişki olması, hizmetin üretiminin ve tüketiminin eş zamanlı olması, hizmetin bir yerden başka yere ve bir zamandan başka zamana aktarılamaması ön plana çıkmaktadır (Gümüş, 2000: 310).

Eğitilmiş insan gücü, turizm faaliyetlerinde yer alan fiziki elemanlara etkinlik ve anlam kazandıran bir unsurdur. Eğitilmiş insan unsurunun yeterliliği, turistin beklediği düzeyde hizmet almasını sağlamaktadır. Diğer taraftan turizm de uluslararası düzeyde bir kalite savaşı yaşanmaktadır. Rekabetin yoğun olarak yaşandığı dünya turizm piyasalarına standartlara uygun ve kaliteli turistik mal ve hizmetle girebilmek için hem genel olarak toplumun turizmin önemini kavraması, hem de yeterli sayıda nitelikli personel gereklidir. Nitelikli personelin yetiştirilebilmesi ise ancak turizm eğitiminin kalitesi ile mümkündür. Turizm eğitimi, her düzeydeki öğrencilere turizm bilincini, misafirperverliğin temel prensiplerini vermek, turizm sektöründe çalışan personelin genel ve mesleki bilgilerini arttırmak ve turizm sektörüne, araştırmacı, niteliklerinde uzman, uygulayıcı, teknisyen yetiştirmek için yapılan her türlü faaliyetlerdir (Olalı ve Timur, 1986: 39).

Sektörel özellikler nedeni ile ekonomik verimliliğin sağlanabilmesi için yapılacak iş ve hizmetlerin teknik turizm bilgisi, görgüsü ve deneyimi taşıyanlar tarafından görülmesi gerekmektedir. 21.yy tüketicisi dünden farklı olarak hizmette belli düzeylerde kaliteyi aramakta ve kaliteli hizmetin alt yapısı ise eğitim ile sağlanmaktadır (Yağcı, 2001: 8).

Uluslararası rekabetin yoğunlaştığı hızlı küreselleşmenin yaşandığı günümüzde, işletmelerin varlıklarını sürdürmeleri, pazardaki değişikliklere anında uyum sağlayabilmeleri, kalite ve verimliliği sürekli arttırmalarına bağlıdır. Kalite olgusunun yakalanmasında ise en önemli unsurun eğitim olduğu rahatlıkla söylenebilir (Sezgin, 2001: 141).

İnsan faktörü her organizasyonun genel başarısında önemli rol oynamakla birlikte özellikle insanların ağırlandığı hizmet sektöründe bu rolün önemi daha da büyüktür. İşgücünü oluşturan insanların çoğu bu sektörde müşterilerle doğrudan ilişki içindedir ve organizasyonun genel amaçlarına ulaşmasında önemli rol oynamaktadır (İbicioğlu vd:3).

Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler turizm eğitiminin de desteklenmesini gerektirmektedir. Turizm doğası gereği verilen mesleki eğitim yanında kültür eğitimini de gerektirir. Turizmle uğraşan kişinin tarihini, geçmişini iyi bilen ve iyi tanıtan, dünya kültürlerini ve kendi kültürünü tanıyan, turiste hoşgörülü, onun düşüncelerine saygılı kişi olması gerekir (İlkin ve Dinçer, 1991: 86).

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Araştırma Problemi

Turizm hizmet sektörünün uluslararası hareketleri içeren bir özellik arz etmesi nedeniyle; Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde okuyan öğrencilerin beceri eğitimlerini Avrupa Birliği ülkelerinde Leonardo da Vinci meslek Eğitim programı kapsamında yapması çok önemlidir. Öğrenciler yabancı ülkelerde yaptıkları stajlar sırasında farklı kültürleri tanıma fırsatı bulmakta ve özellikle yabancı dil pratiklerini geliştirmektedirler. Uluslar arası bir etkileşimin olduğu Turizm sektöründe verilen hizmetin kalitesi personelin yabancı dil bilgisi ile de yakından ilgilidir.

Turizm sektöründe beceri eğitimlerini yapmakta olan öğrenciler sektörle ilk defa tanışmaktadırlar. Gelecekte turizm sektöründe çalışıp çalışmayacaklarına da yine bu stajları sırasında karar vermektedirler. Özellikle konaklama işletmelerinde stajyer öğrenciler kalabalık gruplar halinde çalıştırılmakta ve öğrencilere ucuz işgücü gözüyle bakılmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi olarak ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde eğitim veren kurumların öğrencilerine zorunlu staj uygulamasının olması söylenebilir. Stajyer öğrencilerin işletmeler tarafından ucuz işgücü olarak bir sektör haline getirilmesi sonucunda ise kalifiye personelin iş bulamaması ve verilen hizmetin kalitesinin düşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Konaklama işletmelerinde her şey dahil sistemin uygulanmasının bir sonucu olarak verilen hizmetin kalitesinin düşmesi ve bu sistemde müşterinin yemeğini ve içkisini açık büfeden kendisinin alması sonucunda servis personeli olarak çalıştırılacakların görevi sadece boş tabak ve bardakları toplamak ve temizlik yapmak olacaktır. Turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin büyük kısmı konaklama işletmelerinde öğrenim gördükleri bölümlere bakılmaksızın servis personeli olarak çalıştırılmaktadırlar. İşletmeler çalıştırdıkları stajyer öğrencilerin sigorta harcamaları kaleminde tasarruf etmektedir. Bilindiği gibi OTML öğrencilerinin sigortaları Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yaptırılmaktadır. Bu durum stajyer öğrencilere olan talebi daha da arttırmaktadır. Öğrencilerin okulda öğrenim gördükleri bölümlere

bakılmaksızın ihtiyaç duyulan departmanlarda çalıştırılması ise öğrencinin kendi bölümünde kendisini yetiştirmesini engellemektedir. İşletmeler beceri eğitiminin teorik eğitimin bir devamı olduğunu kavramalıdır.

Modüler eğitim sistemine geçilmesi nedeniyle bir yıl yabancı dil hazırlık programı uygulanan Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerine son verilmiştir. Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerine dönüştürülen bu okullarda yabancı dil ders sayısının azalması ve yoğunlaştırılmış bir yabancı dil programının uygulamadan kaldırılması neticesinde öğrencilerin yabancı dil eğitimin kalitesi de düşmüştür. Uluslar arası turizm hareketlerinin en önemli unsuru yabancı dil bilgisinin yetersiz olması ise öğrencilerin meslekteki başarısını olumsuz etkilemektedir. Leonardo da Vinci programı sayesinde Avrupa Birliği ülkelerinde beceri eğitimi yapma imkanı bulan öğrencilerin yabancı dil bilgi ve pratiklerini geliştirme imkanları vardır. Oysaki eğitim programlarının etkinliği hakkında geri dönüşüm almak hem uygulayıcılara hem de katılan öğrencilere önemli avantajlar sağlayacaktır. Bu çalışmada yukarıda belirtilen öneminden dolayı LDV programına katılan öğrencilerin memnuniyet düzeyleri ve gelişimlerine ilişkin durumları incelenmiştir. Literatürde benzer içerikte bir çalışmaya rastlanılmadığı için elde edilecek bulguların hem literatüre katkı sağlayacağı hem de gelecekte yapılacak çalışmalar için yöntem ve içerik açısından yön verici olacağı düşünülmektedir. Araştırmada öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin onların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de analiz edilerek örneklemin ne tür özelliklere sahip olması gerektiği konusuna da açıklık getirilecektir.

Turizm eğitiminde kalitenin ve verimliliğin arttırılabilmesi için okulda verilen teorik eğitim ile işletmelerde sağlanan beceri eğitiminin bir bütünlük arz etmesi gerekmektedir. İşletmelerde beceri eğitime gönderilen öğrencilerin gerekli tutum ve mesleki tecrübeleri kazanabilmeleri için sektör ve okul iletişiminin çok iyi planlaması gerekmektedir.

Leonardo da Vinci programı sayesinde, OTML öğrencilerine farklı kültürel ortamlarda mesleki ve eğitimsel tecrübe edinmeleri için olanak sağlanmıştır. Ortaöğretim düzeyinde temel mesleki eğitim almakta olan öğrenciler haftanın bazı günlerinde okulda teorik eğitim almakta bazı günlerinde ise işletmelerde uygulamalı eğitim (staj) yapmaktadırlar. OTML öğrencileri ise Ekim- Nisan ayları arasında okulda

teorik eğitim almakta Mayıs-Eylül ayları arasında ise turizm işletmelerinde staj yapmaktadırlar.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Leonardo da Vinci Programı; ülkeler arası işbirliğinin geliştirilmesi yoluyla mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve mesleki eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesini amaç edinmiştir. Program kapsamında, tüm özel sektör ve kamu kuruluşları ile mesleki eğitim kurumları arasında gerçekleştirilen öğrenci ve çalışan hareketliliği ile tüm mesleklerde yurtdışında farklı ülkelerde yapılan uygulamaların ülkeler arasında değişimi sağlanmaktadır. Leonardo da Vinci programı bünyesinde, temel düzeyde mesleki eğitim almakta olan öğrenciler ile işsizler de dâhil olmak üzere işgücü dünyasındaki kişiler ve mesleki eğitimden sorumlu kişilerin katıldığı ülkelerarası staj ve çalışma ziyareti olarak adlandırılabilir hareketlilik projeleridir.

Araştırmanın amaçları arasında Leonardo da Vinci programının mesleki eğitim alanındaki hedeflerinin araştırılması da yer almaktadır. Araştırmada kişilerin bilgi ve becerilerinin artırılması, Hayat boyu eğitim, mesleki tecrübe ve yeterliliklerin kalitesinin artırılması, Ülkeler arası teknolojik ve kurumsal değişiklikleri bütünleştirilmesi, istihdam imkânlarının artırılması, Sürekli mesleki eğitim ve hayatboyu öğrenme isteğinin güçlendirilmesi, yarının mesleklerine hazırlanma ve teknolojik değişimlere uyumun teşvik edilmesi, Gençler için temel mesleki eğitimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi ve Özellikle mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve ortak bir terminolojinin oluşturulmasının otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencilerinin staj gelişimlerindeki ilişkisinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

AB mesleki eğitim ve öğretim politikasının öncelikleri arasında, iş yaşamıyla bağlantılı bir beceri temeli sunulmasında beceri eksikliğini giderecek, bilgi toplumuyla uyumlu orta ve üst düzey becerilerin artırılması için mesleki eğitim kurumlarının iş hayatı ile ilişkilerinin güçlendirilmesi, becerikli ve teknik işgücünün sektördeki değişimlere uyumunun kolaylaştırılması amaçlanmıştır.

Turizm sektörünün en önemli sorunlarından bir tanesi olan kalifiye personel eksikliği, mevsimlik çalışmanın ortaya çıkardığı sorunlar ve sosyal haklar yönünden gözlenen bir takım eksiklikler vardır. Düşük ücretler, çalışma saatlerinin uzunluğu, mevsimlik tesislerdeki barınma ortamlarının sağlıksızlığı, iş hacmindeki düşüşte işlerini kaybetme riski ve her an daha niteliksiz bir elemanla “ikame” edilebilme olasılığı vs. gibi personelle ilgili birçok sorun mevcuttur. Bütün bu sorunlar kalifiye elemanın sektörü terk etmesi üzerinde etkilidir. Kalifiye personelin sektör dışına kaymasındaki ana faktör turizm sektörünün kısa dönemli politikalarıdır. Son yıllarda personel giderlerinin düşürülmesi nedeniyle pek çok turizm işletmesi daha fazla stajyer öğrenci çalıştırmaya başlamıştır. Sektör, stajyerlerin teorik bilgilerini uygulamayla pekiştiren öğrenciler olduğunu unutup, onları ucuz işgücü olarak görmektedir. En önemlisi ise okulda verilen teorik eğitim ile işletmelerde sağlanan beceri eğitiminin bir bütünlük arz etmesi gerekmektedir.

Türkiye’de meslek liselerinde eğitim alan öğrenciler 2004 yılından itibaren beceri eğitimi almak ve farklı ülkelerdeki uygulamalar hakkında bilgi sahibi olabilmek amacıyla Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları ile LDV mesleki eğitim programı kapsamında AB ülkelerine gitmektedirler. Öğrenciler yurtdışında kendilerine sunulan imkanlardan yararlanarak bireysel, mesleki, vizyon ve yabancı dil yeterliliklerini arttırmaya çalışmaktadırlar. Bu öğrencilerin önemli bir kısmı dahil olunan programlardan memnun görünmekle birlikte memnuniyet düzeylerinin ve programlarının faydasının ölçülmesine ilişkin çalışmalar yapılmamaktadır.

Turizm eğitiminde kalitenin ve verimliliğin arttırılabilmesi için okulda verilen teorik eğitim ile işletmelerde sağlanan beceri eğitiminin bir bütünlük arz etmesi gerekmektedir. İşletmelerde beceri eğitimine gönderilen öğrencilerin eğitim görevlileri tarafından daha etkin denetlenmesi, gerekli rehberlik hizmetinin öğrenciye her zaman verilmesi, gerekli tutum ve mesleki tecrübeleri kazanabilmeleri için sektör ve okul iletişiminin çok iyi planlaması gerekmektedir. İşletme yetkililerince öğrencilere ucuz işgücü olarak değil de işletmelere okulda aldıkları dersin bir devamı olarak beceri eğitimine gelen geleceğin nitelikli personeli olarak görülmesi gerekmektedir.

1.3. Sınırlılıklar

Araştırma; temel düzeyde mesleki eğitim almakta olan öğrencilerin Leonardo da Vinci programlarından, ülkelerarası staj ve çalışma ziyareti olarak adlandırılabilen hareketlilik faaliyetlerinden (IVT), 2006-2009 yılları arasında katılan otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencisi 652 kişiyi kapsamaktadır. Leonardo da Vinci programı kapsamındaki diğer proje türleri araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Otelcilik ve turizm meslek liseleri 2004 yılından itibaren Leonardo da Vinci programı kapsamında yürütülen öğrenci değişim ve yerleştirme projelerine katılabilmektedirler.

Bu çalışma Leonardo da Vinci programı kapsamında AB ülkelerinde beceri eğitimlerini yapmış olan otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencileri ile sınırlıdır. Araştırmada Leonardo da Vinci programının mesleki eğitim alanındaki; kişilerin bilgi ve becerilerinin artırılması, Hayat boyu eğitim, mesleki tecrübe ve yeterliliklerin kalitesinin artırılması, Ülkeler arası teknolojik ve kurumsal değişiklikleri bütünleştirilmesi, istihdam imkanlarının artırılması, Sürekli mesleki eğitim ve hayatboyu öğrenme isteğinin güçlendirilmesi, yarının mesleklerine hazırlanma ve teknolojik değişimlere uyumun teşvik edilmesi, Gençler için temel mesleki eğitimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi ve Özellikle mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve ortak bir terminolojinin oluşturulması hedeflerini kapsamaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak amacıyla taranan kaynaklar yeterli bilgiler vermektedir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracına (ankete) staj yapan öğrencilerin verdikleri cevaplar doğru ve samimidir.

Bu çalışmada; Leonardo da Vinci programı kapsamında AB ülkelerinde beceri eğitimi yapan OTML öğrencilerinin staj sırasındaki edinimleri anket soruları yardımıyla belirlenerek mesleki, kişisel, vizyon ve yabancı dil gelişimleri olarak saptanmaya çalışılmıştır.

1.5. Terimlerin ve Kısaltmaların Tanımlanması

Eğitim: yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliğidir (Başaran, 1992: 16).

Mesleki Eğitim: bir toplumda bireyin yaşamını devam ettirmesi için zorunlu olan mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırmak suretiyle bireyin kabiliyetlerini fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönlerden geliştirme süreci olarak ifade edilebilir (Doğan, 1983: 74).

Turizm Eğitimi: toplumda turizm bilincini yerleştirmek, turizm kaynaklarını koruyacak bilinci geliştirmek, turiste karşı onun ekonomik gücüne, ırkına, milliyetine, dinine, diline, toplumdaki statüsüne, ahlak ve namus düzeyine, siyasal ideolojilerine göre ayırım yapmadan eşit ve dürüst hizmet etmek anlayış ve terbiyesini vermektir. Turizmin sağladığı uzun vadeli çıkarlar üzerine dikkati çekerek saygıya ve konukseverliğe dayalı bir davranış düzenini yerleştirmektir (Bayer, 1998: 145).

İşletmelerde Beceri Eğitimi (Staj): Türk Dil Kurumunca; kişinin mesleki bilgisini artırmak için geçici olarak bir kurumun bir veya birçok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2010).

Stajyer: bir meslek veya sanat dalı ile ilgili alınan eğitimi uygulamak ve deneyim sahibi olmak amacıyla yürütülen etkinliği bir ücret önkoşulu olmaksızın yerine getiren kimsedir (Çetin, 2005: 154).

Leonardo da Vinci: AB'ne üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir hayat boyu öğrenme programdır (UA, 2009).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mesleki Eğitim

Eğitim; yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etmek etkinliğidir (Başaran, 1992: 16).

Mesleki ve teknik eğitim, yıllar boyunca yaşanan değişimlere ve gelişimlere bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır. İlk olarak, iş için, el maharetlerini gerektiren işler için, üretim için eğitim gibi tanımlar yapılmıştır. Zaman içerisinde mesleki eğitim tanımı biraz daha genişletilerek, bireyin tercih ettiği bir mesleki alandaki faaliyetleri etkili bir şekilde yürütebilmesi için gerekli bilgi, beceri ve tavırlarla ilgili kabiliyetlerinin geliştirilmesini amaç edinen eğitim şekli olarak ifade edilmiştir (Alkan vd. 1994: 11).

Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yaşanan dönüşümler doğrultusunda farklılaşan mesleki ve teknik eğitimin “birey, meslek ve eğitim süreci” olmak üzere üç ana unsuru bulunmaktadır (Sezgin, 2005: 5). Bu durumda mesleki eğitimi, bir toplumda bireyin yaşamını devam ettirmesi için zorunlu olan mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırmak suretiyle bireyin kabiliyetlerini fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönlerden geliştirme süreci olarak ifade edilebilir. Topluma ve iş dünyasına yönelik bir mesleki eğitim profesyonel düzeydeki meslekler dışında kalan iş dünyasındaki bütün meslekleri kapsamaktadır (Doğan, 1983: 33).

Mesleki eğitimin sürekli değişen sosyal, ekonomik koşullara ve taleplere uyması beklenmiştir. Aynı zamanda bu, belirli bir meslek alanındaki istihdam ihtiyaçlarına göre hazırlanması düşünülen bir eğitim türü olmuştur. Bu nedenle de süreç içerisinde piyasa ihtiyaçlarına göre güncellenmektedir. Mesleki eğitim, yaparak öğrenme esasına dayanan bir eğitim sistemi olarak da ifade edilmektedir. Mesleki eğitim, belirli yaş grubundaki öğrencilere bazı temel yeterlilikleri kazandırarak belirli bir meslek alanında işe

girebilmelerini ve mesleki becerileri geliştirmeyi esas almaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin amacı, genel olarak bireyleri sanayi, ticaret ve hizmet sektörlerinde istihdam için nitelikli iş gücü olarak eğitmek ve yetiştirmek, mesleklerinin devamı olan yüksek öğretim kurumlarına geçiş için gerekli temel eğitimi vermektir (Eşme, 2007: 19).

Mesleki eğitim, çalışma yaşamının ihtiyaç duyduğu becerilere ve bilgiye sahip işgücünün yetiştirilmesini amaçlayarak ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayarak ekonomik kalkınmaya yön vermenin yanı sıra sosyal dönüşümlere de yön verebilmektedir. Mesleki eğitimin, ekonomik ve toplumsal yapıda önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle mesleki eğitimden, nitelikli bir işgücünü ortaya çıkarmasının yanı sıra çalışma yaşamına girecek işgücünün bireysel, sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasını içeren birey odaklı bir amaca da sahip olması beklenmektedir. Uygulanacak politikalarda ekonomik yaklaşımın yanı sıra birey odaklı yaklaşımlara da ihtiyaç duyulduğundan ülkenin eğitim sisteminde bireyin, kültürel ve sosyal açıdan da gelişiminin öncelikler arasında yer alması gerekmektedir. Mesleki eğitim gelişmiş batılı ülkelerde el becerisi veya pratik aktiviteler yoluyla kariyer kazandırmayı amaç edinen bir meslek dalı olarak tanımlanmaktadır (Öçal, 2008: 12).

2.2.Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’deki mesleki eğitim Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Osmanlı Devleti’nden kalan mirastan etkilenerek günümüze kadar gelmiştir. Cumhuriyet öncesi mesleki eğitim ilk olarak çıraklık sistemi ile yürütülmüştür. 18.yüzyıla kadar çeşitli sanatlar; ustaların dükkânlarında çırak olarak gelen çocukların birkaç yıl içinde kalfalığa ulaşması ve daha sonra da usta olmalarına kadar süren sistem ile öğretilmiştir.

Osmanlı Devleti’nde modern anlamda Mesleki Teknik Eğitim kuruluşlarının izlerine 19. yy’ın ikinci yarısında rastlanabilir. Mithat Paşa tarafından 1865’te Rusçuk’ta öksüz kızlar için açılan Islahhane Kız Sanat Okullarının öncüsüdür. Paşa’nın 1868 yılında İstanbul’da açılmasına öncülük ettiği İstanbul Sanayi Mektebi ise hiref (sanatlar), sanayi, demircilik, dökmeçilik, makinecilik, mimarlık, her türlü maden imalatı gibi derslerin bulunduğu müfredatla eğitime başlayan ilk modern sanat okuludur (Akyüz, 2007: 112).

Bir mesleğe bağlı ve bir arada yaşayan insanlar arasında sosyal, ekonomik ve kültürel düzeni sağlamak amacıyla kurulan ahilik örgütü; çırak, kalfa ve usta hiyerarşisi içerisinde ahlaki ve mesleki temeller üzerine karşılıklı ilişkiler kurulmuş, aynı zamanda üretici ve tüketici ilişkileri de mükemmel şekilde düzenlenmiştir (Turan,1992: 42). Ahilik, ekonomik düzen içerisinde de olumlu gelişmeler meydana getirmiştir. Esnaf içinde gayrimüslimlerin de yer alması ile ahilik sisteminin yerini her türlü dini merasimden uzak ve ana gayesi, üyesi olan sanatkâr ve tüccarların haklarını koruyan lonca sistemine bırakmıştır. Loncalarda yönetimin sıkı bir şekilde denetlenmesinden ötürü hem üretim artırımını hem de devletin ekonomiyi denetlemesi mümkün olmaktadır. Geleneklere ve disipline bağlı, el işçiliğine değer veren, meslekteki başarıları önemseyen bir yapıya sahiptir (Ekinci, 1990: 33).

Ahilik ve loncalar Cumhuriyet öncesinde varolan okul dışında kalmış yetişkinlerin eğitimi ve toplum eğitimi olarak ifade edilen yaygın eğitim türleri arasında sayılabilir. 18. yy'a kadar mesleki eğitim geleneksel usullere dayalı bir sistem içerisinde Selçuklu döneminde Ahilik, Osmanlı döneminde ise Lonca teşkilatları tarafından yürütülmüştür. Bu yapıda anne ve babaları tarafından meslek öğrenmek üzere bir ustanın yanına verilen çocuklar, belli bir süre burada çalışarak önce kalfalığa, sonra da ustalığa terfi etmekteydiler. Bunun yanı sıra devlete bağlı bazı büyük kuruluşlar da kurs ya da okullar açarak ihtiyaç duydukları kalifiye elemanları yetiştirmekteydiler. Buralarda mesleki yeterliliğin esasları belirlenirken aynı zamanda ticaret ahlakının korunması da esas alınmıştır (Semiz ve Kuş, 2004: 272).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Osmanlı Devleti'nden kalan çalışmalara devam edilmiştir. Bu dönemde, açık bulunan sanat okullarında yönetim, eğitim programları ve öğretim süreleri arasında farklılıklar ve toplumun ihtiyaçlarını giderecek nitelikte olmayan programlar göze çarpmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında yabancı uzmanlar getirilerek görüşlerinin alınmasına ve mesleki eğitim konularında çalışmalar yapılmasına rağmen uzun vadeli hedefler belirlenememiştir. Cumhuriyet dönemine kadar bu okulları örnek alan pek çok meslek okulu, Osmanlı Devletinin değişik köşelerinde açılmıştır. Cumhuriyet sonrası Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda Mesleki Teknik Eğitimin daha modern bir yapıya kavuşturulması çalışmalarına hız verilmiştir. 1931 Yılında; 1867 Sayılı Kanunla iller 9 bölgeye ayrılmış ve her bölgede;

malî ve yönetimi bölgeye dahil illerce karşılanmak üzere, birer sanat okulu faaliyete geçirilmiştir. Böylece, sanat okulları “Bölge Sanat Okulları” haline getirilmiştir.

Bu çalışmalar okullaşma yanında, Mesleki Teknik Eğitimin kurumsal bir yapıya kavuşturulmasını da kapsamıştır. 1933 yılında 2287 sayılı kanunla, Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bakanlık Merkez Örgütü Kanunu 1941 yılında 4113 sayılı kanunla değiştirilerek, Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. 1942 yılında başlatılan planlı çalışmalar neticesinde mesleki ve teknik öğretim kurumları günümüze kadar büyük gelişmeler göstermiştir. VII. Beş Yıllık Kalkınma Plânı’nda, ileri teknoloji geliştirilmesi, üretimi ve kullanımında gereksinim duyulan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinin önemine değinilmiş, bu amaçla orta ve yüksek öğretimde meslekî ve teknik eğitime önem verilmesi öngörülmüştür (Şahin vd. 2007: 1018).

Ortaöğretim düzeyindeki meslek okullarının ihtiyacı olan öğretmenleri yetiştirmek için lisans düzeyinde eğitim vermek için Yüksek Teknik Öğretmen Okulu (Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi) ilk olarak 1937 yılında Ankara’da açılmıştır. Kız Teknik ve Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulları 1983 yılında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)’ün kurulmasından sonra Teknik Eğitim, Mesleki Eğitim, Endüstriyel Sanatlar, Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakülteleri olarak yapılandırılmıştır (Akyüz, 2001: 186).

1940 yılında Köy Enstitüleri fikri yasallaşarak Türk Eğitim tarihinde reform olmuştur. 1942 de Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü açılmış ve 1946 da sayıları 21’e ulaşmıştır. Köy enstitüleri ile tarım kesiminde çalışan nüfusun meslekleştirilmesi, çağdaş üretim araçlarının kullanılması öğretilmesiyle kişilerin yeteneğine göre verimli olması sağlanmıştır. Öğretim programlarında kültür dersleri (Türkçe, tarih, coğrafya, müzik, yabancı dil vb.), tarım dersi ve teknik dersler yer almıştır. 1950 yılında kapanma sürecine giren köy enstitüleri 1954 yılında kapatılmıştır (Ortaş, 2005: 3).

Kalkınma Planlarında da ifade edildiği gibi mesleki ve teknik eğitimin uluslararası alanda öneminin artması Türkiye’ye de yansımıştır. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında ise meslek yüksek okulları ve mesleki orta öğretim kurumlarının program bütünlüğünü sağlamak için kurumlar arası işbirliği kurulmasına yönelik kararlar alınmıştır (Kazu ve Demirli, 2002: 155).

Tarihsel süreç içerisinde Kalkınma Planları'nda yaşanan değişim ve mesleki eğitimde yaşanan kapsam genişliği Milli Eğitim Şuraları'na da yansımıştır. Mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim sistemi bütünlüğü içinde ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılması; okul ve işletmeler arasında işbirliğinin sağlanması, mesleki ve teknik eğitim alanına öğretmen ve yönetici yetiştirilmesi; mesleki ve teknik eğitimde sınavsız yükseköğretime geçiş konuları görüşülmüştür (Tarcan, 2001: 2).

Özellikle 1999 yılında toplanan 16. Milli Eğitim Şurası mesleki ve teknik eğitimi gündem başlığı yapmıştır. Mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim sistemi bütünlüğü içinde ağırlıklı olarak yeniden yapılandırılması, okul ve işletmeler arasında işbirliğinin sağlanması, mesleki ve teknik eğitim alanına öğretmen ve yönetici yetiştirilmesi, mesleki ve teknik eğitimde sınavsız yükseköğretime geçiş konuları görüşülmüştür (XVI. Milli Eğitim Şurası-1999).

17. Milli Eğitim Şurasında eğitim sistemi, kademeler arası geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ile küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sistemi boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması için ilköğretimi bitiren öğrencilerin yönlendirilmesinin oluşturulan bir komisyon tarafından yapılması üzerinde özellikle durulmuştur. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim alanında yaşanan gelişmeler, dünyada bu alanda yaşanan gelişmeleri eşzamanlı olmasa da takip etmektedir. Gerek Kalkınma Planları'nda gerekse Milli Eğitim Şuraları'nda alınan kararlar doğrultusunda dünyada yaşananlara uyum sağlayacak mesleki ve teknik eğitim alanında yasal düzenleme ve uygulama değişikliklerine gidilmiştir.

2.3. Türkiye'de Turizm Eğitimi

Türkiye'de turizm eğitimi ile ilgili ilk ciddi çalışmaların izlerine 1940'lı yıllarda rastlanmaktadır. Eğitim konusuna, 1950'li yılların başında Ankara ve İstanbul'da garson ve aşçı yetiştirmek üzere iki kısa süreli kurs açılmıştır. 1951 yılında ise Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından turist rehberliği kursu açılmıştır. Sayıları 129 kişiden oluşan üniversiteli genç kursiyerler açılan bu kursu başarıyla bitirmiş ve mesleklerine başlamışlardır (Özekin, 2006: 8).

Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde turizm eğitimi, 1953 yılında milli eğitim gençlik ve spor bakanlığı ile kültür ve turizm bakanlığı’nın işbirliği yapması sonucu ankara ve izmir ticaret liselerinde turizm meslek kurslarının açılmasıyla başlamıştır. Turizm konusunun bir bakanlık düzeyinde organize edilmesi 1957 yılına rastlamaktadır. Bunu takip eden yıllarda turizmle ilgili konularda yoğun çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. 1955–1960 yılları arasında yine çeşitli öğrenci derneklerinin desteği ile açılan ve istanbul belediyesi ile basın yayın istanbul il müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen iki ayrı kurstan ise 128 öğrenci mezun olarak ve çeşitli dillerde turist rehberliği yapma hakkını kazanmışlardır (Köfteoğlu ve Karabulut, 1997: 23).

Geniş bir tabanda çok sayıda ilgili kuruluşun aktif katılımlarıyla “Turizm Danışma Kurulları” oluşturulmuştur. Uzun bir dönem, her yıl yenilenen bu kurul toplantılarında turizm, tüm sorunlarıyla tartışılmış ve çözüm önerileri ileri sürülmüştür (Ağaoğlu, 1991: 37).

Türkiye’de turizm eğitiminden sorumlu belli bir kurum bulunmamaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Turizm ve Kültür Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGM), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Otel Lokanta Dinlenme Yerleri İşçileri Sendikası (TOLEYİŞ) gibi birçok kurum ve kuruluş, birbirinden bağımsız bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir.

Turizm ve Kültür Bakanlığına bağlı olarak ilk olarak faaliyet gösteren Turizm Eğitim Merkezleri (TUREM), 2006 yılında MEB’e devredilmiş olup, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü’ne bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. TUREM’lerde, sektörün ihtiyaç duyduğu yiyecek içecek hizmetleri ve konaklama ve seyahat hizmetleri alanlarında; mutfak, pastacı, barmen, servis, kat hizmetleri, ön büro vb. alanlardaki nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi için “Turizm İşletmelerine Personel Yetiştirme Temel Eğitim Kurs” programları uygulamaktadır (MEB, 2009).

Turizm Eğitimi, toplumda turizm bilincini yerleştirmek ve turizm kaynaklarını koruyacak bilinci geliştirmektir. Turiste karşı onun ekonomik gücüne, ırkına, milliyetine, dinine, diline, toplumdaki statüsüne, ahlak ve namus düzeyine, siyasal ideolojilerine göre ayırım yapmadan eşit ve dürüst hizmet etmek anlayış ve terbiyesini

vermektedir. Turizmin sağladığı uzun vadeli çıkarlar üzerine dikkati çekerek saygıya ve konukseverliğe dayalı bir davranış düzenini yerleştirmektedir (Bayer, 1998: 145).

Tablo 1: Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Görünümü

TURİZM EĞİTİMİ		
ÖRGÜN TURİZM EĞİTİMİ		YAYGIN TURİZM EĞİTİMİ
MEB Bünyesinde	YÖK Bünyesinde	Farklı Kurumlar
• Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri • Çok Programlı Liseler • Tic. Meslek Liseleri • Kız Meslek Liseleri • Özel Meslek Liseleri	• Önlisans • Lisans • Lisansüstü	• MEB (Turem) • Turizm Bakanlığı • İŞKUR • Meslek Kuruluşları • Uzaktan Öğrenim • Sosyal Kuruluşlar • Üniversiteler • Belediyeler • Sendikalar • Özel Eğitim Kurumları • Halk Eğitim Merkezleri • İşletmeler • Diğer

Kaynak: (Ünlüöner ve Boylu, 2005: 15, adlı kaynaktan faydalanılarak hazırlanmıştır.).

Tablo 1’de Türkiye’nin turizm eğitiminin genel yapısı verilmeye çalışılmıştır. Diğer bir tanıma göre turizm eğitimi, turizm olay ve ekonomisinin halka ve öğrenim gören gençliğe öğretilmesi, turizm konusunda bilgili, kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesi için yapılan çalışmalardır (Sezgin, 2001: 135). İnsan faktörü her organizasyonun genel başarısında önemli rol oynamakla birlikte, özellikle insanların ağırlandığı hizmet sektöründe bu rolün önemi daha da büyüktür. İşgücünü oluşturan insanların çoğu bu sektörde müşterilerle doğrudan ilişki içindedir ve organizasyonun genel amaçlarına ulaşmasında önemli rol oynamaktadır (İbicioğlu vd. 2002: 70).

Turizm mesleki eğitimi; turizm alanında uzmanlığı olan ya da olmayan bireyleri, turizm sektörüne hazırlamak, sektörün beklentilerine cevap verecek bilgi ve beceri ile donatılarak turizm sektörüne kazandırmaktır. Ayrıca; turizm mesleki eğitimi, teorik ve pratik öğrenimden meslek ahlakına ve mesleğin temel prensiplerine kadar uzanan çeşitli disiplinlerin verildiği ve belli bir iş için sağlanması gereken eğitimidir (Fırat, 1997: 47).

Toplum düzeyinde verilen turizm eğitiminin genel amacı, toplumda turizm bilincini geliştirmek, turizm kaynaklarını koruma anlayışını geliştirmek, turiste karşı ilkeli, dürüst hizmet anlayışını kazandırmak, sevgi, hoşgörü ve Türk konukseverliğine uygun davranış biçimi oluşturmaktır. Turizm eğitim kurumlarının temel amacı, turizm sektöründe iş görecekle elemanları temel eğitimden geçirmek, tüm eğitim alanlara turizm bilinci ve felsefesini kazandırmak, yönetim tekniklerini öğretmek ve dünyada kabul görmüş anlayışa uyum sağlamak, yeni kavram, fikir ve teknolojileri kavrayabilecek üst düzey turizm profesyonellerini yetiştirmektir (Öztaş, 1995: 80).

Bu amaçları kapsayan eğitim sürecinin uygulama, ekonomik olma, gelişmelere uyum sağlayarak hayata hazırlayıcı olma, devamlılık, topluma ve sektöre dönük olmak içeriğini taşımaktadır. Turizm, alanındaki altyapı yatırımları, nitelik ve nicelik açısından ne kadar yeterli olursa olsun sosyal üst yapı yatırımları içersinde en önemli unsuru oluşturan turizm eğitimi ile desteklenmedikçe yarar sağlamayacaktır (Tüylüoğlu 2003: 10).

Nitelikli ve süreç içerisinde yenilenen mesleki eğitim, iş hayatının gelişmesinde de etkin bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Ekonomik ve teknolojik dönüşümler meslek sayısını arttırmanın yanı sıra bazı mesleklerin yok olmasına ve yeni mesleklerin doğmasına sebebiyet vermektedir. Teknolojik değişimler nedeniyle değişen mesleklerle yeni oluşan mesleklerin öngördüğü bilgi, beceri ve yetenekler de değişmektedir. Nitelikli insan gücü de ancak etkin ve kaliteli turizm eğitim ve öğretimiyle sağlanabilmektedir (Ünlüönen, 2000: 218).

Yaygın turizm eğitiminde bütünselliği sağlamaya yönelik olarak süreli mesleki eğitim programlarının yanı sıra, toplumun tüm kesimlerine turizm bilincini yaymak amacıyla yapılan yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında belirli bir bölgede gerçekleştirilen bir dizi bilgilendirme seminerleridir. Toplumda turizm bilincini oluşturmak ve geliştirmek amacıyla; mülki idareler, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, esnaf ve sivil toplum örgütleri ve turizm sektörüne yönelik seminer, panel, toplantı, sempozyum, konferans vb. etkinlikler düzenlenmektedir (Hacıoğlu vd. 2008: 178).

Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri: Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu yabancı dil bilir, nitelikli ara kademe insan gücünü

yetiştiren, öğrencilerini hem mesleğe, hem de yüksek öğretime hazırlayan, ilköğretim okulu üzerine dört yıl eğitim süreli meslek liseleridir. Ortaöğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi verilen bu okullarda turizm işletmelerinin ara insan gücü ihtiyacını karşılamak amacına yönelik eğitim verilmektedir (Ünlüöner ve Boylu, 2005: 15).

Ülkemizde otelcilik eğitimi ilk kez 1961–1962 öğretim yılında Ankara’da başlatılmıştır. “Otel Teşkilatı ve Eğitimi” adı ile bir yıl süreli olarak gerçekleştirilen turizm eğitimi faaliyeti 1963–1964 öğretim yılında “Otelcilik Okulu” unvanı ile üç yıl süreli yeni bir okul türünün geliştirilmesi ile gerçek kimliğine kavuşmuştur. Üç yıl sonra İstanbul’da kardeş “Otelcilik Okulu” açılmıştır.

Tablo 2: Öğretim Yıllarına Göre OTML Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Öğretim Yılları	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
1961-1962	1	89	12
1967-1968	2	186	12
1975-1976	3	742	51
1980-1981	8	1.311	157
1990-1991	19	5.008	310
1995-1996	38	9.466	812
2000-2001	62	12.671	1.263
2001-2002	67	13.894	1.246
2002-2003	72	15.299	1.367
2003-2004	78	18.217	1.355
2004-2005	80	19.324	1.512
2005-2006	86	22.974	1.716
2006-2007	88	23.376	1.807
2007-2008	95	24.311	2.087
2008-2009	108	25.861	2.343

Kaynak: (Ünlüöner ve Boylu, 2009: 958).

Tablo 2’de Otelcilik liselerinin yıllara göre Okul sayısı, öğrenci sayısı ve öğretmen sayıları verilmeye çalışılmıştır. 10 yıl süre ile “Otelcilik Okulu” unvanı altında eğitim veren bu okullar 1973–1974 öğretim yılından itibaren, mezunlarına üniversiteye giriş hakkı verilmesi ile birlikte “Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi” adını almıştır. 1975–1983 yılları arasındaki sekiz yıllık sürede Kuşadası, Bolu, Bursa, Mersin, Muğla, Tekirdağ ve Perşembe’deki yedi okul turizm eğitimi kervanına katılmıştır. 1980’li yılların başlarında sektör temsilcileri ile Millî Eğitim Bakanlığı temsilcilerinin ortaklaşa sürdürdükleri çalışmalar sonucunda, “otelcilik ve turizm eğitiminin yabancı dil ile desteklenmesi zorunluluğu” ifade edilerek, mevcut okulların önüne hazırlık sınıfı

konulması kararlaştırılmıştır. Hazırlık sınıfında yoğun yabancı dil programı üzerine 3 yıl mesleki lise eğitimi verilen 4 yıllık Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri 2006 yılında modüler eğitim sistemine geçilirken hazırlık sınıfları kaldırılmıştır.

Ticaret meslek lisesi ve diğer meslek liselerinde işletmelerde uygulamalı eğitim sadece son sınıfta gerçekleştirilmektedir (Özdemir ve Babadoğan, 2003: 45). Otelcilik ve turizm meslek liselerinde ise onbirinci ve onikinci sınıfta olmak üzere, iki yıl süre ile yaz aylarında yoğun olarak yapılmaktadır. Turizm işletmelerinde eğitim yapıldığı dikkate alındığında, OTML'lerin üç kat daha fazla uygulamalı eğitim imkânı bulunmaktadır. Mezunların yabancı dil bilgisi ile birlikte, turizm işletmelerinde yoğun bir uygulama programına tabi tutularak yetiştirilmeleri bu okullara ve mezunlarına olan talebi artırmaktadır.

Tablo 3: Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Alan Dallardaki Yapılan Değişiklikler

OTELCİLİK VE TURİZM MESLEK LİSELERİ		
1980-2002 yılları arasında	2004-2005 yılından itibaren	2005-2006 öğretim yılından itibaren 4 yıllık MESEP sistemine göre
• MUTFAK • SERVİS • KAT HİZMETLERİ • ÖN BÜRO • SEYAHAT ACENTACILIĞI	YİYECEK-İÇECEK HİZMETLERİ ALANI • Mutfak Dalı • Servis dalı KONAKLAMA HİZMETLERİ ALANI • On Büro Dalı • Kat Hizmetleri Dalı • Otel İşletmeciliği Dalı • Host ve Hosteslik Dalı SEYAHAT İŞLETMECİLİĞİ ALANI • Seyahat Acenteciliği Dalı • Tur Operatörlüğü Dalı • Animatörlük Dalı	YİYECEK-İÇECEK HİZMETLERİ ALANI • Mutfak Dalı • Servis dalı • Catering ve Ziyafet Organizasyonu Dalı KONAKLAMA ve SEYAHAT HİZMETLERİ ALANI • On Büro Dalı • Kat Hizmetleri Dalı • Otel işletmeciliği Dalı • Host ve Hosteslik Dalı • Seyahat Acenteciliği Dalı • Tur Operatörlüğü Dalı EĞLENCE HİZMETLERİ ALANI • Animatörlük Dalı

Kaynak: (Sarı, 2007: 19) adlı kaynaktan derlenerek hazırlanmıştır.

Tablo 3'te Otelcilik Liseleri alan dallarında yapılan değişiklikler görülmektedir. Turizm sektöründeki en üst düzeydeki yöneticilerden en alt düzeydeki işgörenlere kadar gerekli niteliklere sahip olmayan bireyler söz konusu ise, arzı oluşturan alt ve üst yapı tesisleri istenildiği kadar çağdaş ve kaliteli olsun, sektörün gelişmesi ve verimli çalışması mümkün değildir. Bu nedenle, turizm sektörünün merkezinde insan ve onun sektöre ilişkin kalifiye derecesinin yüksekliği yatmaktadır (Avcı ve Topaloğlu, 2009: 8).

Otelcilik ve turizm meslek liselerinde uygulamaya konulan yeterliliğe dayalı modüler çerçeve öğretim programlarından 7 alan ve 23 alt programdan ağırlıklı olarak Tablo 4’te gösterilen alan ve dal programları uygulanmaktadır. Bu okullarda dokuzuncu sınıfta tüm genel, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında olduğu gibi ortak dersler okutulmaktadır. Öğrenci yılsonunda ilgi duyduğu alanı belirlemekte ve onuncu sınıfta kendi alanında eğitim-öğretime başlamaktadır. Alanda yer alan tüm dallara yönelik ortak yeterlikleri kazandıran dersler ağırlıklı olarak on ve onbirinci sınıfta verilmektedir. Onikinci sınıfta ise diplomaya götüren meslekî yeterlikleri içeren dersler yer almaktadır.

Tablo 4: Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Yeterliliğe Dayalı Modüler Çerçeve Öğretim Programları

Yiyecek İçecek Hizmetleri	Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	Eğlence Hizmetleri	Gıda Teknolojisi
• Mutfak • Servis • Bar • Pastacılık • Host/Hosteslik (Uçak, Tren ve Otobüs)	• Ön Büro • Kat Hizmetleri • Rezervasyon • Operasyon	• Animatörlük • Çocuk Animatörlüğü	• Gıda Kontrol • Süt işleme • Sebze ve Meyve işleme • Hububat işleme • Zeytin işleme • Çay Üretimi ve işleme
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	Hasta ve Yaşlı Hizmetleri Hizmetleri	Denizcilik	
• Saç Bakımı • Güzellik Hizmetleri • Vücut Bakımı ve Masaj	• Yaşlı Bakımı • Hasta Bakımı • Engelli Bakımı	• Yat Kaptanlığı	

Kaynak: (Ünlüönen ve Boylu, 2009: 957).

Öğrencilerin alan ve dal seçimlerinde mesleklerin bölgesel istihdam imkânları da dikkate alınmaktadır. Programı tamamlayarak mezun olan öğrenci, alan diploması olarak yüksek öğrenime de devam edebilmektedir. Mezun olan öğrenci öğrenimi sırasında seçtiği dalda/meslekte kazandığı yeterliklerin karşılığında sertifika almaya da hak kazanmaktadır. Öğretim programının herhangi bir yılından ayrılan öğrencinin kazandığı yeterlikler sertifika programlarında değerlendirilmektedir.

Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde 3308 Sayılı Kanun hükümlerine göre gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri turizm mevsimi ile paralel olarak sürdürülmektedir. Bu okullarda öğrenim gören öğrenciler her yıl Ekim-Nisan ayları arasında teorik ve uygulamalı eğitimlerini okulda; Mayıs-Kasım ayları arasında uygulamalı (beceri) eğitimlerini bu alanda faaliyet gösteren otellerde veya diğer turistik tesislerde yapmaktadırlar. Uygulamalı eğitim süresince öğrencilere işyerlerince asgari ücretin en az % 60'ı oranında ücret ödenmesinin yanı sıra, sağlık sigortaları da MEB tarafından yapılmaktadır (Ünlüönen ve Boylu, 2009: 957).

OTML'den mezun olanlar, yükseköğretim kurumlarına girebilmek için Öğrenci Seçme Sınavına (ÖSS) katılma hakkına sahiptirler. Ayrıca 4702 sayılı Kanun gereğince sınavsız olarak alanlarındaki meslek yüksek okul programlarına girebilmektedirler. Öğrencilerin staj çalışmaları açısından bakıldığında; mezunlar meslek yüksek okullarındaki eğitimleri sırasında ve sonrasında sahip oldukları tecrübe ve bilgi düzeylerinden dolayı daha kolay ve daha iyi işletmelere yerleştirilebileceklerdir (Şahin ve Okumuş, 2002: 23).

2.4. Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerde Beceri Eğitimi

Modern turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesinin sağlanması ve turist ile turiste hizmet edenler arasındaki ilişkilerin sağlıklı ve kaliteli olarak gerçekleştirilmesi zorunluluğu, büyük ölçüde sektörde istihdam edilen işgücünün meslekî ve teknik eğitim düzeylerinin yüksek olmasına bağlıdır (Timur, 1992: Christou, 1999).

Turizm eğitim kurumlarının temel amacı, turizm sektöründe iş görececek elemanları temel eğitimden geçirerek tüm turizm eğitimi alanlara, turizm bilinci ve felsefesini kazandırılmasıyla turizm sektörünün gelişmesine katkıda bulunarak, turizm sektörüne yetişmiş kalifiye personel sağlamaktır. Bu amaçları kapsayan eğitim sürecinin uygulama, ekonomik olma, gelişmelere uyum sağlayarak hayata hazırlayıcı olma, devamlılık, topluma ve sektöre dönük olma içeriğini taşımaktadır (Mısırlı, 2002: 42). Turizm, alanındaki altyapı yatırımları, nitelik ve nicelik açısından ne kadar yeterli olursa olsun sosyal üst yapı yatırımları içerisinde en önemli unsuru oluşturan turizm eğitimi ile desteklenmedikçe yarar sağlamayacaktır (Tüylüoğlu, 2003: 10).

Turizm eğitimi alan öğrenciler sektörün potansiyel birer temsilcisi durumundadır. “Bir eğitim sisteminin etkinliğinin ve kalitesinin, eğittiği kişilerin iş gücü piyasasındaki yer ve konumlarıyla ölçülmesi” (Ünlüönen, 2004: 109) turizm eğitimi veren kurumların etkinliği ve kalitesiyle beraber öğrencilerin sosyo-psikolojik durumlarını incelemeyi gerektirmektedir (Ehtiyar ve Üngiren, 2008: 161).

Turizm alanında eğitim veren ortaöğretim kurumlarındaki staj uygulamalarına bir göz atıldığında, örgün turizm eğitimi veren kurumlarda, öğrencilerin staja gönderilmesi ile ilgili 3308 Sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Yasası, OTML öğrencilerinin stajlarını yapmaları konusunda bağlayıcı nitelikler taşımaktadır.

Staj, Türk Dil Kurumunca; kişinin mesleki bilgisini artırmak için geçici olarak bir kurumun bir veya bir çok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2010). Daha geniş bir tanımlamayla staj, kuramsal meslek bilgisine sahip kişilerin, aldıkları akademik bilgileri gerçek yaşamda kullanma ve deneme, diğer bir deyişle, edindiği bilgileri, yaparak-yaşayarak davranışa dönüştürme deneyimidir (Çetin, 2005: 154).

Stajlar, aynı zamanda öğrencilerin turizm sektöründeki çalışma yaşamı ile ilk tanıştıkları dönemlerdir (İçöz, 1991: 15). O nedenledir ki; öğrencilerin turizm sektörünü sevmeleri ve benimsemeleri için ilk staj dönemlerinin çok çok önemli bir işlevi ve rolü olduğu düşünülmektedir (Kozak, 2005). Yapılan araştırmalar ve gözlemler gösteriyor ki, öğrencilerin gelecekte sektörde çalışma veya çalışmama düşüncesine yönelten en önemli etkiler, staj döneminde ortaya çıkmaktadır. Yani, pek çok öğrenci staj döneminden sonra, turizm sektöründe çalışma veya çalışmama kararlarını vermektedirler. Öğrenciler stajı, öğrenimin bir parçası ve devamı mahiyetinde teorik olarak işledikleri derslerin pratikte uygulanışını görmek, mesleki bilgi ve beceri kazanmak, işbaşı eğitimi, sektörde tecrübe ve deneyim kazanmak olarak algılarken; pek çok işletme tarafından stajyer öğrenciler daha çok geçici ve ucuz işgücü olarak algılanmaktadır (Buluç, 1992: 365).

Turizm eğitimi veren kurumların sayısındaki artışın, mezunların sayısındaki artışına yansımaya rağmen, sektöre yansımaması diğer bir sorunu oluşturmaktadır

(Eser, 2002: 144). Çünkü turizmle ilgili meslek ve meslekte çalışanlar, eğitilmiş iş görenler ve mezunlar herhangi bir yasal düzenlemeyle korunmamaktadır. Bu durumda mezunlar başka sektörlere yönelmektedir. (Kuşluvan, 2000: 2). Yapılan araştırmalardan turizm eğitimi veren okullardan mezun olan öğrencilerin zamanla sektörden ayrıldığı saptanmıştır (Baron ve Maxwell, 1993; Cooper ve Shepherd, 1997; Getz, 1994; Jenkis, 2001; Kızılırmak, 2000; Kozak ve Kızılırmak, 2001; Koko ve Guerrier, 1994).

İş gören devir oranlarının yüksek olması (Iverson ve Deery, 1997; Kuşluvan ve Kuşluvan, 2004; Siu ve vd. 1997; Wood, 1992), sektör çalışanlarında tükenmişlik belirtileri başlaması (Akoğlan ve Kozak, 2001; Zohar, 1994), iş tatmininin düşük olması (Aktaş ve Ehtiyar, 1995; Lam vd. 2001), turizm eğitimi almış kişilerin zamanla sektörden uzaklaşması (Altman ve Brothers 1995; King vd. 2003; Kuşluvan ve Kuşluvan 2000) gibi olumsuz etkenler, verimliliği ve hizmet kalitesini düşürerek maliyetlerini artırmaktadır.

OTML’lerde uygulanan bu model, Türkiye’nin yanı sıra, turizm potansiyeli bulunan diğer ülkeler için de örnek alınabilecek bir eğitim modelidir. İşletmelerde beceri eğitimi 10. sınıfta alınan teorik eğitimin tamamlanması ile başlamaktadır. OTML’lerde öğrenim gören öğrenciler, turizm sektörün özelliği doğrultusunda; her yıl turizm bakımından durgun olan Ekim-Nisan ayları arasındaki altı aylık sürede okulda eğitim görürlerken; turizm mevsimi ile birlikte, Mayıs-Eylül ayları arasındaki ikinci altı aylık dönemde turizm işletmelerinde uygulamalı eğitim görmektedirler.

2.4.1. Beceri Eğitiminin Önemi

Hizmet sektörü olan turizmde en önemli olgu hizmeti sunacak bireylerdir. Bu da sektörün iş vermeyi tercih edeceği ürünü, yani bireyleri bu özelliklerde yetiştirmekle olacaktır. Bu bireylerin turizm sektöründeki başarısı da eğitim kurumlarının başarısına ve eğitim-öğretim yaklaşımına bağlıdır (Alemdar, 1995: 357).

Okul-işletme işbirliğinin temel amacı, öğrencilere öğrenimlerini tamamlamak ve aynı zamanda bir meslek alanına hazırlama olanağı sağlamaktır. Bu işbirliği programları ortak sorumluluk, mevcut kaynaklardan uygun düzeyde yararlanma, gençliğe ve

topluma hizmet, eğitim olanaklarını zenginleştirme gibi temel kavramlara dayalı olarak şu amaçları gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Gürol, 1997: 58):

- Öğrenmeyi daha anlamlı ve işlevsel yapmak, kuram ve uygulama arasındaki boşluğu doldurmak, sınıf çalışmalarını gerçek çalışma koşullarıyla ilişkili kılmak,
- Genel ve özel nitelikte iş becerileri, alışkanlıkları, bilgi kazanma ve istendik tutum ve davranışlar geliştirme olanağı sağlamak,
- Okul ve işyeri arasında gerekli koordinasyon olanaklarını sağlamak,
- Özel ve iş kollarında meslek eğitimi olanakları yaratarak örgün meslek eğitimi hizmetlerini takviye etmek,
- Ekonomik nedenlerle eğitime devam edemeyen öğrencilere ekonomik olanaklar sağlamak,
- Okuldan iş yaşamına geçişte uyumu kolaylaştırmak,
- Belirli iş kollarında arz ve talep dengesinin sağlanmasına yardım etmek,
- Toplumun ve sektörün mevcut olanaklarından ve kaynaklarından yararlanmak,
- Genel ve mesleki eğitim veren okulların eğitim hizmetlerinin kapsamını genişletmek.

Eğitim sistemlerinde mevcut programların karşılaşılan eğitim taleplerini gidermede sınırlı ve yetersiz olduğu yeni yaklaşımlar ve programlar geliştirip, denemeyi gerektirmektedir. İşletmelerde meslek eğitimi programı bu yönden bir takım olanaklar sağlayan bir plan olduğu için gerekli görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler stajları eğitimlerinin bir parçası olarak değerlendirmekte ve bu dönemi eğitim kurumlarında edinilen teorik bilgileri uygulama ile pekiştirme imkânı yarattığı görüşündedirler. Bu amaçla stajyer olarak gittikleri kurumda bu istek ve beklentilerini gidermeye yönelik en uygun ortamı aramaktadırlar (Gökdeniz vd. 2001: 343).

Okul İşletme işbirliğinin öğrencilere sağlayacağı yararlar şöyle sıralanabilir (Demirci, 2007: 104):

- Öğrenirken gelir elde eder,
- Teori ile pratiği bütünleştirir,
- İş bulma olanağı artar,
- Mesleki becerilerini gerçek iş ortamında geliştirir,

- Mezuniyetten sonra işe uyumunu kolaylaştırır,
- Kendine güveni artar,
- Sorumluluk duygusu gelişir,
- Olumlu çalışma alışkanlıkları geliştirir,
- İşbirliği içinde ve ekip halinde çalışma alışkanlığı geliştirir,
- İş güvenliği kurallarına gerçek koşullar içinde uymayı öğrenir,
- Çalıştığı işte süreklilik sağlanır,
- Mezuniyetten önce sanayideki üretim ve yönetim akışını tanır,
- İşçi-işveren ilişkileri, işçilerin sosyal hak ve dayanışmaları ücret, vergi, işletmecilik konularında bilgi ve görgülerinin gelişmesine olanak verir,
- Sektördeki ilerlemeler, uygulanan yeni teknoloji yöntemlerini yerinde ve anında görmelerini sağlar,
- Yaptığı eğitimden, işten tatmin olur,
- Ailesine ve topluma yararı olur.

Yapılan araştırmalarda öğrencilerin ilk staj deneyimleri ile turizm sektöründe çalışma düşünceleri arasında yakın bir ilişkinin olduğuna işaret etmektedir. Öğrencilerin turizm sektörü ile ilk tanışma dönemi olan stajların amacına hizmet eden bir şekilde gerçekleştirilmesi, ülke kaynaklarının turizm ve otelcilik eğitiminde de boşa harcanmaması açısından da önemlidir (Yüksek, 2006: 75).

Öğrencilerin stajları sırasında karşılaştıkları sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Çapar, 2002: 415):

- Ucuz işgücü olarak görülme,
- Rotasyon ve adaptasyon dönemi ile ilgili sorunlar,
- Alanları dışında çalıştırılma,
- Her şey dahil sisteminin getirdiği sorunlar,
- Sosyal haklar ile ilgili sorunlar,
- Beslenme ve barınma sorunları, personel alanlarının yetersizliği,
- Otelcilik ve turizm liseleri mezunu öğrencilerin yeniden staj yapmaları,
- Konaklama bölümü öğrencileri staj yeri bulurken, seyahat acenteciliği öğrencilerinin staj yeri bulmada sorun yaşamaları,

- Öğrencilerin yabancı dil bakımında yetersiz olmaları (Özelikle 2006 yılından itibaren modüler eğitim sistemine geçilmesi sonucunda tüm örgün ortaöğretim kurumlarının eğitim süresinin 4 yıla çıkarılmıştır. Bununla birlikte Anadolu statüsünde eğitim verilen AOTML’lerde bir yıl yabancı dil hazırlık programının sona ermesi, yabancı dil saatlerinin azalması gibi sorunlar turizm öğrencilerinin yabancı dil öğrenme konusunda yetersiz kalmalarının sebeplerinden bazıları olduğu düşünülmektedir).

Hizmet işletmelerinin emek yoğun işletmeler olmasından dolayı insan unsuru oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Sektörü ayakta tutan ve dış pazarlar ile rekabeti sağlayan en önemli etken kalifiye elemandır. Bu bağlamda sektöre “turizmcı” yetiştiren eğitim kurumlarının da önemi ön plana çıkmaktadır. Eğitim kurumlarının en önemli misyonu, öğrencileri gerek teorik açıdan gerekse pratik açıdan verimli bir şekilde yetiştirmek olmalıdır. Öğrencilerin teoride öğreniş oldukları bilgileri pekiştirmelerine ve sektör bazında uygulamalarına olanak tanıyan stajlar oldukça önemli bir yere sahiptir (İlgaz ve Çakar, 2002: 385). Özellikle staj eğitimi verilen işletmelerin staj prosedürü hakkında bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Staj esnasında yaşanan olumsuz olaylar ise kişinin bu meslekten uzaklaşmasına hatta yanlış izlenimlerin doğmasına neden olmaktadır (Yazıcı, 2002: 407).

2.4.2. Beceri Eğitiminde Okul Sektör İşbirliği

Mesleki turizm eğitimi, turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletmelerin verimliliğini arttıracak ve bu sektördeki yenilikleri takip edebilecek bilimsel metotların ortaya çıkarılması için yapılan mesleki eğitimidir. Günümüzde turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ile örgün eğitim kurumları arasında staj alanında ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Eğitim kurumları ile turizm işletmelerinin staj ve stajyerlerden beklentileri birbirinden son derece farklıdır. Eğitim kurumları için beceri eğitimi, eğitimin bir parçası ve devamıdır (Hacıoğlu vd. 2008: 67).

Turistik talebi etkileyen turizm arz kaynaklarını, nitelikli personel ile kaliteli turizm ürünü haline getirerek, turistin hizmetine sunabilme çabası, özellikle turizm sektöründen önemli ekonomik girdiler sağlama uğraşısı içerisinde olan ülkeler başta

olmak üzere, bir çok ülkenin üzerinde önemle durduğu konular arasındadır (Aktaş, 1992: 325). Bununla birlikte, sektörün yetişmiş insan gücü ile ilgili genel olarak iki büyük sorunu mevcuttur (Küçüktopuzlu, 2002: 335). Birincisi, sektörde mevcut olan fiili çalışanların bilgi ve becerilerinin artırılması, ikincisi de sektöre yeni girecek işgücünün yetiştirilmesidir. Özellikle uluslararası zincir oteller başta olmak üzere 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmeleri mevcut personelini işletmede hizmet içi eğitim kursları düzenleyerek bu açıklarını giderebilmektedirler (Hançer vd., 2002: 401).

Okul sektör işbirliğinin daha etkili olabilmesi için gerekli yasal düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Ayrıca turistik tesislere yasal düzenlemelerle öğrenci çalıştırılması zorunluluğunun getirilmesi gerekliliği gözlenmiştir (Ömerzi ve Ayata, 2002: 385). Stajlar öğrencilere gerçek uygulamaları ve çalışma koşullarını görmek, mesleki gelişim için gerekli yetkinlikleri öğrenmelerini sağlamak, mesleki çevre edinmek gibi birtakım avantajlar kazandırmaktadır (Buluç, 1992: 365).

Okul sektör işbirliği neticesinde karşılaşılan sorunları ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Yıldırım, 2002: 369):

- Staj denetimlerinin yapılmaması ve görevli öğretmenlerinin görevlerini gereği gibi yerine getirmemesi,
- Denetimlerde işletmelerin denetleme elemanlarına olan ilgisizliği,
- İşletmelerde eğitilmiş ve öğrenci stajları ile ilgili bir görevlinin bulunmaması,
- Stajların yapılabilmesi için sektörle uygun işbirliği koşullarının gerçekleşmemesi,
- İletişim sağlamada yaşanan zorluklar,
- Staj eğitimine uygun işletmelerin görevli uzmanlar tarafından daha önceden belirlenmemesi durumu,
- Denetim mekanizmasının da iyi çalışmamasını fırsat bilerek öğrencilerin sahte (naylon) staj yapması.

Okul işletme işbirliği, gittikçe yaygınlaşan ve her iki tarafın amaçlarına büyük ölçülerde katkıda bulunan bir araçtır. Batı dünyasında çok ileri boyutlara ulaşan bu işbirliği, Türkiye’de çok yavaş ilerlemektedir. Sektörle örgün ve yaygın eğitim kurumları arasında olması gereken yakın işbirliğinin kurulamamasının sonuçları

şüphesiz ki turizm ve otel işletmeciliği eğitimindeki nitelik ve niceliği olumsuz yönde etkileyecektir (Topaloğlu ve Fırat, 1998: 19). Okulların sektöre olduğu kadar sektörün de okullara olan gereksinimleri yadsınamaz. Bu nedenle ilişkilerin kurulması ve sağlam temeller üzerine oturtularak götürülmesi gerekmektedir. Bu konuda Kültür ve Turizm Bakanlığı, MEB ve YÖK arasında koordinasyonun kurulmasında ve geliştirilmesinde yarar vardır (Aktas, 1992: 325).

Okul işletme işbirliğinin okula yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tuna ve Yaylı, 1997: 45):

- Eğitim giderlerinde tasarruf sağlar,
- Yürüttüğü mesleki eğitimin daha gerçekçi ve verimli olmasını sağlar,
- Endüstrideki teknolojik yenilikleri ve gelişmeleri yakından izler ve gerekli önlemleri alır,
- Eğitim programlarını endüstrinin ihtiyaçlarına göre yeniler ve geliştirir,
- Sektör okulun laboratuvarı olur ve sektördeki yetişen elemanlarda okulun eğitimine katkıda bulunurlar,
- Sektör araç, gereç ve insan gücünden yararlanarak eğitim yapılan meslek dallarının sayısını artırır ve kalitesini geliştirir,
- Çevresindeki iş dünyası arasında güçlü ve pozitif ilişkiler oluşturur,
- Sınıf ve işyeri arasında öğrencilerin değişimini sağlayarak esas itibariyle sınıftaki her bir sandalye için iki öğrenci kaydedilebilir,
- İstihdama yönelik sürekli girdiler ve sektördeki değişimlerle eğitim programlarının güncelleşmesini sağlar.

Dünyada ve Türkiye’de ekonominin niteliği bilgiye doğru değiştikçe özellikle orta öğretim okullarından mezun olan öğrencilerin işe hazır olabilmeleri ancak yeni beceriler kazanmalarıyla mümkün olmaktadır. Bu beceriler arasında problem çözme, analitik düşünme ve karar verme becerileri çok önemli bir yer tutmaktadır. Çalışanlar aynı anda birçok görevi başarmak, grup içinde çalışmak ve teknoloji alanındaki ilerlemelere anında uyum sağlamak durumundadır. Özellikle bilgi çalışmaları açısından bakıldığında, teknik bilgi ve beceriler işte başarılı bir performans sergilemek için yeterli olmamaktadır. 21. yy’da işverenlerin çalışanlardan beklentileri teknik bilgi ve becerileriyle insan ilişkilerini ustaca kullanabilmeleri yönündedir (Aydoğan, 2002: 48).

Okul işletme işbirliğinin istihdama ve çevreye olan yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Demirci, 2007: 43):

- Daha sonra tam zamanlı olarak işe alacağı becerili elemanları önceden denemiş olur,
- İntibak eğitimi süresi kısalmış ve masrafları azalır,
- Personel devri azalmış olur,
- Okul ve yöneticiler ile işyeri ilişkileri artar,
- Koordinatör öğretmenin işbirliğinden yararlanır,
- Eğitim programları geliştirirken sanayinin ihtiyaçları yansıtılır,
- Sürekli işe alma kararlarına bir temel olarak, bireyin iş performansını deneyerek personel seçme süreçlerini geliştirir,
- Topluma, ekonomik yönden kendi kendine yeterli elemanlar kazandırır,
- Becerili ve deneyimli insan gücü potansiyelini geliştirir,
- Gençlere, toplumun eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek için çeşitli yollarla yardım eder,
- Gençlerin işe ve yaşama hazırlanması hususunda toplumdaki diğer kurumların ilgi ve işbirliğini sağlar.

Turizm sektöründe istihdam gerekliliği, gerek miktar gerekse kalite bakımından bir hiyerarşi oluşturmaktadır. Hiyerarşinin her kademesinde uyum sağlayan eğitim sisteminin gerçekleştirilmesi bir gerekliliktir (Timur, 1992: 122).

Türkiye’de turizm eğitimi veren okul sayısının daha çok yükseköğretim düzeyinde yoğunlaşması bazı sorunları gündeme getirmektedir. Oysa AB’deki ülkelerin mevcut turizm eğitimi veren kurumları, genelde kurslar ve ortaöğrenim düzeyinde yoğunlaşmaktadır (Boylu, 2004: 37).

Globalleşme ve teknolojik gelişmeler sonucunda iş dünyasında meydana gelen gelişmeler, yetiştirilmesi daha çok mesleki eğitimin görev ve sorumluluğunda olan becerili insan gücüne gereksinimi arttırmıştır. İşletmeler devamlılığını sağlayabilmek için teknolojik ve diğer alanlardaki tüm yenilik ve gelişmeleri yakından izlemek ve uygulamak durumundadırlar. Stajın turizm işletmeleri açısından yararları şöyle sıralanabilir (Aydoğan, 2002: 48):

- İşte ve üretimde öğrenci kapasitesinden yararlanma,
- İş ve işletmeyi tanıyan, sistemin özelliğine, işletmelerin gereksinim ve isteklerine uygun eleman yetişmesini sağlama,
- Ülkenin gereksinim duyduğu kalifiye insan gücünün yetişmesine katkıda bulunmaktır.

2.4.3. Beceri Eğitimi Mezvuatı

2.4.3.1. 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu

Çıraklık eğitimi yaygın eğitim türü olarak kabul edilmektedir. 2089 sayılı Yasa ile 1977’de eğitim sistemi içinde yer almaya başlayan çıraklık eğitimi yeni düzenleme ile bir sistem içine oturtulmuştur. Gençleri doğrudan iş yaşamına hazırlayan işletme ağırlıklı bir eğitim olarak ifade edilmektedir.

1986 yılında yürürlüğe giren 3308 sayılı Meslek Eğitimi Kanunu, beraberinde okul sanayi işbirliğini getirmiş ve genel eğitimden mesleki eğitime kayışı hızlandırmıştır. 3308 sayılı kanun mesleki eğitimin yapısını belirlemiş ve çıraklık eğitimini bir sisteme bağlamıştır. Bu kanun ile Alman modeli olan ikili (dual) mesleki eğitim sistemi uygulanmaya konulmuştur. Bu model, öğrencilerin haftanın bazı günleri okullarda teorik eğitim alırken diğer günlerinde de iş yerlerinde pratik eğitim almalarını öngörmektedir. Mesleki ve teknik eğitim, öğrencilerin pratik kazanmasına olanak sağlamayı amaç edinen bir sistem olarak gösterilmektedir (Yılmaz, 2007: 75).

3308 sayılı Kanun, MEB’e çıraklık ve mesleki eğitim sistemi uygulamalarına ilişkin yetki ve sorumluluğu vermiştir. Mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde ilgili kurum ve kuruluşların söz sahibi olabilmeleri ve katkıda bulunabilmeleri için bu kurum ve kuruluşların temsilcilerinden merkezde mesleki eğitim kurulu ile illerde il mesleki eğitim kurulu kurulması kabul edilmiştir (MEB, 2009a).

İş hayatı gelişmiş teknolojiyi anlayan kaliteli işgücü talep ederken, okullar çağdaş işletmelerin beklediği yeterliliklere sahip olmayan bireyler yetiştirmeyi sürdürmüştür.

Mesleki ve teknik eğitim alanında giderek artan ihtiyaçlar, 16. Milli Eğitim Şûrasının "Mesleki ve Teknik Eğitim Şûrası" olarak toplanmasını sağlamıştır. Mesleki ve teknik eğitim politikalarının belirlenebilmesi açısından büyük ve kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak değerlendirilen Şûra çalışmaları; gelişmiş ülkelerin yıllar öncesinden başlattığı "21.Yüzyılın talep edeceği işgücü profilini oluşturma ve yetiştirme" çalışmalarındaki gecikmenin, alınacak kararların biran önce hayata geçirilmesi ve taviz verilmeksizin uygulanması suretiyle kapatılabileceği ortak görüşü çerçevesinde tamamlanmıştır. İşgücünün mesleki eğitimi için şu üç yaklaşım öngörülmüştür (Kenar, 2005: 21):

1. Çıraklık eğitimi,
2. Tam ve yarı zamanlı okul sistemi (Örgün mesleki ve teknik eğitim),
3. Meslek kursları (Yaygın mesleki eğitim).

3308 sayılı Kanun mesleki eğitim sistemimizde işletmelere bazı sorumluluklar yüklemiştir. Yasal yükümlülükler arasında ödedikleri vergilerle mesleki eğitim finansmanına katılma, öğrenciler ile çıraklık ve kalfalık eğitimi alanlara beceri eğitimi yaptırma ve beceri eğitimi yaptırdığı öğrencilere asgari ücretin % 30'dan az olmamak koşuluyla ücret ödeme, on ve daha fazla öğrenciye pratik eğitim veren işletmelerde eğitim birimi kurma zorunluluğu yer almaktadır. Bu yükümlülükler ile aslında işletmelere öğrencilerin eğitimini denetleme hakkı tanınmış ve böylece her zaman taleplerini karşılayacak işgücünün yetiştirilmesinde etkili olmuşlardır. İşletmelerin kurdukları vakıflarla da mesleki eğitimde söz sahibi olmuşlardır. Milli Eğitim Vakfı, Türk Eğitim Vakfı, Koç Vakfı, Sabancı Vakfı, Milli Piyango Vakfı gibi vakıfların okul ve yurt binası, yurtiçi ve yurt dışı burslar ile uyguladıkları projeleri bulunmaktadır.

Özellikle Koç Holding ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2006 yılında başlatılan "Meslek Lisesi Memleket Meselesi" projesi kapsamında mesleki ve teknik eğitimin özendirilmesi amacıyla ülke genelinde seçilen 81 ilden 250 okul ve 8000 meslek lisesi öğrencisine staj destekli burs programı uygulanmaktadır. Proje ile Mesleki eğitimin ülke ekonomisine önemi konusunda toplumun herkesiminde farkındalık sağlamak, okul sanayi işbirliğini geliştirerek ekonominin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü yetiştirilmesini teşvik etmek ve genç nesili mesleki eğitime özendirmek amaçlanmıştır.

Çıraklık ve Mesleki Eğitim kanunu 2001 yılında 4702 sayılı kanunun 22. maddesi ile Mesleki Eğitim Kanunu olarak değiştirilmiştir. MEB’de Mesleki Eğitim Kurulu ile illerde İl Mesleki Eğitim Kurulları kurularak bazı bakanlıklar ile meslek kuruluşları karar alma sürecine dahil olmuşlardır. Bu kurullar, ulusal düzeyde ve yerel düzeyde mesleki eğitim programların ve işgücü piyasasının taleplerin değerlendirilmesi sağlanmıştır. 3308 Sayılı Kanun ile Mesleki Eğitim Fonu kurulması kararlaştırılmış ve mesleki eğitimin finansmanında önemli bir katkı sağlanması planlanmıştır. Ancak gelirlerin genel bütçeye aktarılmasıyla zaman içinde işlevini yitiren bir uygulama olmuştur (Deniz, 2001: 137).

2.4.3.2. 4702 Sayılı Kanun’da Mesleki ve Teknik Eğitim

4702 sayılı kanun, 29.06.2001 yılında mesleki eğitimde yaşanan sorunların çözülmesi ve AB’ye uyum sürecinde daha nitelikli insan gücü yetiştirilmek için kabul edilmiştir. 4702 sayılı Kanun; değişen ekonomik, teknolojik ve sosyal hayatın ortaya çıkardığı gelişmeler karşısında eğitim programlarının yenilenememesi, mesleki ve teknik eğitim okullarındaki yetersizlik ve dağınıklık, sanayinin eğitim çalışmalarının teşvik edilmemesi gibi nedenlerle ortaya çıkmıştır. Bu kanun, ekonomik gereksinimler karşısında ihtiyaç duyulan yüksek nitelikli işgücünün yetiştirilmesinde etkili olan mesleki ve teknik eğitime yönelimi teşvik etmeye çalışmıştır.

4702 sayılı Kanun, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu’nda değişiklikler yapmıştır. 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu’na getirdiği yenilik her ilde en az bir tane oluşturulacak Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi’dir. Mesleki ve Teknik Eğitim Bölgesi, bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendirilmiş meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından oluşan bir eğitim bölgesidir (4702/ md.1).

Kanunun 2.maddesi ile 2547 sayılı Kanunu’nda meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilecekleri ve meslek yüksekokullarından mezun olan öğrencilerin alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapmalarının

sağlanacağına dair değişiklik getirilmiştir. Ayrıca meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından herhangi birinden mezun öğrencilere, meslekî ve teknik eğitim bölgeleri kapsamı dışındaki bir yükseköğretim programına üniversite giriş sınavları ile başvurma imkânı sağlanmıştır (YÖK, 2001).

4702 sayılı Kanunu'nun 4.maddesi ile 2547 sayılı Kanunu'nda yapılan diğer bir değişiklik ise meslekî ve teknik eğitim bölgesinde ekonominin ihtiyacını karşılayacak yüksek nitelikli iş gücü yetiştirmek için bir veya daha fazla meslek yüksekokulu ile meslekî ve teknik ortaöğretim kurumları, öğretim programları bütünlüğü ve devamlılığı içinde ilişkilendireceğidir. Bu maddeye göre; meslekî ve teknik eğitim bölgelerinde bulunan meslek yüksekokulu veya okulları ile meslekî ve teknik orta öğretim kurumları, ilgili kamu ve özel kurum ve kuruluşları arasındaki işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasına ve yürütülmesi Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu işbirliği ile çıkartılması planlanan yönetmelikle düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

Bu kanun ile 3308 sayılı Kanun'da da değişiklikler yapılmıştır. Öncelikle Çıraklık ve Meslek Eğitim Kanunu, Mesleki Eğitim Kanunu olarak isim değiştirmiştir. Kanun'un kapsamı, Mesleki Eğitim Kurulu'nun belirleyeceği mesleklerde, bu mesleklerle ilgili işyerleri ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki eğitim ve öğretimini kapsayacak şekilde genişletilmiştir (YÖK, 2001: 4702/ md.5).

Çıraklık eğitimiyle ilgili yeni düzenlemeler de getirilmiştir. Bu kanun ile çıraklık için üst sınır olan 19 yaşını geçirmiş olanlar, eğitim ve yaşlarına uygun çıraklık eğitim programlarına katılma imkânına kavuşmuştur.

4702 sayılı Kanunu'nun bazı maddelerinde yapılan değişiklikler sonucunda (MEB, 2009b):

- Meslekî ve Teknik Eğitim Bölgelerinin oluşturulması,
- İş yeri açabilmek ve istihdam edilebilmek için meslekî eğitim alma zorunluluğu,
- Halen çalışanların çalıştıkları işe uygun meslekî eğitim almaları,
- Çalışanların meslekî yeterliliklerinin değerlendirilmesi,
- İllerde meslekî eğitim-istihdam gereksiniminin belirlenmesi,
- Meslekî eğitim almamış olanların istihdama hazırlanması,

- İşletmelerin eğitim birimi kurması,
- İşletmelerin usta öğretici gereksinimini karşılamak üzere iş pedagojisi kursları açılması,
- Kalfa, usta ve genel lise mezunlarının meslek lisesi diploması alabilmesi,
- Meslek lisesi mezunlarının doğrudan ustalık sınavına girebilmeleri,
- Meslekî ve teknik eğitim merkezlerinin kurulması,
- Vakıflarca meslek yüksekokulu açılması sağlanmıştır.

Daha önceden elli ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerin, meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi yaptıracaklarına dair hükümde değiştirilerek yirmi ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler sisteme dahil olmuştur. Teorik eğitim, meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya işletmelerin eğitim birimlerinde haftada on iki saatten az olmamak kaydıyla verilmesi kararlaştırılmıştır. Meslek lisesi mezunlarına yönelik ustalık koşulları için düzenlenen madde uyarınca, en az üç yıl süreli meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olanlar ustalık eğitimi kurslarına katılabilecekleri gibi doğrudan da ustalık sınavlarına girebilme hakkına sahip olmuşlardır. Ustalık belgesine sahip olanların veya bunları işyerlerinde çalıştıranların bağımsız işyeri açmaları sağlanmıştır.

2.5. Mesleki ve Teknik Eğitimde Avrupa Birliği ile Gelişen İlişkiler

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki ilişkiler, Avrupa Topluluğu (AT) ile 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşmasının temel oluşturduğu ortaklık rejimi çerçevesinde kurulmuştur (Özkılıç ve Haspolatlı, 2008: 151). Türkiye'nin, Helsinki Zirvesinde, diğer aday ülkelerle eşit şartlarda aday ülke ilan edilmesinin ardından, Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve AB Konseyince onaylanan ve Türkiye'nin, Kopenhag kriterlerine (ekonomik ve siyasi) uyum için yapması gerekenleri, AB müktesebatına uyum yükümlülüklerini, sağlanması gereken mali yardımları ve üyelik için gerekli kısa ve orta vadeli öncelikleri içeren ilk Katılım Ortaklığı Belgesi, 24 Mart 2001 tarihinde Avrupa toplulukları resmi gazetesinde yayımlanmıştır (DPT, 2009).

2.5.1 Avrupa Birliğinde Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihsel Süreci

Önceleri ekonomik bütünleşme hedefiyle kurulan Avrupa Birliği, zaman içerisinde sosyal alanda da bütünleşmenin gerekli olduğunun farkına varmıştır. Sosyal bütünleşmenin hedeflendiği alanlardan bir tanesi de eğitim ve mesleki eğitim alanıdır. Mesleki eğitime ilişkin ilk düzenlemeler Roma Antlaşması'nın 128. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre; ulusal ekonomilerin ve Ortak Pazar'ın gelişimiyle uyumlu bir mesleki eğitim politikası geliştirilmesi öngörülmüştür. Roma Antlaşması'nda tam istihdam politikasıyla uyumlu sosyal bir durum tanımlanmıştır. Mesleki eğitimin dahil edilmesi ile serbest dolaşımı ve AB içerisinde genç çalışanların değişimi için bir ön koşul olarak tarif edilmiştir (Wollschläger ve Guggenheim, 2004: 2).

AB uzun yıllar direndikten sonra bu zirvede Türkiye Cumhuriyeti'nin adaylığını kabul etmiştir (Tekeli ve İlkin, 2000: 109). Aralık 1999'da Helsinki'de yapılan Avrupa Birliği Konseyi'nde (Avrupa Zirvesi) Türkiye Cumhuriyeti oybirliği ile AB'ye aday ülke olarak kabul edilmiş, diğer aday ülkelerle eşit konumda olacağı açık ve net bir biçimde belirtilmiştir (Tuzcu, 2002: 155).

AB'nin ilk yıllarında eğitim kelimesi resmi antlaşmalarda yer almamıştır. Birliğin eğitim alanındaki politikaları, 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması'na kadar geçen sürede üyelerin gönüllü olarak katıldıkları bir faaliyet olarak uygulanmaya çalışılmıştır (Jones, 2001: 16). Bu antlaşmayla birlik tarihinde ilk defa bir antlaşmada eğitim kelimesi somut olarak yer almış ve birliğin eğitim alanındaki sorumlulukları resmi olarak ifade edilmiştir (Lenaerts, 1994: 7).

1981 yılında eğitim alanında kullanılacak bilgi ağı olarak tasarlanan Eurodice ve mesleki eğitim konusunda çalışmalar yapmak amacıyla Avrupa Bakanlar Konseyi Avrupa Mesleki Eğitim Merkezi (Cedefop) kurulmuştur (Davies, 2003: 99).

Mesleki eğitim alanında ise çalışmaları destekleyen projelerden en önemlisi üye ülkeler tarafından gençlere mesleki eğitim fırsatının verilmesi amacıyla desteklenmiş olan Petra programıdır (Ertl, 2003: 117). Hazırlanan bu programlar üç yasal temele dayanmaktadır. Bunlar; Roma Antlaşmasının 128. maddesi; 1963 yılında belirlenen

mesleki eğitimin temel prensipleri ve AET Eğitim Bakanlarının 1974 yılında yaptıkları toplantı sonucu aldıkları kararlar olarak sıralanabilir (Mc Mohan, 1995: 32).

Gümrük duvarlarının kaldırılması, ortak pazarda oluşan ekonomik, finansal, sosyal, politik ve teknolojik değişimler sonucu eğitime olan ilgiyi arttırmıştır (Brock ve Tulaseiwicz, 2000: 4). Avrupa Tek Senedi'nin imzalanmasından sonra bazı programların süresi uzatılmıştır, Erasmus ve Comett programları 1990'da, Petra programı ise 1992'de ikinci dönemlerine başlamıştır. Mesleki eğitim alanında ise Force programı hazırlanmış ve program 1990 yıllarında uygulamaya başlanmıştır (Funell ve Müler, 1991: 176).

Maastricht Antlaşması olarak bilinen Avrupa Birliği antlaşması ile topluluğun ismi Avrupa Birliği olarak değiştirilmiş ve eğitim alanında bazı düzenlemeler yapılmıştır. Antlaşmanın 126. maddesi genel eğitimle, 127. maddesi ise mesleki eğitimle ilgili hükümler içermektedir (UA, 2009):

- Birlik, gerekli gördüğü faaliyetleri destekleyerek, üye ülkeler arasında iş birliğini arttırarak eğitim kalitesini geliştirmeli,
- Birlik üye ülkelerde mesleki eğitimi geliştirme faaliyetlerini desteklemeli ve ortak bir mesleki eğitim politikası belirlemelidir.

Maastricht Antlaşması ile mesleki ve genel eğitim kavramları birbirinden kesin olarak ayrılmıştır. Maastricht Antlaşması öncesi AB bünyesinde eğitim faaliyetleri Roma Antlaşması'nın 128. maddesine göre mesleki eğitimi geliştirme amacı taşıyordu. Maastricht antlaşması sonrası topluluğun eğitim ile ilgili faaliyetlerinin kapsamı genişletilmiştir (Blitz, 2003: 12). Maastricht Antlaşmasının en büyük başarısı topluluğun eğitim alanında yetkisini arttırmasıdır (Lenaerts, 1994: 7).

Maastricht sonrası dönemde birliğin eğitim alanındaki faaliyetleri, Sokrates ve Leonardo gibi programlar üzerinde yoğunlaşmıştır (Economou, 2003: 117). Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği verilerine göre 1995–2000 yılları arasında Sokrates, Leonardo ve Gençlik isimli yeni nesil programlara katılım hızla artmaktadır. Her yıl 127.000'i aşkın öğrenci ve üniversiteler ile yüksek öğretim kurumlarından 10.000'i aşkın

öğretim üyesi hareketlilik programlarına katılmaktadır. Bu programlara 1,9 milyar avro hibe finansmanı sağlanmıştır (UA, 2009).

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi 15 Kasım 2006 tarih ve 1720/2006/EC sayılı kararı ile 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren mesleki ve genel eğitim programlarını tek bir çatı altında toplayarak Hayat Boyu Öğrenme Programının (LLP) Lifelong Learning Programme başlayacağını duyurmuştur. Yeni programla mesleki ve genel eğitim programların bütünleştirilmesi amacıyla tek bir çatı altında toplanması hedeflenmiştir.

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, 2007–2013 yılı sonuna kadar sürecek yedi yıllık bir dönemi kapsayan Hayatboyu Öğrenme (LLP) ve Gençlik (Youth in Action) programları, önceki programlarda olduğu gibi AB üyesi ülkeler, Avrupa Ortak Ticaret Birliği (EFTA) ülkeleri (Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn) ve Aday Ülkelerin (Türkiye) katılımıyla gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Ayrıca, Batı Balkan ülkeleri ve İsviçre'nin de programlara katılımı öngörülmektedir (Özcanlı, 2006: 92).

2.5.2. Avrupa Birliğinin Mesleki ve Teknik Eğitim Politikaları

Ekonomik ve siyasi birlik gayesi güden AB eğitimi amaca ulaşmak için bir araç olarak görmektedir. AB eğitim alanında üye ülkelerin eğitim sistemleri arasında yakınlaşma sağlayacak politikalar öngörmektedir. Bu politikaların oluşmasını etkileyen bazı etmenler söz konusudur. Bunlar (Sezgin, 2001: 236):

İstihdamın artırılması: AB içinde bulunduğu çağın koşulları doğrultusunda mesleki eğitim alanında politikalar oluşturmaktadır. AB’de büyük bir sorun olan işsizlik olgusunun çözülmesinde mesleki ve teknik eğitimin önemli bir etken olabileceği görüşü hâkimdir. Bireylerin sahip oldukları yeterliliklerin emek piyasasının talepleri yönünde geliştirilmesinin istihdamı olumlu etkileyeceği ve bu amacı gerçekleştirmek için mesleki ve teknik eğitimin etkili bir araç olduğu düşünülmektedir. İş ile birey arasındaki uyumun yükseltilmesi ve istihdam olanaklarının artırılması amacıyla mesleki ve teknik eğitim kurumlarının işletmelerle ilişki içerisinde olması desteklenmektedir (Tatlıdil ve Yota, 2006: 5).

Bilimsel ve teknolojik değişimler: Bilginin yoğun olarak kullanıldığı ve gelişmiş teknoloji ile yeni yeterlilikler ortaya çıkmış ve bu doğrultuda da bireylerin sahip oldukları yeterliliklerin güncellenmesi gereği doğmuştur. Bu nedenle de eğitimin amacında, içeriğinde ve yöntemlerinde değişimler yaşanması bir zorunluluk olmuştur. Bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte mesleki eğitim planlaması gerekli görölmüştür.

Rekabet edilebilirliğin artırılması: Uluslararası rekabetin ön plana çıktığı bir süreç içerisinde eğitim, rekabet gücünü artırıcı bir unsur olarak görölmektedir. Mesleki eğitim ile bireylerin yeterliliklerinin düzeyi artırılarak günün piyasa talepleri karşılanabilecektir. Mesleki eğitimin güncellenmesi ile ölkelerin uluslararası piyasada rekabet edilebilirlik düzeyinin yükseltilebileceği düşünölmektedir. Bu nedenle mesleki ve teknik eğitim alanında topluluk düzeyinde kalitenin artırılmasına yönelik politikalar ön plana çıkmıştır.

İşgücünün serbest dolaşımı: AB'nin dayandığı temel ilkelerden bir tanesi olan işgücünün serbest dolaşımının gerçekleşebilmesi için AB emek piyasasının taleplerini karşılayan bir işgücünün oluşturulması gerektiği düşüncesi ile AB mesleki ve teknik eğitim politikasında belirli yeterlilikler çerçevesi oluşturulması ve yabancı dilde yeterliliğin sağlanması kararlaştırılmıştır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelere cevap verilebilmesi, uluslararası rekabet edilebilirlik seviyesinin yükseltilmesi, istihdamın artırılması ve işgücünün serbest dolaşımının topluluk içerisinde sağlıklı yürütölmesi için mesleki ve teknik eğitim alanında sürekli değerlendirmeler yapılması ve geliştirilmesi gerekli görölmüştür. Bu değerlendirmeler ışığında AB mesleki eğitim ve öğretim politikasının öncelikleri tespit edilmiştir. Buna göre (Tuncer, 2006: 181):

- Mesleki eğitime daha çok katılım için mesleki eğitiminin tercih edilirliliğinin artırılması,
- Hareketliliği sağlamak ve eğitim kurumları arasında işbirliği için Avrupa boyutunun güçlendirilmesi ve yakın işbirliğinin kurulması,
- Öğrenime erişim, yeterliliklerin tanınması ve transfer edilebilirliğine ilişkin üye ölkelerde bilgi, rehberlik ve danışmanlığın desteklenmesi ve yeterlilikler ile yeterliliklerin şeffaflığı için tek bir çerçeve oluşturulması,

- Becerilerin ve yeterliliklerin, transfer edilebilirliklerin farklı ülkeler arasında referans düzeyleri, belgelendirme düzeyleri için ortak ilkelerin geliştirilmesi,
- İşbirliğinde sosyal ortakların dahil edilmesi yoluyla sektörel düzeyde beceri ve yeterliliklerin geliştirilmesine yönelik desteğin arttırılması, bilgi ekonomisinin iş piyasası gerekleri ile mesleki eğitim arasında bağlantı kurulması,
- Kaliteye yönelik yöntemlerle kalite güvencesi konusunda işbirliğinin teşvik edilmesi kabul edilmiştir.

İş yaşamıyla bağlantılı bir beceri temeli sunulmasında beceri eksikliğini giderecek, bilgi toplumuyla uyumlu orta ve üst düzey becerilerin artırılması için mesleki eğitim kurumlarının iş hayatı ile ilişkilerinin güçlendirilmesi, becerikli ve teknik işgücünün endüstrideki değişmelere uyumunun kolaylaştırılması kararlaştırılmıştır.

Mesleki eğitimin yaygınlaştırılmasında Avrupa seviyesi oluşturulması için Avrupa'nın ortak amaçlarını belirlemek, Avrupa ortak çerçeve ve araçları (Avrupa Kredi Transfer Sistemi, Ortak Referans Seviyeleri, Europass Eğitim Girişimi, Leonardo da Vinci) geliştirmek ve öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliğinin teşviki ile ülkelerarası mesleki eğitim imkanlarından yararlanılmasını sağlamak, tecrübeleri, fikirleri ve sonuçları paylaşma ve farklı ülkelerin tecrübeleri ışığında ulusal mesleki eğitim politikalarının değerlendirilmesini sağlayacak karşılıklı öğrenme süreci oluşturmak planlanmıştır (Bainbridge vd. 2003: 6).

2.5.3. Avrupa Birliği'nde Mesleki ve Teknik Eğitim Modelleri

Çeşitli ülkelerdeki farklı sanayileşme, politik, kültürel ve bölgesel hareketlerin etkileri sonucu AB'de farklı mesleki ve teknik eğitim anlayışları oluşmuştur. 20. yüzyılın ilk yarısında Avrupa'da birbirinden farklı ve çabuk değişen üç temel mesleki ve teknik eğitim anlayışı meydana gelmiştir (Wollschläger ve Guggenheim, 2004: 2). Bunlar; İngiltere'deki liberal pazar ekonomi modeli, Fransa'daki devlet tarafından düzenlenen bürokratik model ve Almanya'daki dual (ikili) mesleki eğitim modelidir.

Ekonominin öncelikli olduğu *İngiltere'de* işçi, sermaye ve eğitimin işlevsel alt sistem arasındaki pazarlama ilişkisinden oluşan "Liberal Pazar Ekonomi Modeli" uygulanmaktadır. Bu modelde sermaye ve işçi sınıfı, serbest pazar ilişkisini yeni eğitim

alt sistemi ile sürdürmektedir. Eğitim arzı ve talebi arasındaki niceliksel ilişki pazar tarafından düzenlenmektedir. Bu arz ve talep edilen yetenekler serbest pazarda buluşmaktadır.

Yeterliliklerin türleri, işgücü pazarındaki ve iş piyasasındaki uygulamalara göre belirlenmektedir. İşletmeler arasındaki yeterliliklerin aktarılması pazara göre çeşitlenmektedir. Bu modelde mesleki eğitim okullarda, işletmelerde ve organizasyonel ve teknik olarak gelişmiş eğitim yöntemleriyle pazarlanarak yapılmaktadır. Aynı zamanda geniş çapta kabul edilmiş sınav ve sertifikalar da bu model kapsamındadır. Bu modelde mesleki eğitim devlet okulları ve işçi ile işveren arasında gönüllü anlaşmalardan kaynaklanan eğitimler yoluyla verilmektedir (Tabbron ve Yang, 1997: 323). Mesleki eğitimin finansmanı bireysel olarak eğitim gören kişiler tarafından sağlanmaktadır. İşletmeler mesleki eğitim gerçekleştiriyorsa finansmanına da katılmaktadır. Kısmi mesleki yeterlilik sağlayan kurslar maliyetin minimize edilmesini sağladığından tercih edilmektedir (Greinert, 2004: 18).

Fransa’da politikanın öncelikli olduğu bir yapı söz konusu olduğundan mesleki ve teknik eğitim, devlet tarafından düzenlenmiş bürokratik bir model ile yürütülmektedir. İşçi ve sermaye arasında politik ve güç temelli bir ilişki oluşturulması için kullanılan bu model, yapısal olarak dezavantajlı çalışanların devlet tarafından düzenlenmiş ve finanse edilmiş eğitim sektörünün yardımı ile nitelikli hale getirilmesini istemektedir. Eğitim talebi ile somut mesleki eğitim arasındaki niceliksel ilişki devlet organları tarafından belirlenmektedir (Ulusoy, 2003: 35).

Toplumun öncelikli olduğu ve toplumsal güvenliğin ilk olarak geliştiği yer olan **Almanya’da** sosyal birliğin kuralları nadiren politikacılar tarafından oluşturulmaktadır (Lindner, 1998: 411). Bu kurallar, sosyal tarafların detaylı bir şekilde hazırlaması, kendilerinin koyması ile belirlenmektedir (Jonen, 1997: 97). Sosyal taraflar bu konuda oldukça aktif bir rol oynamaktadır. Devlet, sermaye ve işçi arasındaki iletişim yoluyla yeni, bağımsız bir alt sistem olan ikili mesleki eğitim modeli’nin kendisine ait bir yapısı ve kendisinin yürüttüğü kuralları bulunmaktadır. Mesleki eğitimin içeriği devlet, işveren ve sendika tarafından belirlenmekte ve mesleki eğitim genel eğitim sektörünün dışında kalmaktadır (Cockrill, ve Scott, 1997: 233). Bu modelde, işletmeler birincil eğitim yeridir ve önceden belirlenmiş sıra ile işletme ve okullarda eğitim

sürdürülmektedir. Gençler stajyer statüsüyle işletmelerde yer almaktadırlar. Aynı zamanda bu gençler mesleki eğitim okullarında da eğitim görmektedirler (Greinert, 2004: 23). Kariyer çizelgesi ve eğitimin kurallarına işveren, işçi sendikaları ve devlet tarafından beraberce karar verilir ve parlamento tarafından da yasalaştırılmaktadır. İkili mesleki eğitim modeli geleneksel, ustalık temelli bir geçmişe sahiptir. Mesleki eğitim verilen okullar kamu sektörü tarafından finanse edilir. İşletmelerin mesleki eğitim için yaptığı masraflar, vergi amacıyla işletim masrafı olarak ilan edilir. Ayrıca işletmeler stajyerlerine çalışmaları karşılığında yevmiye verirler.

Mesleki yeterlilik türleri işletmelerdeki uygulamalardan kaynaklanmamakta, aksine mesleki okulların müfredatı devlet tarafından belirlenmektedir. Bu modelde mesleki ve teknik eğitimden sonra daha ileri kurslara katılımı sağlayacak sertifikalar verilmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin finansmanı, devlet bütçesinden sağlanmaktadır. Devlet şirketlerden vergi alarak ve mesleki eğitimi finanse etmektedir. Diğer birçok Avrupa birliği ülkesi gibi Türkiye’de uygulanmakta olan mesleki eğitim modelinde de Alman modeli örnek alınmıştır.

2.5.4. Avrupa Birliği’nde Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları

Avrupa Topluluğu Antlaşması’nın 127.maddesinde mesleki eğitimde üye ülkelerin çabalarına katkıda bulunulması ve bu ülkelerin desteklenmesi için Avrupa boyutunda mesleki ve teknik eğitim sorunlarında eşgüdüm sağlamak adına yardımcı olacak kuruluşlar kurulması öngörülmüştür.

2.5.4.1. Avrupa Eğitim Vakfı

Avrupa Eğitim Vakfı 1990 yılında AB’ye üye ülkelerin mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin gelişimine katkı sağlamak için kurulmuştur. 1994 yılında faaliyetlerine başlayan vakıf, Avrupa’da ve ötesinde demokrasinin, istikrarın ve ekonomik refahın paylaşıldığı alanının geliştirilmesi konusunda desteklemeyi hedeflemektedir. Avrupa Eğitim Vakfı (ETF)’nin faaliyet alanına mesleki ve teknik eğitim de girmektedir. Birlik içerisinde mesleki eğitim-öğretim reform sürecine katkıda bulunma, mesleki eğitim ve öğretim alanında Avrupa uzmanlığını ve iyi uygulamayı hareketlendirme, geliştirme ve

yaygınlaştırma ile mesleki eğitim ve öğretimde AB, ortak ülkeler ve devletler arasında etkin işbirliğini sağlamak önceliklerine sahiptir (Şahin, 2007:47).

2.5.4.2. Mesleki Eğitimi Geliştirmek İçin Avrupa Merkezi (CEDEFOP)

CEDEFOP 1975 yılında mesleki eğitimin geliştirilmesini sağlamak konusunda komisyon'a yardımcı olmak ve yine mesleki eğitimin gereklerini ve yönünü tespit etmek için kurulmuştur. CEDEFOP, tüm üye ülkelerdeki en son gelişmelere dair bilgileri bültenlerinde yayınlamaktadır.

Kalite, şeffaflık, resmi olmayan öğrenim yollarının akreditasyonu (denkliğini), sektörel trendler, yeni vasıflar, hareketlilik gibi mesleki eğitim konularında çalışmalar ve raporlar hazırlamaktadır. Belirlenmiş konularda karar alıcılar, sosyal taraflar ve araştırmacılarla tartışmalara girilebilecek seminerlere katılma fırsatı sunarken üye ülkelerdeki mesleki eğitime yönelik karşılaştırmalı istatistiksel bilgi sunmaktadır.

CEDEFOP'un görevleri arasında seçilen belgeleri ve veri analizlerini derlemek, araştırmaların düzenlenmesine ve koordine edilmesine katkıda bulunmak, bilgiyi kullanmak ve yaygınlaştırmak, mesleki eğitim ve öğretim alanındaki sorunlara yönelik ortak yaklaşımlar geliştirilmesini sağlamak, fikirlerin paylaşılması ve tartışmaya açılması için bir forum oluşturmak yer almaktadır (CEDEFOP, 2009: 18).

2.5.4.3. Mesleki Eğitim Danışma Komitesi (ACVT)

Mesleki Eğitim Danışma Komitesi, topluluğun mesleki ve teknik eğitim politikasının yürütülmesinde komisyon'a yardımcı olmak için oluşturulmuştur. Mesleki eğitimi ilgilendiren prensipler ile mesleki eğitim alanında komisyon'un planladığı faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi hakkındaki sorular üzerine fikir bildirme görevine sahiptir (Özkılıç vd. 2008: 151).

2.5.5. Mesleki ve Teknik Eğitim Politikasının Ortak Avrupa Araçları

AB, mesleki ve teknik eğitimin daha tercih edilir olmasını sağlama ve kalitesinin artırılması ile mesleki eğitim alan öğrencilerin hareketliliğini destekleyecek, mesleki

niteliklerin şeffaflığını ve tanınmasını geliştirecek ortak Avrupa araçları oluşturmuştur. Avrupa iş piyasasının günün gerekliliği olan rekabet edilebilirliğin sağlanmasında bu ortak araçların geliştirilmesine devam edilmesi ve 2010 yılına kadar araçların tespit edilmesi istenmektedir (Eurybase, 2009: 2).

2.5.5.1. Avrupa Nitelikler Çerçevesi (EQF)

Avrupa’da ortaya çıkan hızlı sosyal, teknolojik ve ekonomik değişim sonucunda bir gereklilik halini alan hayat boyu öğrenimin hayata geçirilmesi, ülkeler arasındaki farklı seviyelerdeki mesleki ve teknik eğitim kurumları arasında iletişim ve işbirliği eksikliği nedeniyle güçleşmektedir. Öğrenim sonuçlarına dayanan Avrupa Nitelikler Çerçevesi, Avrupa’nın farklı sektörlerindeki yeterliliklerin karşılaştırılmasını ve aktarılmasını kolaylaştırmak için oluşturulmuştur. EQF, şeffaflığı, geçiş kolaylığı, giriş ve ilerlemeyi geliştirmede ulusal nitelikler çerçevesi için yol göstermektedir. Ulusal ve sektörel düzeyde yeterlilik çerçevelerinin ve sistemlerinin ilişkide bulunması vatandaşların yeterliliklerinin aktarılması ve tanınmasını kolaylaştıracağı düşünülmüştür. 2005 yılında 2005/36/EEC sayılı Mesleki yeterliliklerin tanınması direktif ile bireyin kendi ülkesindeki hukuki düzenlemeye göre sahip olduğu mesleki yeterliliğin üye ülkelerde de geçerli olduğu hükmü getirilmiştir (CEDEFOP, 2009: 21).

2.5.5.2. Mesleki Eğitim İçin Avrupa Kredi Transfer Sistemi

Mesleki Eğitim için Avrupa Kredi Sistemi (ECVET), AB üyelerinin gönüllü katılımları esas alınarak ve mesleki eğitim ve öğretime ilişkin ulusal yasal düzenlemeler de dikkate alınarak, sistemler arasında bir şeffaflık oluşturmayı hedeflemektedir. Mesleki ve teknik eğitimde Avrupa düzeyinde işbirliğinin gelişmesi için yürütülen projenin parçası olan ECVET, EQF’nin tamamlayıcısıdır. ECVET, uyumlu ve mantıklı bir yol için prensipler, kurallar ve eğilimler oluşturmaktadır. Bu sistem ile amaçlanan (Semiz ve Okay, 2009: 1843).

- Eğitim alanların mobilitesinin,
- Hayat boyu öğrenime katkının,
- Yeterliliklerin şeffaflığının,

- Avrupa’da mesleki ve teknik eğitim sağlayıcılar arasında ortak işbirliği ve güvenin,
- Formel veya formel olmayan eğitim görenleri dahil edilerek eğitim sistemi dışında kalan kişilerin ve öğrencilerin değişiminin sağlanmasıdır.

ECVET, ulusal ve AB seviyesinde nasıl uygulanması ve geliştirilmesi gerektiğine dair prensipler ile ele alınmıştır. Bireysel gelişim ve istihdamın desteklenmesi temelinde resmi mesleki ve teknik eğitim sistemlerine eşit girişten, nitelikler, prosedürler ve yapılar açısından şeffaflığın gerekliliğinden, mesleki ve teknik eğitim gören öğrencilerin mobilitesi açısından karşılıklı güvenden bahsedilmektedir. Mesleki eğitim için dizayn edilen ECVET, ulusal ya da bölgesel olarak geçerli olabileceği gibi Birlik dışında diğer dünya bölgelerinde de uygulanabilmektedir. İki ya da daha çok yönlü değişim durumunda kullanılabilmektedir.

ECVET, mesleki eğitim çalışmaları sırasında elde edilen öğrenim başarılarının dokümantasyonuna ve sertifikasyonuna olanak sağlayan mesleki eğitim kredi puanlarının toplanması ve aktarılabilmesi için geliştirilmiş bir sistemdir. Ulusal mesleki eğitim sınırlarını hedef aldığından dolayı diğer bir Avrupa ülkesinde belirli bir süre eğitim gören kişilere, bu eğitimin ülkelerinde verilen eğitimin bir parçası olarak tanınabilmesi şansı vermektedir. Bilgi düzeyleri, yetenekleri ve yeterlilikleri gibi faktörleri dikkate alan kişi odaklı bir sistem olan Ecvet, hem formal hem de formal olmayan içerikte yurt dışında alınan eğitim sonuçlarının geçerli olarak kabul edilmesi ve dokümantasyonunu sağlayacaktır (Europa, 2006: 1).

ECVET’in gelecekteki uygulamaları için mesleki eğitim alanında ortak referans seviyeleri oluşturulması gerekli görülmüştür. Mesleki eğitim referans seviyeleri ve çerçeve nitelikleri, eğitim kanıtlarını ve belli seviyelerde birikmiş deneyimleri tahsis etmeyi, ülkelerarası öğrenimi ve nitelikleri eşitlemeye dikkati çekmektedir. Ecvet'in gelecekteki gelişimini ve uygulamasını destekleyen bu yapı, seviyeler arası ve seviyeler içi öğrenimin gelişimini tanımlamayı, diğer sektörlerdeki çalışmalarla uyumlu ve bütünlüyci hale gelmesi için sektör faaliyetlerini yapılandırmayı, farklı mesleki eğitim sistemlerindeki bilgi, beceri ve yetenekler sisteminin anlaşılmasını, insanların, becerilerin ve girişimlerin hareketi önündeki engellerin azaltılmasına dönük olarak Avrupa mesleki eğitim sistemlerinin yakınlaştırılmasını amaçlamaktadır. Mesleki

eğitim sunanlar arasında işbirliğini ve değiş-tokuşu kolaylaştırmak maksadıyla ülke sınırları arasında ve muhtemelen sektörler arasında karşılıklı güven bölgesi oluşturmayı, mesleki eğitim ile yüksek öğrenimi ilişkilendirilmesini ve Avrupa Nitelikler Çerçevesini oluşturmaının temeliniin sağlanması istenmektedir (Europa, 2008: 36).

2.5.5.3 Europass Eğitim Girişimi

Europass Eğitim Girişimi, 1999/51/EC sayılı Konsey Kararı ile çıraklık dahil Avrupa düzeyinde iş ilintili eğitimi teşvik eden Avrupa ortak araçlarındandır. Europass, Avrupa eğitim yolu terimini ortaya koymuştur. Europass gönüllülüğe bağlı bazı zorunlulukların yüklenmediği bir süreçtir. Europass iş ilintili eğitime başlanılan esas ülkeden farklı bir üye ülkede kişi tarafından mesleki eğitimin tamamlandığı süreç olarak ifade edilmektedir, Böylece bireysel yetenek ve yeterliliklerin üye ülkelerde açıkça ve kolayca anlaşılmasını sağlayan bir sistem olduğu belirtilmektedir. Europass ile bireysel yetenek ve yeterliliklerin etkili yollarla iletilebileceği, Avrupa yolunda kişilerin istihdam ve eğitimde bir çok olanağa girişinin sağlanacağı, yetenek ve yeterliliklerin uyumlu değerlendirilmesinin devamını sağlayan eğitim ile iş dünyası arasında ilişkinin oluşmasının gerçekleşeceği vurgulanmaktadır.

Yetenek ve yeterliliğin şeffaflığına ilişkin Avrupa politikasının gelişimini destekleyen bir sistem olarak görülmektedir. Öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliğini kolaylaştırmayı hedefleyen Europass, yeterliliklerin şeffaflığının değerlendirilmesinde Avrupa düzeyini geliştirmek için beş doküman geliştirmiştir. Bunlar; Europass CV, Europass Dil Pasaportu, Europass Mobilitesi, Europass Diploma eki, Europass Sertifika ekidir. Europass CV, bireylerin yeterliliklerinin açık ve görünebilir olmasını sağlamaktadır. Europass Dil Pasaportu, Avrupa’da eğitim ve çalışma için önemli olan dil yeterliliğini göstermektedir. Europass Mobilitesi, bireyin eğitim amacı için kendi ülkesi dışında başka bir ülkede geçirdiği dönemin kayıdır. Europass Diploma eki, yüksek öğretim düzeyinin açıkça anlaşılmasını sağlamaktadır. Europass Sertifika eki, bir mesleki eğitim sertifikasının kapsadığı yeterliklerin ve niteliklerin tanımlanmasına yardımcı olmaktadır (Europass, 2009).

2.5.5.4. Mesleki Yeterlilik Sistemi

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), meslek standartlarını temel alarak, teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirlemek; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek üzere 21 Eylül 2006 tarihli ve 5544 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Kurumun temel görevi; AB ile uyumlu ulusal mesleki yeterlilik sistemini kurmak ve işletmektir (MYK, 2006).

MYK'nın temel görevleri bağlamında, meslek standartlarının belirlenmesi öncelik arz etmektedir. Eğitim ve öğretim programlarının iş piyasası gereklerine göre oluşturulmasında, bireylerin mesleği icra edebilme becerilerinin tespitinde meslek standartları temel teşkil etmektedir. Meslek standardı; bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için, gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normlar olarak tanımlanabilir.

Meslek standartlarının orta ve uzun vadede genel etkileri ise işsizliğin azaltılması, istihdamın gelişmesi, verimlilik ve rekabet gücünün artmasıyla beraber, ülke ekonomisinin ve rekabet edebilirliğin güçlenmesi olarak ifade edilebilir (Mısırlı, 2002: 39). Meslek standardını iş dünyasındaki mesleki koşulları tanımlayan, çalışanların görev ve işlemleri özetleyen metinler olarak değerlendirmek mümkündür. Tabiplik, diş hekimliği, hemşirelik, ebelik, eczacılık, veterinerlik, mühendislik ve mimarlık meslekleri ile en az lisans düzeyinde öğrenimi gerektiren ve mesleğe giriş şartları kanunla düzenlenmiş olan meslekler MYK'nın kapsamı dışında olup, bunların dışındaki tüm meslekler MYK'nın kapsamındadır.

Orta ve yüksek öğretimde verilen mesleki ve teknik eğitimin okullar arasında farklılık göstermesi, belgelendirmede yeterince şeffaf olunamaması hatta bu okullardan mezun olan kişilerin aynı yeterliliklere sahip olmamaları ve bu okullardan mezun olan iş gücünün iş piyasasında yeterince talep görmemesi, iş piyasası ve eğitim sistemi arasında uyumsuzluk olduğunun göstergesidir (Kocaoğlu, 2002: 45).

Mesleki Yeterlilik Kurumunun içinde değişik sektörler için sektör komiteleri bulunmaktadır. Kurum tarafından görevlendirilen kurum ve kuruluşlarca hazırlanan meslek standartlarının ulusal meslek standardı olarak kabul edilebilmesi için inceleme yapan, önerilerde bulunan ve karar veren komitelerdir. MEB, ÇSGB, YÖK, meslekle

ilgili diğer bakanlıklar, genel kurulda temsil edilen işçi, işveren ve meslek kuruluşları ile kurumun birer temsilcisinden oluşmaktadır.

Üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyeleri ve görüşülen konularla ilgili uzman kişiler görüşleri alınmak üzere komite toplantılarına davet edilebilmektedir. Hangi sektör komitelerinin kurulacağı, ulusal ve uluslararası normlara uygun olarak, yönetim kurulu tarafından tespit edilmektedir. Halen kurumda İnşaat Sektör Komitesi, Enerji Sektör Komitesi, Otomotiv Sektör Komitesi, Tekstil, Hazır Giyim, Deri Sektör Komitesi, Turizm, Konaklama, Yiyecek-İçecek Sektör Komitesi ve Metal Sektör Komitesi gibi altı komite hizmet vermektedir (MYK, 2007).

2.6. Türkiye’de Turizm Eğitiminin Geliştirilmesi Üzerine Uygulanan Projeler

Sekizinci beş yıllık kalkınma planı ve AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye ulusal programında ortak olarak ifade edilen amaçlar arasında; Mesleki ve teknik eğitimin bir sistem bütünlüğü içerisinde ele alınması ve programlar arasında yatay ve dikey geçişlere olanak sağlanması gereği üzerinde durulmuştur. Modüler eğitim programlarına ağırlık verilmesi ve bu modüllere göre belgelendirme (sertifikasyon) sistemine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Sistem içerisinde yatay ve dikey geçişlerin sağlanması, “tam gün, tam yıl” uygulamasına geçilmesi, mesleki ve teknik ortaöğretimde çeşitli türde programların uygulanmasına olanak tanıyan bütünleşmiş bir yapı sağlanması benimsenmiştir. Fiziki olanakların ortak kullanılması, yerel yönetimlerin katılım ve katkılarının sağlanması, çok amaçlı lise uygulamasına devam edilerek yaygınlaştırılması diğer alınan kararlardandır.

Tüm ülkeler için ortak ve ideal olabilecek bir model bulunmamakla birlikte evrensel nitelikli bazı yönelimler söz konusudur. Bunlar arasında özellikle mesleğe yöneltme, temel eğitime dayalı mesleki eğitim, okul türleri yerine programlarda çeşitlilik, geniş tabanlı eğitim, tümleşik uygulama modeli, genel kültür derslerinin ağırlığını arttırma, modüler öğretim, okul ve özel sektör işbirliği, meslek standartlarına göre program geliştirme ve yeterliğe dayalı belgeleme dikkati çekmektedir.

Türkiye’de; eğitim alanında uygulanan dış kaynaklı projeleri, büyüklük ve etkililik bakımından ele alındığında iki kaynaktan beslendiğini görmek mümkündür. Bunlar Dünya Bankası kaynakları ve Avrupa Birliği kaynaklarıdır (Çelik, 2003: 7).

Tablo 5: AB’ye Uyum Sürecinde Turizm Eğitimi Üzerine Yürütülen Projeler

PROJELER	BAŞLAMA YILI	İLGİLİ KURUM	AMACI
2.6.1 (MTEM) Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi	2002	MEB	• Çağdaş ve etkin bir öğretmen eğitim sisteminin düzenlenmesi ve geliştirilmesi
2.6.2. (MEGEP) Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi	2003	MEB	• Mesleki eğitimin niteliğinin ve • Uygunluğunun geliştirilmesi
2.6.3. (İKMEP) İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi	2006	MEB	• Eğitimde kalitenin yükseltilmesi, • Eğitim ile istihdam arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi
2.6.4. (TUREİS) Turizm Eğitim Merkezleri Mezunlarının İstihdamı ve Turizm Sektörü Çalışanlarının Eğitimi Projesi	2007-2011	MEB	<i>TUREM mezunlarının ve Turizm çalışanların;</i> • Belgelendirilmesi, • Sektörel eğitim ihtiyacının karşılanması, • Personelin kalıcı olarak istihdam edilmesi, • Sektör çalışanlarının sosyal güvencelerinin sürekliliğine destek olunması,
2.6.5. (LLP) Life Long Learning Program	2004/2007 2007/2013	ULUSAL AJANS	<i>Hareketlilik;</i> • Temel mesleki eğitim ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesi,
2.6.6. TURMEPRO Sektörde İşbaşı Eğitimi Projesi	2008	MEB	<i>OTML meslek dersi öğretmenlerinin;</i> • Sektördeki yenilik ve değişimleri izlemesi, • Mesleğin içinde farklı düzeylerde gerekli olan temel yeterlikler ile becerilerinin artırılması

2.6.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi (MTEM)

Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu projesinin amacı, meslek dersleri öğretmen eğitiminin niteliğini yükseltmeye yönelik çabaları desteklemek ve meslek dersleri öğretmen eğitim sisteminin AB’deki gelişmelere uyumunu desteklemek olarak belirlenmiştir. Türkiye ile AB Komisyonu arasında 1997 yılında imzalanan mali anlaşma ve 2001 yılında imzalanan ek sözleşme gereğince çağdaş ve etkin bir öğretmen eğitim sisteminin düzenlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin kapasite artırımını amaçlayan bir projedir.

MTEM ile mesleki ve teknik eğitim okulları, meslek yüksekokulları ve fakülteleri, sosyal taraflar, mesleki ve teknik öğretim vakıfları, kurum ve kuruluşları arasında kurulacak bölgesel ortaklıkların teşvik edilmesi istenmektedir. Proje, genel amacı doğrultusunda (MEB, 2004):

- Mesleki ve teknik eğitim alanında öğretmen yetiştirme sistemi için ulusal standartların belirlenmesini ve geliştirilmesini,
- Standartlara uygun hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlere yönelik örnek eğitim programları geliştirilmesini (modül eğitim programı),
- Yükseköğretimde kalite güvencesi ile ilgili Avrupa ağ sistemi (ENQA-the European Association for Quality Assurance in Higher Education) koşullarına uygun ortak kalite güvencesi çerçevesinin geliştirilmesidir. Böylece öğrencilerin, çalışanların ve toplumun kaliteli yükseköğrenim konusundaki ilgilerinin sağlanması, yükseköğretim kurumları ve öğrencileri için akademik programların kalitesinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi ile akademik programların desteklenmesi ve sunulması için etkin ve verimli organizasyonlar oluşturulmasını,
- Seçilmiş beş bölgede (Ankara, İstanbul, Denizli, Konya ve Elazığ) ve seçilen program alanlarında (otomotiv, konaklama işletmeciliği, giyim-hazır giyim, bilgisayar, elektrik-elektronik ve pedagoji ile 2005 yılında eklenen yapı teknolojisi, çocuk gelişimi ve eğitimi, tesisat-gaz teknolojisi) yeniliği ve gelişmeyi teşvik eden 20 adet pilot projenin uygulanmasına destek verilmesini,
- Mesleki ve teknik eğitim alanındaki öğretmen yetiştirme sisteminde insan kaynaklarını geliştirmek için orta vadeli stratejiler oluşturulmasını hedeflemiştir.

MTEM Projesinin ilk iki amacı olan meslek dersleri öğretmenlerin eğitiminde ulusal standartlar geliştirilmesi ile kabul edilen standartlara uygun hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlere yönelik örnek esnek eğitim programlarının belirlenmesi ve uygulanması için şeffaf ve uygulanabilir ulusal standartlar belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması öngörülmüştür (Özen, 2006: 5). Bunun için Ulusal Standart ve Program Geliştirme Grubu oluşturulmuştur. Bu grup, program geliştirme grup

yönlendiricileri ve program geliştirme teknik çalışma gruplarından oluşmaktadır. Bu Komite program geliştirme, teknik çalışma grupları tarafından üretilen çıktılar ile teknik toplantılarda yürütülen çalışmaları koordine eden grup yönlendiricilerini yönlendirme ve değerlendirme rolünü üstlenmiştir (Sezgin, 2005: 6).

2.6.2. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (MEGEP)

Türk Hükümeti ile AB arasında 2000 yılında imzalanan Türkiye'deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (MEGEP) beş yıl sürmesi planlanmıştır. MEGEP kapsamında iş piyasası gereksiniminin çözülmesi; meslek standartlarının, yaşam boyu öğrenme kavramının, ulusal yeterlilik sisteminin ve eğitim standartlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Amacın gerçekleştirilmesi için gerekli faaliyet alanları belirlenmiştir. Bu alanlar; kalite güvence sisteminin oluşturulması, eğitimcilerin eğitimi, kamuoyu bilgilendirme kampanyası yürütülmesi, mesleki eğitim yönetiminde yerel yaklaşımın güçlendirilmesi, yerelleşmiş mesleki eğitim sistemini yaygınlaştırmak amacıyla okul ve eğitim merkezlerinin ve yöneticilerinin güçlendirilmesi olarak belirtilmiştir (Eurydice, 2007).

Bu faaliyetler için öncelikle iş piyasasına ilişkin bilgilerin edinimi ve yayımı üzerinde odaklanılarak ve altı bölgede nitel iş piyasası taramaları tasarlanmış ve pilot uygulama çalışmaları sürdürülmüştür. Meslek standartlarının geliştirilmesi için mevcut meslek standartlarının projelerde denenmesi ve sonuçların ilgili kurumlara rapor edilerek yeni standartların geliştirilmesi ve uygulanmasında ilgili kurumlara destek faaliyetleri yürütülmüştür. Eğitim standartlarının tasarlanması ve öğretim programlarında denenmesi faaliyetleriyle eğitim standartlarının geliştirilmesi sağlanmıştır.

MEGEP, Ulusal Yeterlilik Sistemi'ne yönelik mesleki yeterliliklerin değerlendirilmesi, derecelendirilmesi ve belgelendirilmesi için bir kurum oluşturulmasına ve ulusal bir çerçevenin uygulanmasına çalışmıştır. Megap kapsamında mesleki eğitim sisteminde uyumluluk ve şeffaflığı sağlayacak yeni bir kalite güvence sisteminin geliştirilmesine karar verilmiştir. Eğitimcilerin eğitimine destek verilmesi etkinlik alanında her pilot kurumdan seçilen eğitimcilere, yeni öğretim programlarının ve

eğitim yaklaşımının kullanımında önderlik etmeleri için eğitimler düzenlenmesi ve uygulanması görevi verilmiştir.

MEGEP kapsamında meslek standardı, herhangi bir meslek için gerekli olan hem zihinsel hem de fiziksel becerilerden, mesleğin yürütülebilmesi için gerekli olan bilgi ve tutumlardan oluşturulmuştur. Meslek standartları ulusal sınav ve belgelendirme (sertifikasyon) sistemi için geçerli ölçütler oluşturmuştur. Meslekî tanımlama ve sınıflama açısından uluslararası standartlar ile uyum sağlanmıştır. Eğitim politikası, ekonomik yapı, mesleki eğitimdeki kültür ve gelenekler tarafından etkilenen meslek standartları, yeterlilik profilini, öğretimin içeriğini, öğretimin uzunluğunu, öğrenime yardımcı materyalleri, öğretim personelinin yeterliliklerini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Mesleki eğitim ve öğretim kurumlarında eğitimcilerin eğitimde kaldıkları süre içinde endüstriden uzaklaştıkları ve bu nedenle kendi bilgilerini güncelleyemedikleri düşünülmektedir. Güncelleme için yeni meslek standartlarının yanı sıra ulusal düzenlemelerle uluslar arası düzenlemelere uyum yeteneklerinin arttırılması ve anlaşılabilir olması için yeni eğitim standartlarının oluşturulmasının gerekliliği belirtilmiştir. Eğitim standartları belirlenirken mesleki eğitim yeterliklerinin uluslar arası düzeyde anlaşılır olmasına, mesleki eğitim yeterliklerin ulusal ya da uluslar arası taleplere cevap verebilmesine, mesleki eğitim kurumlarının ve programlarının uluslararası kalitede olmasına dikkat edilmiştir. Eğitim standartları oluşturma çalışmaları çerçevesinde ulusal yeterlilik sistemi oluşturulmuş ve her meslek dalı için temel bir ulusal sınıflandırma sistemi kabul edilmiştir. Ulusal yeterlilik sistemine; meslek standartlarının geliştirilmesi ve yayınlanması, bu standartlara dayanan yeterliliklilerin geliştirilmesi işlevi verilmiştir. Aynı zamanda sisteme mesleki yeterliliklerin sınavlar sonucu belgelendirilmesi ve akreditasyon hizmetleri dahil edilmiştir.

Okulların, sektör beklentilerini, değişen koşulları ve mesleklerin gelişimini programlara yansıtabilecekleri belirtilmiştir. Programı tamamlayanlara iş tercihinine bağlı olarak yüksek öğrenime devam etme imkânı verilmiştir. Öğretim programının herhangi bir yılından ayrılan öğrencinin kazandığı yeterliliklerin, sertifika programlarında değerlendirilmesi imkânı yaratılmıştır. Programlar, uluslararası meslek sınıflandırması

doğrultusunda, meslek standartları, eğitim standartları ve mesleklerin yeterliliklerine göre hazırlanmıştır (MEGEP, 2009).

2.6.3. İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi Projesi (İKMEP)

İnsan kaynaklarının mesleki eğitim yoluyla geliştirilmesi (İKMEP) kapsamında 13 meslek alanında geliştirilmiş olan taslak meslek standartları temel alınarak, 19 adet beşinci seviye ve 21 adet dördüncü seviye mesleğe ilişkin işlem analizleri, yeterlik tabloları, ders bilgi formları, modül bilgi formları ve ders planları hazırlanmıştır.

Beşinci seviye örgün eğitim program geliştirme çalışmalarının devamı ve sonucu niteliğinde olan, YÖK'e bağlı Meslek Yüksekokulları ve MEB'e bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından alan komisyon başkanları ve koordinatör öğretmenlerin katılımı ile 5. seviye çerçeve öğretim programlarını kontrol edilerek çerçeve öğretim programının eklerini tamamlanmış ve hazırlanan bu programlar üniversite senatolarına sunulmak üzere çalışmalar yürütülmektedir.

Meslek Yüksekokulu Müdürleri, programdan sorumlu Müdür Yardımcıları, Bölüm Başkanları, Komisyon Başkanları, MEB ve YÖK temsilcilerinin de katılımı ile 2009–2010 öğretim yılında 8 pilot MYO uygulanan öğretim programlarının üniversite senatolarına sunulmadan önce tanıtılması ve uygulamaya yönelik bilgilendirme yapılması planlanmaktadır.

Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı olarak faaliye gösteren Diyarbakır, Van, Şanlıurfa Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde proje kapsamında pilot okul olarak tespit edilerek projeye katılımları sağlanmıştır (MEB, 2009).

2.6.4. Turizm Eğitim Merkezleri Mezunlarının İstihdamı ve Turizm Sektörü Çalışanlarının Eğitimi Projesi (TUREIS)

Turizm Eğitim Merkezleri mezunlarının istihdamı ve turizm sektörü çalışanlarının eğitimi projesinin süresi 2007–2011 yıllarını kapsamaktadır. MEB Ticaret ve Turizm

Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından turizm potansiyeli olan il ve ilçelerdeki Turem, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri (OTML) ve Turizm işletmelerinde gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Projenin yararlanıcılarını, turizm sektöründe ara kademe personel olarak çalışmakta olan alanında uygulama becerisine sahip, becerilerini belgelendirme imkânı bulamayan, turizm işletmelerinde toplam üç yıl sigortalı olarak çalışan kişilerden, işletme aracılığıyla eğitim alan bireyleri ve turizm sektöründe sürekli olarak istihdam edilmesi planlanan, sertifika eğitimini tamamlamış Turem mezunu bireyleri kapsamaktadır.

Projenin Ortakları ise Turizm sektöründeki üye işletmeleri adına Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) ve Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED)'dur. Projede, turizm sektöründe; alanında toplam üç yıl sigortalı olarak çalışanlara belirlenen öğretimin sonunda belge verilmesi, sektörden gelen talepler doğrultusunda eğitim ihtiyacının karşılanması, işe alınan personelin kalıcı olarak istihdam edilmesi, sektör çalışanlarının sosyal güvencelerinin sürekliliğine destek olunması, TUREM mezunlarının istihdam edilmesi, ülkenin turizm potansiyeline katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu suretle konaklama ve seyahat işletmelerinde istihdam edilen işgücünün mesleki ve teknik eğitim düzeylerini yükselterek turizm anlayışının gerektirdiği hizmet kalitesi sağlanmış olacaktır (MEB, 2009).

2.6.5. Turizm Meslek Dersi Öğretmenlerinin Sektörde İşbaşı Eğitimi Projesi

Turizm eğitimi veren okullarda verilen eğitim ve öğretimin kalitesi öncelikle öğretim elemanlarının kalitesine bağlıdır. Öğrenciler kendi alanlarında kariyer sahibi, uzman ve deneyimli eğitimciler sayesinde daha nitelikli ve bilgi sahibi olarak mesleklerinde değer kazanırlar ve iddialı bir konuma gelebilirler. Eğitim kalitesinin iyileştirilebilmesi için öncelikle eğitimcilerin eğitiminin sağlanmış olması gereklidir (Gürdal, 2002: 391).

MEB Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı OTML meslek dersi öğretmenlerinin, MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı ve Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı ile işbirliği içerisinde sektördeki yenilik ve değişimleri izlemesi, mesleğin içinde farklı düzeylerde gerekli olan temel yeterlikler ile becerilerinin artırılması amacıyla meslek dersleri öğretmenlerinin sektörde işbaşı eğitimi projesi

planlanmış ve 2008 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Proje bağlamında, Antalya bölgesinde faaliyet gösteren 34 beş yıldızlı otel işletmesinin planlanan departmanlarında işbaşı eğitimine 2008 yılında 300 meslek dersi öğretmeni ve 2009 yılında 220 meslek dersi öğretmenin sektörde işbaşı eğitimleri tamamlanmıştır. Proje içerisinde (MEB, 2009) :

- Meslek dersi öğretmenlerinin bilgileri becerileri ile uyumlu hale getirilmesi,
- Meslek dersi öğretmenlerinin bilgi ve tecrübelerinin, sektördeki yeniliklere göre güncellenmesi,
- İş gücü (öğrenci) niteliğinin yükseltilmesi,
- Turizm sektörü ile okullar arasında işbirliği geliştirilmesi,
- Sektörle işbirliği protokolleri imzalanarak, işbaşı eğitimlerinin her yıl düzenli olarak yapılması hedeflenmiştir.

Tablo 6: Turizm Sektörünün, Eğitimcilerde Bulunmasını Gerekli Gördüğü Özellikler

Eğiticilerde Bulunması Gereken Temel Özellikler	%
Mesleki Bilgi ve Deneyim	34
Partik Bilgi	18
Eğitim Formasyonu	12
Yabancı Dil	11
İnsan Sevgisi	7
Yenilikleri Takip Edebilme	5
İnsan Psikolojisi	4
Genel Kültür	4
Sabırlı Davranış	2
Düzenli Konuşma	2
Geniş Ufuklu Olma	1
TOPLAM	100

Kaynak: (Gürdal, 2002: 43)

Proje kapsamında toplam 108 okulda görev yapanlar arasından seçilen ve daha önce bu eğitimi almamış atölye laboratuvar ve meslek dersi öğretmenin bir ve iki haftalık süreler içerisinde sektörde işbaşı eğitimi almaları planlanmıştır. Alanında

sektördeki yenilik ve değişimleri izlemesi, öğretmenlik mesleği içinde farklı düzeylerde gerekli olan temel yeterlilikler ile beceri yeterliklerini artırması, öğrencilerin öğrenim sürecindeki kazanımlarını geliştirilmesi planlanmıştır. Sektörün ihtiyaçları doğrultusunda; alanın temel yeterliklerine sahip, yöneldiği mesleğin gerektirdiği görev ve işlerini yerine getirebilen ve özel meslekî yeterlikleri kazanmış kalifiye işgücü gereksiniminin karşılanması yoluyla işsizlik oranının azaltılması ise projenin bir başka önceliğini oluşturmaktadır. Bu proje Türkiye'nin dünyanın önde gelen ekonomileriyle rekabet edebilirliğine ve AB'ye daha uyumlu hale gelmesine katkıda bulunulması amacıyla hazırlanmıştır.

Meslek dersi öğretmenlerinin sektördeki yenilik ve değişimleri izlemesi, öğretmenlik mesleği içinde farklı düzeylerde gerekli olan temel yeterlilikler ile beceri yeterliklerini artırarak öğrencilerin öğrenim sürecindeki kazanımlarını geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

2.7.Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılımı

Türkiye, AB bütünleşmesinin en önemli araçlarından birisi olan eğitim ve gençlik programlarına katılım öncesinde uygulanacak hazırlık tedbirlerine ilişkin anlaşmalar; Türkiye ve AB Komisyonu tarafından imzalanarak 27 Aralık 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. AB ülkeleri yanında, EFTA/EEA üyesi ülkeler ve aday ülkelerin de içinde bulunduğu toplam 30 ülke halen uygulanan programlarda yer almaktadır.

Türkiye'nin programlara dahil olması (UA, 2009):

- 1999, Helsinki Zirvesi, Türkiye Aday Ülke,
- 2002, Türkiye'nin AB Eğitim ve Gençlik Programları'na Katılımı İçin Çerçeve Anlaşması,
- DPT Müsteşarlığı'nın Görevlendirilmesi,
- Ağustos 2003, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı Kurulması,
- 1 Nisan 2004 programlara tam katılım olarak sıralanabilir.

AB eğitim ve gençlik programları, üç genel program altında yer almaktadır. Eğitim alanında Avrupa boyutunu geliştirerek üye ülkeler genelinde eğitim kalitesini yükseltmeyi ve bu alanda işbirliğini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Programlar kapsamında çok çeşitli alanlarda faaliyetler yürütülmekle birlikte, karşılıklı eğitici ve katılımcı değişimi, eğitim kurumları arasında işbirliğini artırma amaçlı ortak projeler ile bilgi ve görüş alışverişi temel faaliyetler olarak dikkat çekmektedir.

Genel eğitim programı (Socrates), mesleki eğitim programları hariç olmak üzere bütün örgün ve yaygın eğitim programlarını içine almaktadır. Mesleki eğitim programı (Leonardo da Vinci), mesleki eğitim alanındaki projeleri ve faaliyetleri, Gençlik (Youth) programı ise gençliğe yönelik proje ve faaliyetleri içermektedir. Programlardan üniversiteler, okullar, kamu kurum ve kuruluşları yanında özel sektör, sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşları da yararlanabilmektedir. Tüm ülkelerde programların ülke içinde tanıtılması, koordinasyonu, yürütülmesi ve programlardan faydalandırılacak projelerin çoğunun yurtiçinde değerlendirilmesi, seçimi, Avrupa Komisyonu ve diğer ülkelerin ulusal yetkilileri (National Authorities) ile işbirliği halinde Ulusal Ajanslar tarafından yürütülmektedir.

Avrupa Birliği bu programları 1995'de bir Avrupa kimliği oluşturmak, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve eğitimi yaşam boyu sürdürebilmek amacıyla başlatmıştır. Leonardo da Vinci mesleki eğitime, Sokrates ise eğitimin her alanına yöneliktir. Gençlik programı da okul dışındaki gençlere hitap etmektedir.

Bakanlar Kurulu, 15 Ocak 2002 tarih ve 2002/3547 sayılı kararı ile geçici olarak Ulusal Ajansın görevini görecek DPT Müsteşarlığı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığını 29 Ocak 2002 tarih ve 24655 sayılı resmî gazetede yayımlayarak yürürlüğe koymuş bulunmaktadır. Ardından, bu departmana değişik bakanlıklardan 32 yeni personel görevlendirilmiştir. Gelecekte Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik programlarından sorumlu Ulusal Ajans olarak faaliyet gösteren bu departman, Komisyonla işbirliği içinde iş planlarını oluşturmuş ve geniş bir alana yayılan önlemlerin uygulanmasına başlamıştır. DPT kuruluşu ve görevlerine ilişkin yasada bu departmanın Türkiye Ulusal Ajansı olarak hukuki statüsü, mali ve idari özerkliğini belirten değişiklik Temmuz 2003 de TBMM tarafından onaylanmıştır (Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu, 2003: ?). Türkiye'nin programlara tam katılımı

2004 olarak tespit edilmiştir. Programlardan pay alınabilmesi geçerli proje önerilerinin hazırlanması ile mümkündür. Programların bütçesine Türkiye millî geliri nispetinde katkı vermektedir.

Türkiye'nin üç Topluluk programına (Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth) katılımı doğrultusundaki çalışmalar ancak 2004 yılının Mayıs ayında tamamlanmıştır. Türkiye, Haziran ayının başından itibaren her üç programa da dahil olmuştur. Bu çerçevede, Türk üniversitelerinden 126'sı Erasmus programına programa kabul edilerek, bu programda yer almaya başlamıştır (ABGS, 2010).

Başlangıçta 15 Avrupa Birliği ülkesi ve 3 EFTA/EEC ülkesininin (Norveç, İzlanda ve Liechtenstein) kullanımına açık olan bu programlar, Socrates, Leonardo da Vinci ve Avrupa için Gençlik (Youth for Europe) programları daha sonra 11 katılım öncesi ülkenin (Merkez ve Doğu Avrupa'dan 10 Ortak üye devlet ve Kıbrıs Rum kesimi) kullanabileceği şekilde genişletilmiştir. Programların ikinci aşamaları bu sayılan ülkeleri ve "üzerinde uzlaşılacak prosedürlere bağlı olarak" Malta ve Türkiye'yi de kapsamaktadır. Türkiye'nin bu programlara katılımını düzenleyen karar Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 1999 yılının 13 Aralık tarihli 69/2000/EC nolu karardır.

Bunlara ek olarak ayrıca Avrupa Eğitim ve Gençlik programlarının temelini oluşturan Yaşam boyu öğrenme konusunda da politikalar, kararlar, stratejiler ve projeler geliştirilmiştir. Türkiye'de AB'nin yaşam boyu öğrenme ile ilgili karar ve politikalarının bilinmesi gelecekte eğitim alanında meydana gelecek uyumu kolaylaştırması açısından önemlidir. Ayrıca AB'de yaşam boyu öğrenme kavramının anlaşılması, teori ve uygulama boyutlarında neler yapılabileceği aday ülke olan Türkiye'yi de yakından ilgilendirmektedir.

2.7.1. Hayatboyu Öğrenme Programı

AB Eğitim ve Gençlik Programlarına Türkiye'nin tam katılımı 15 Nisan 2004 tarihinde Avrupa Komisyonu ile imzalanan ve 08 Mayıs 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren anlaşma ile olmuştur,

Hayatboyu Öğrenme Programına Geçiş (UA, 2009):

- 1995-1999 I. Dönem
- 2000-2006 II. Dönem
- 2007-2013 III. Dönem (Hayatboyu Öğrenme)

Tablo 7: Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP)

1- Sektörel Programlar			
Comenius Okul Eğitimi	Erasmus Yüksek Öğretim ve İleri Eğitim	Leonardo da Vinci Mesleki Eğitim ve Öğretim	Grundtvig Yetişkin Eğitimi
2- Ortak Konulu Program			
4 temel faaliyet –(Politika geliştirme, Dil Öğretimi, Bilişim, Yaygınlaştırma)			
3- Jean Monnet Programı			
3 temel faaliyet (Jean Monnet, Avrupalı Kurumlar, Avrupalı Topluluklar)			

Kaynak : (UA, 2009, kaynağından faydalanılarak hazırlanmıştır).

AB Eğitim ve Gençlik Programları, 1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla yeni bir döneme girmiştir. 2013 yılı sonuna kadar sürecektir yedi yıllık bir dönemi kapsayan Hayatboyu Öğrenme ve Gençlik programları, önceki programlarda olduğu gibi AB üyesi ülkeler, EFTA ülkeleri ve aday ülkelerin (Türkiye) katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Batı Balkan ülkeleri ve İsviçre'nin de programlara katılımı öngörülmektedir.

Tablo 8: Hayatboyu Öğrenme Programı Katılımcı Ülkeler

AB Ülkeleri	EFTA Ülkeleri	Bir kaç yıl içinde
Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, Hollanda, İngiltere, GKRY, Bulgaristan, Romanya	İzlanda, Norveç, Lihtenştayn	Türkiye, Hırvatistan, Makedonya, Arnavutluk, Moldova, Bosna-Hersek, Karadağ, Sırbistan, İsviçre

Kaynak: (UA, 2009, kaynağından faydalanılarak hazırlanmıştır).

Genel ve mesleki eğitimin yanısıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla tek bir programda toplayan LLP, yeni kuralları, basitleştirmeleri ve ülke merkezli faaliyetlerdeki artış nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin LPP'yi yasalaştıran 15 Kasım 2006 ve 1720/2006/EC sayılı kararı, LLP'nin genel amacını şöyle ifade etmektedir (UA, 2009):

- Hayatboyu öğrenme yoluyla topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek,
- Daha çok ve daha iyi iş imkânı sağlamak, sosyal bütünlüğü geliştirmek,
- Çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak,
- Özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek.

Bu hedeflerin, Türkiye'nin eğitim ve öğretim hedefleriyle de örtüştüğü açıktır. Bu nedenle, Türkiye, 1 Ocak 2007'de başlayan Hayatboyu Öğrenme Programı'na yine 'tam üye' olarak katılmıştır. Üstelik yeni dönemde, eğitimle ilgili tüm kurum ve kuruluşların yoğun talebini daha iyi karşılamak üzere 2007–2013 bütçe döneminde programların bütçesinin yaklaşık % 70 oranında artırılması planlanmıştır.

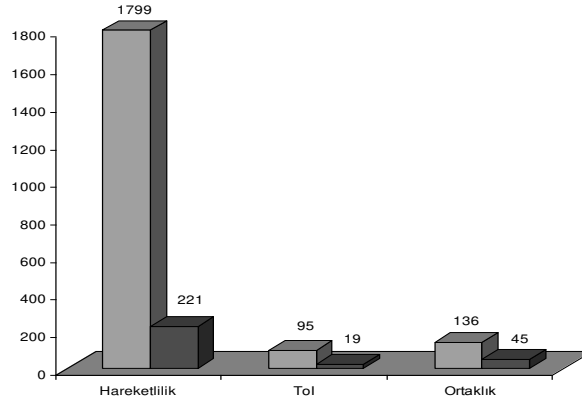
Hayatboyu Öğrenme Programı, ilk ve orta öğrenimdeki öğrencilerden, yetişkinlere, mesleki eğitim stajyerlerinden üniversite öğrencilerine, temel beceri ihtiyacı duyan insanlardan eğitim profesyonellerine kadar herkes için eğitim ve öğretimde gelişme imkânları ve karşılıksız mali katkı sağlamaktadır.

2.7.2. Leonardo Da Vinci: Avrupa Birliği Ortak Mesleki ve Teknik Eğitim Programı

Program adını Mona Lisa'nın yaratıcısı olan Leonardo da Vinci'den almıştır (1452–1519). 6 Aralık 1994'te başlatılan Leonardo da Vinci programı (LDV) Avrupa topluluğunu kuran anlaşmanın 127. maddesine istinaden hayata geçirilmiştir. LDV AB mesleki eğitim programı, AB üyesi ülkeler için bir mesleki eğitim politikasının uygulanmasına katkıda bulunmakta olup, AB'ye üye devletlerin bu alandaki faaliyetlerini desteklemekte ve tamamlamaktadır. LDV programı; ülkeler arası işbirliği

kullanılarak mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinen AB'ye üye ve aday ülkelerin mesleki eğitimine yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır (Anıl, 2006: 26).

Şekil 1: 2009 Yılında Leonardo da Vinci Programının Faaliyet Türlerine Göre Dağılımı

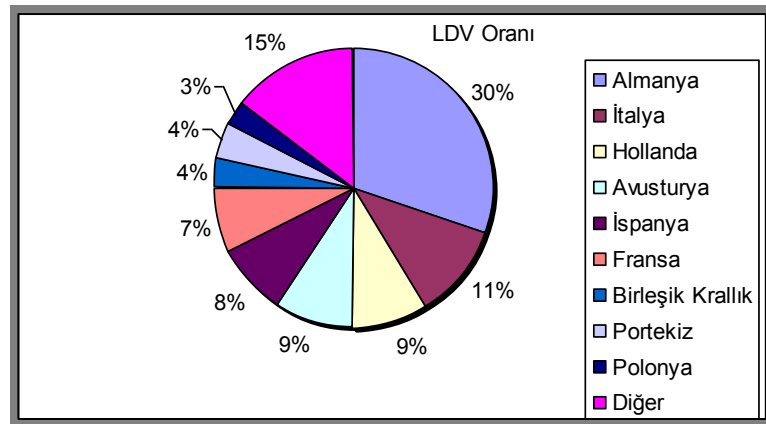

Kaynak: (LLP) Etki Analizi Sonuç Raporu, (2007:16).

Leonardo da Vinci programının hedef kitlesi (UA, 2009):

- Mesleki Eğitim Kuruluşları
- İşletmeler, KOBİ'ler
- Yerel Yönetimler
- Sivil Toplum Örgütleri (Odalar, Borsalar, Sendikalar, Vakıflar, Dernekler)
- Kamu Kuruluşları olarak belirlenmiştir.

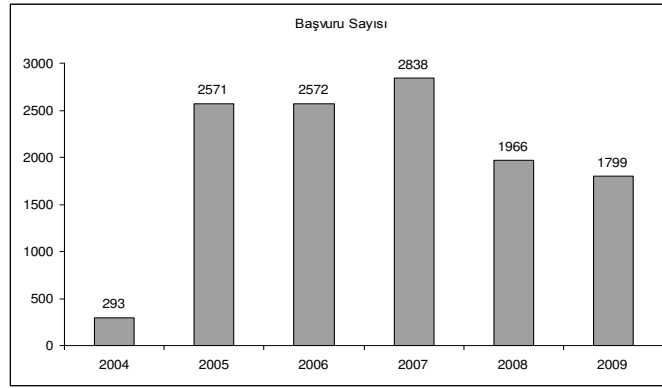
Şekil 2: 2007 Yılında Proje Kapsamında Hareketlilik Gerçekleştirilen Ülkeler

Kaynak: (LLP) Etki Analizi Sonuç Raporu, (2007: 13).

Leonardo da Vinci AB'ye üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır. Bu program; ülkeler arası işbirliğinin kullanılarak mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinmiştir. Üye Devletlerin mesleki eğitimin kapsamı ve organizasyonu konusundaki sorumluluğuna, kültürel çeşitliliğe ve dil çeşitliliği dikkate alınarak gerçekleştirdikleri eyleme destek olmaya çalışılmaktadır. Bunun için mesleki eğitim alanındaki ülkeler arası işbirliği projelerine hibe desteği verilmektedir (Gümrükçü, 2005: 38).

Şekil 3: Yıllara Göre Leonardo Da Vinci Programı Genel Hareketlilik Başvuru Sayısı

Kaynak: (LLP) Etki Analizi Sonuç Raporu, (2007:19).

Leonardo da Vinci programının hedefleri (UA, 2009):

- Kişilerin bilgi ve becerilerinin artırılması,
- Hayatboyu eğitim / mesleki tecrübe ve yeterliliklerinin kalitesinin artırılması,
- Ülkeler arası teknolojik ve kurumsal değişiklikleri bütünleştirilmesi,
- Mesleki eğitim kurumları ile işletmeler arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi,
- İstihdam imkânlarının artırılması,
- Sürekli mesleki eğitim ve hayat boyu öğrenme isteğinin güçlendirilmesi, yarının mesleklerine hazırlanma ve teknolojik değişimlere uyumun teşvik edilmesi,
- Mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve ortak bir terminolojinin oluşturulması,
- Özellikle gençler için temel mesleki eğitimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi.

Bu program, üye devletlerin mesleki eğitim alanında gerçekleştirdikleri faaliyetleri tamamlamakta ve desteklemektedir. Mesleki bütünleşmeyi kolaylaştırmayı, mesleki eğitiminin niteliklerini ve mesleki eğitime erişimi iyileştirmeyi, eğitimin yeniliklere olan katkısını arttırmayı hedeflemektedir (Avrupa, 2009). Mesleki eğitim aracılığı ile toplumun bütün düzeylerinde yer alan kişilerin yeteneklerini ve ehliyetlerini geliştirmeyi, yaşam boyu mesleki eğitim ile sürekli olarak yeterlilik kazanımlarının kalitesini yükseltmeyi, rekabet ve girişimciliği iyileştirip yeni iş olanakları yaratmakta katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Leonardo da Vinci programının ulusal öncelikleri (UA, 2009):

- Bilişim teknolojilerinin mesleki eğitimin tüm alanlarına yaygınlaştırılması,
- İşgücü piyasasının güçlendirilmesi,
- Mesleki eğitim ve öğretimin işgücü piyasasının taleplerine cevap verebilme özelliğinin artırılması,
- Mesleki eğitim sisteminin geliştirilmesi,
- Rekabet gücünün ve istihdam edilebilirlik oranının artırılması olarak hedeflenmiştir.

21. Yüzyıla doğru yaşanan gelişmeler karşısında Avrupa’da iş ve istihdam yaratılmasında mesleki teknik eğitimin anahtar faktör olarak görülmesi topluluk düzeyinde mesleki eğitim politikasının geliştirilmesine neden olmuştur. Force (sürekli eğitim), Petra (temel eğitim), Comett (üniversite-endüstri işbirliği), Eurotecnet (teknolojik yeniliklerle ilişkili niteliklerin yükseltilmesi) ve Lingua (dil öğrenimi) gibi topluluk düzeyinde yürütülen ortak programlardır. Tüm bu programlar AB eğitim politikasında daha fazla tutarlılık sağlanması amacıyla Leonardo da Vinci programı kapsamında birleştirilmiştir. Bu programda, yaşam boyu eğitim, emek piyasasında dezavantajlı durumda olabileceklere destek, yeni bilgi ve teknolojilerin kullanılması, toplumun tüm kesimlerinde ortaklık oluşturulması, eğitim kurumları ile işletmeler arası işbirliği, işsizliğin önüne geçilmesi, yeni yetenekler kazandırılması yoluyla işgücüne yatırımın gelişmesi öncelikleri söz konusudur. Program kapsamında bazı kazanımlar beklenmektedir (Atabay, 2009: 26):

- Katılan ülkelerde mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamalarının kalitesinin artırılması, yeniliklerin geliştirilmesi ve ulusal sistemlere katkı sağlanması,
- Mesleki eğitimin Avrupa boyutunun teşvik edilmesi,
- Sürekli mesleki eğitimin ve geleceğin mesleklerine hazırlanma ile teknolojik değişimlere uyumun özendirilmesi,
- Mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi,
- Gençlerde temel mesleki eğitimin teşvik edilmesi,
- Mesleki eğitim alanında kadınlara fırsat eşitliği sağlanması,
- Mali, sosyal ve fiziksel nedenlerle eğitim alamamış kişiler için temel ve ileri düzeydeki mesleki eğitime erişimin sağlanması.

Programın beş faaliyet alanı bulunmaktadır. Hareketlilik faaliyet alanında yerleştirme ve karşılıklı değişim projeleri uygulanmaktadır. Bu faaliyetin, mesleki eğitim alanında tüm aktörlerin bir araya gelmesinde, ülkelerarası ve çalışma hayatı ile eğitim sistemi arasındaki bağın güçlenmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir. Pilot projeler ise, yenileşme sürecini hareketlendirmeyi ve mesleki eğitimin kalitesinin artırmayı amaçlamaktadır. Dil yeterlilikleri faaliyet alanı, mesleki eğitim kapsamında dil yeterliliklerin artırılması için oluşturulmuştur. Uluslararası ağlar Avrupa boyutunda uzmanlık ve yaygınlaştırma sağlamak için mali destek vermektedir. Referans kaynakları ise karşılaştırılabilir verilerin oluşturulması ve güncellenmesi, başarılı uygulamaların incelenmesi finansmanını yürütmektedir (Avrupa, 2009).

Tablo 9: Yıllara Göre Leonardo da Vinci Katılımcı Sayıları ve Bütçeleri

Program	Yıl	Toplam Yararlanıcı Sayısı	Toplam Bütçe (Milyon Euro)
LdV – IVT-Temel Mesleki Eğitim Almakta Olanlar	2006	3.898	8.287
LdV – IVT-Temel Mesleki Eğitim Almakta Olanlar	2007	4.557	8.212
LdV – IVT-Temel Mesleki Eğitim Almakta Olanlar	2008	4.477	8.969
LdV – IVT-Temel Mesleki Eğitim Almakta Olanlar	2009	5.091	10.167

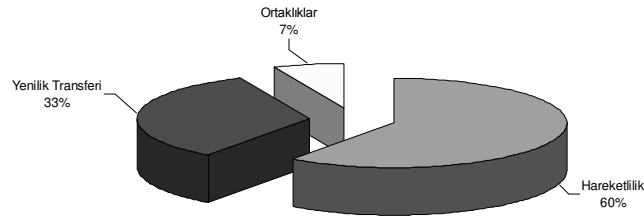
Kaynak: (UA, 2009) kaynağından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Leonardo da Vinci programı uygulanırken (UA, 2009):

- İşgücü piyasasında engelliler dahil en fazla dezavantajlı konumda bulunanların eğitim almasını kolaylaştıracak uygulamaların geliştirilmesi,
- Eğitimde ayrımcılıkla mücadele etmek üzere kadın ve erkeklere eşit fırsatlar konularındaki tekliflere özel önem verilmesi ve programa katılan ülkelerde mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamalarının kalitesinin artırılması, yenilikler geliştirmek ve ulusal mesleki eğitim politikalarına katma değer sağlanması,
- Her düzeydeki mesleki eğitimde Avrupa boyutunun teşvik edilmesi, ülkeler arası çalışma şartlarına uyumun geliştirilmesi,
- Sürekli mesleki eğitimin teşvik edilmesi ve ülkeler arası çalışma şartlarına uyumun geliştirilmesi,
- Sürekli mesleki eğitim ve ömür boyu öğrenme isteğinin güçlendirilmesi, yarının mesleklerine hazırlanma ve teknolojik değişimlere uyumun teşvik edilmesi,
- Modern teknolojiler alanında eğitim ve müteakip eğitimde; yüksek okullar, mesleki eğitim tesisleri ve işletmelerin daha fazla karşılıklı etkileşiminin sağlanması,
- Mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve ortak terminolojinin oluşturulması,
- Özellikle gençler için temel mesleki eğitimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi,
- Mali, sosyal veya fiziksel nedenlerle eğitimden yararlanamamış kişiler için temel mesleki eğitimi veya ileri düzeydeki eğitimlere erişimin kolaylaştırılması,
- Mesleki eğitimde bayanların fırsat eşitliğinin teşvik edilmesinin sağlanması,
- Mesleki danışmanlık sistemlerinin kurulmasının teşvik edilmesi, bağımsız sürekli eğitim ve açık öğrenim yöntemlerinin gelişmesine katkı sağlanması olarak kararlaştırılmıştır.

Leonardo da Vinci programı faaliyetlerinden biri olan *Hareketlilik (Mobility)* projeleri; Temel düzeyde mesleki eğitim almakta olan öğrenciler (IVT) ile işsizler de dahil olmak üzere işgücü dünyasındaki kişiler (PLM) ve mesleki eğitimden sorumlu kişilerin (VETPRO) katıldığı ülkelerarası staj ve çalışma ziyareti olarak adlandırılabilir hareketlilik faaliyetleridir. Burada esas nokta, temel mesleki eğitim ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesidir.

Şekil 4: 2009 Yılında Leonardo Da Vinci Programı Faaliyet Türlerine Göre Dağılımı

Kaynak: (UA, 2009) kaynağından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Kişilerin teori ve uygulama içeren faaliyetlerden, özellikle iş bağlantılı eğitimle deneyim kazanmaya teşvik edilmesi, dil becerilerinin, ülkelerarası bağlantıların, eğitmenler ve insan kaynakları yöneticileri için başarılı uygulamaların değişimlerinin geliştirilmesidir. Bu tür bir faaliyet alanı mesleki eğitim alanındaki tüm sosyal ortakların bir araya gelmesini sağlayarak hem ülkelerarası işbirliğinin hem de iş dünyası ile eğitim kurumları arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi için yararlıdır.

Tablo 10: Hareketlilik Projelerinin Uygulama Koşullarına İlişkin Özet Tablo

Hedef Grup	Kimler Yararlanabilir	Yararlanma Süresi
IVT	Temel mesleki eğitim almakta olan kişiler	2 hafta -39 hafta
PLM	İş Piyasasındaki Kişiler	2 hafta -26 hafta
VETPRO	1-İşletmelerdeki insan kaynakları yöneticileri, 2-Mesleki eğitim programı planlayıcıları, yöneticileri, eğitimciler ve mesleki rehberlik uzmanları, 3-Dil eğitmenleri, kamu ve özel kurum ve kuruluşlarda çalışan ve mesleki bilgilenmeye ihtiyaç duyan herkes	1 hafta – 6 hafta

Kaynak: (UA, 2009, kaynağından faydalanılarak hazırlanmıştır).

Leonardo da Vinci programı faaliyetlerinden biri olan *Ortaklık (Partnership)* projeleri; ortaklık faaliyetinde ürün ya da çıktı amaçlı ve işbirliğini kuvvetlendirici

nitelikte ortaklıklar oluşturulacak ve bu amaca yönelik çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmelidir. Faaliyet en az 3 farklı ülkeden ortaklar içermeli ve bu ortaklardan en az bir tanesi AB üyesi olmalıdır.

Proje teklifleri, AB ülkeleri dillerinden birinde hazırlanarak ve teklifteki her kuruluş (koordinatör ortak veya ortak) aynı başvuru formunu kendi ülkesindeki ulusal ajans görevi yapan kuruma sunmalıdır.

Tablo 11: Ortaklık Projelerinin Temel Hedefleri ve Özellikleri

TEMEL HEDEFLER	PROJE SÜRESİ	ORTAKLIK	ORTAKLIK ŞEKLİ
1-Mesleki eğitimin cazibesini ve kalitesini artırmak, 2-Mesleki eğitimde ortak araçların gelişim ve uygulamasını gerçekleştirmek, 3-Karşılıklı öğrenmeyi kuvvetlendirmek, 4-Mesleki eğitimle ilgili tüm kurum ve kuruluşların proje faaliyetlerinde yer almasını sağlamak	2 YIL	En az 3 ortak Ortaklardan birisinin AB Üyesi ülkelerden olması gereklidir.	-Koordinatör -Ortak -Sessiz ortak

Kaynak: (UA, 2009, kaynağından faydalanılarak hazırlanmıştır).

Leonardo da Vinci programı faaliyetlerinden biri olan *Yenilik Transferi* (Transfer of Innovation) projeleri: mesleki eğitim ve öğretimi geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla daha önceden yapılmış LDV veya başka yenilikçi proje sonuçlarının ya da çıktılarının yeni ülkelere, bölgelere ya da sektörlerle transfer edilmesi amacıyla hazırlanan çok ortaklı projelerdir. Bu projeler program katılımcısı en az üç ülkeden üç kurumun ortaklığıyla yapılmaktadır. Bu projelerin amacı hedef kitle ya da sektör için yenilikçi eğitim araçlarını ve imkânlarını kazandırmaktır.

Hayatboyu öğrenme anlayışı çerçevesinde bireyin, hızla değişen mesleki eğitim sistemine ve koşullarına uyum sağlamasını kolaylaştıran bu projeler, aynı zamanda sektörlerin rekabet güçlerinin artırılmasına katkıda bulunacak yenilikçi araç ve yöntemlerin geliştirilmesine finansal destek sağlamaktadır.

Tablo 12: Yenilik Transferi Projeleri Genel Özellikler

Kimler Katılabilir	Ortaklık	Proje süresi	Transfer Edilecek Projeler
<u>Mesleki Eğitim ve Öğretimle ilgili tüm kurum ve kuruluşlar (Kamu ve Özel):</u> • Kamu Kurum ve Kuruluşları, • Belediye, İl Özel İdaresi gibi yerel yönetimler, • Sivil Toplum Kuruluşları, • Birlikler, Dernekler, Vakıflar, • Sendikalar, Odalar, • Üniversiteler, • Mesleki Okullar,	En az 3 ortak	En çok 24 ay	<u>Mesleki eğitim ve öğretimle ilgili olmak koşuluyla:</u> •Genel anlamda proje hedef kitlesi ya da hedef sektörü ile ilgili olmak koşuluyla yaygın olarak bilinen projeler, •Diğer AB veya ulusal fonlardan destek almış projeler, •Geçmiş yıllarda yapılmış LDV B ve C tipi projeler.

Kaynak: (UA, 2009, kaynağından faydalanılarak hazırlanmıştır).

LDV programı kapsamında sunulacak projelere (Hareketlilik, Ortaklık ve Yenilik Transferi Projeleri) hazırlık yapmak amacıyla kuruluşlara, proje ortaklarını daha yakından tanımaları, çalışma planı hazırlamaları ve başvuru formu ile diğer gerekli dokümanları birlikte doldurmaları için ülkeler arası karşılıklı hazırlık ziyaretleri imkânı sağlanmıştır. Yüz yüze yapılan bir ziyaretin yazılı iletişim, elektronik yollar ve telefonla yapılan iletişimle karşılaştırıldığında çok daha etkili ve verimli olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Leonardo da Vinci Programı kapsamında proje yapmak isteyen kuruluşların projelerinin detaylarını görüşmek ve başvuru formunu birlikte doldurmak üzere, bağlantı kurdukları potansiyel proje ortakları ile bir araya gelmelerine imkân sağlayan bir faaliyet olarak hazırlık ziyaretlerine katılmak mümkündür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada kullanılan anket formu araştırmacı tarafından mesleki eğitime ilişkin literatürde yer alan çalışmalar incelenerek oluşturulmuştur. Uzmanlardan gelen eleştiri ve önerilere göre anket formunda bazı değişiklikler yapılmıştır.

Anket formu üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, yabancı dil gelişimi, kişisel gelişim, mesleki gelişim ve vizyon gelişimini ölçmeye yönelik 31 ifade yer almaktadır. İkinci kısımda, genel memnuniyet düzeyini ölçmeye yönelik 10 ifade yer almaktadır. Anket formunun üçüncü kısmında ise, katılımcıların demografik özellikleri ile mesleki niteliklerini belirlemeye yönelik 11 soru ve ifade yer almaktadır. İlk iki kısımda yer alan ifadeler 5'li likert ölçeğiyle değerlendirilmiştir. Ölçekte; Hiç Katılmıyorum (1), Az Katılıyorum (2), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Çok Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5) puanlarına temsil etmektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni tam sayım olarak yapılmıştır. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarından Hayat Boyu Öğrenme Programı kapsamında yer alan Leonardo da Vinci mesleki eğitim programına 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında katılan 43 ildeki otelcilik ve turizm meslek liselerinden proje yararlanıcısı olarak katılan 652 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri olarak Ulusal Ajans tarafından yayınlanan proje sonuçları kaynak alınarak toplanmıştır. Proje katılımcıları olarak sadece otelcilik ve turizm meslek liseleri tarafından gerçekleştirilen öğrenci yerleştirme ve değişim (IVT) projeleri araştırma kapsamındadır. Veriler anket tekniği ile otelcilik ve turizm meslek liselerinde 2008-2010 yılları arasında yapılmıştır.

3.3. Araştırma Verilerin Toplanması

Araştırma verileri toplanmadan önce Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programları merkezi başkanlığı (Ulusal Ajans) ve Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü'nden tüm proje yararlanıcısı okulların bilgileri alınmıştır. Daha sonra

araştırma kapsamında bulunan 43 ildeki otelcilik ve turizm meslek lisesi'ndeki proje koordinatörü ile iletişime geçilerek proje yararlanıcısı öğrencilerin durumları hakkında bilgi toplanmıştır. Araştırmanın bu okullarda yapılabilmesi için MEB'den yasal izin alınarak, araştırmaya katılmayı kabul eden okullara veri toplama aracı olan anket çoğaltılarak 2008 yılı ekim ayından itibaren posta ve e-mail yoluyla gönderilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler arasında mezun durumda bulunanlara ulaşılabilmek için anket formu “*google documents*” programı ile hazırlanarak bu kişilere internet ortamında ulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede 43 otelcilik ve turizm meslek lisesine toplam 652 anket formu gönderilmiştir. Bu anket formlarından 369 tanesi geri dönmüştür. Bu rakama göre, anketlerin geriye dönüş oranı % 56.5 olarak gerçekleşmiştir. Geri dönen anket formlarından 21 tanesi güvenilir olmadığı ve eksik doldurulduğu için değerlendirilmeye alınmamıştır. Araştırmada toplam 348 anket kullanılmıştır.

Anket formu hazırlandıktan sonra, anket formunu ve ankette yer alan ifadelerin anlaşılabilirliğini ve öğrencilerin beceri eğitimine yönelik ifadeleri doğru algılayıp algılamadığını test edebilmek amacıyla ön (pilot) uygulama yapılmıştır. Ön uygulama aşamasında veriler, Fethiye otelcilik ve turizm meslek lisesi'nden LDV projelerine katılmış olan 44 öğrenciye uygulanmıştır. Öncelikle anket formları doldurtulmuş ve daha sonra öğrencilerin anketteki ifadelerle ilgili görüşleri alınmıştır. Bu aşamada, anketi yanıtlayanlardan gelen önerilere göre dört ifadenin tarzında değişiklik yapılmıştır.

Araştırma verileri toplandıktan sonra öncelikle anket formunun güvenilirliğini belirleyebilmek için veriler güvenirlik analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucu uygulanan anketin güvenirlik (Cronbach's Alpha) değeri 0,94 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, araştırma verilerinin istatistiki analizler için oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Çalışmada, beceri eğitimi kapsamında LDV mesleki eğitim programına katılarak AB ülkelerinde beceri eğitimi yapmış olan öğrencilerin mesleki gelişimlerindeki bulgular için frekans çizelgesi yapılmıştır. Mesleki gelişimlerini ölçmek amacıyla

yöneltiren 41 ifadeye ilişkin görüşler ise faktör analizine tabi tutulmuştur. Genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin cinsiyete, yaşa, öğrenim görülen bölüme, gidilen ülkeye, staj yapılan bölüme göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ANOVA yapılmıştır. Yabancı dil seviyesinin programdan önceki ve sonraki durumunun farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-TESTİ yapılmıştır. Bu çerçevede aşağıda yer alan hipotezler test edilmiştir:

H1: Genel memnuniyet ile gelişim değişkenleri arasında ilişki vardır.

H2: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H3: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet yaşa göre farklılık göstermektedir.

H4: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet öğrenim görülen bölüme göre farklılık göstermektedir.

H5: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet gidilen ülkeye göre farklılık göstermektedir.

H6: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet çalışılan işletme türüne göre farklılık göstermektedir.

H7: Gelişim değişkenleri ve genel memnuniyet çalışılan departmana göre farklılık göstermektedir.

H8: Yabancı dil seviyesi LDV programından önce ve sonra anlamlı farklılık göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGU VE YORUMLAR

4.1.Örneklemin Demografik ve Mesleki Özellikleri

Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş, öğrenim gördükleri bölüm, proje kapsamında gidilen ülkeler, proje kapsamında yurtdışında kalınan süreler, yurt dışında bulunulan yıl, beceri eğitimi yapılan işletme türü, işletmede staj yapılan bölüm, LDV projesine hangi amaçla katıldınız, bu deneyimden sonra dil becerinizi ne yönde geliştirdiniz, LDV programından *önceki ve sonraki* yabancı dil seviyenizi işaretleyiniz sorularına ilişkin bilgiler frekans dağılımı yapılarak tablo 13'te aktarılmıştır.

Tablo 13'te görüldüğü gibi anketi cevaplayanların % 75'i erkek ve %25'i kadındır. Öğrencilerin % 1'i 13-14 arası, % 19'u 15-16 yaş arası, % 55'i 17-18 yaş arası, % 19'u 19-20 yaş arası ve % 6'sı 21 yaşın üzerindedir. Araştırmaya katılanların öğrenim gördükleri bölüm dikkate alındığında % 34'ü konaklama hizmetleri, % 18'i seyahat hizmetleri, % 47'si yiyecek ve içecek hizmetleri ve % 1'inin diğer bölümlerde okuduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılanların proje kapsamında gittikleri ülkeler göz önüne alındığında % 27'sinin Almanya, % 21'i İspanya, % 10'u İtalya, % 8'i Polonya, % 7'si Bulgaristan, % 6'sı İngiltere, % 4'ü Hollanda ve yine % 3'erlik oranlarla Slovenya, Portekiz, Fransa, Avusturya, % 1'lik oranlarla ise Çek Cumhuriyeti, İsveç, Estonya, Finlandiya ve Macaristan yer almaktadır.

Öğrencilerin proje kapsamında yurtdışında kalınan süre sorusuna ise % 12'si 1-2 hafta, % 69'u 3-4 hafta, % 1'i 5-6 hafta, % 6'sı 7-8 hafta, % 8'i 9-10 hafta ve % 3'ü 11 hafta üzerindedir. Öğrencilerin % 14'ü 2006 yılında, % 10'u 2007 yılında, % 47'si 2008 yılında ve % 29'u ise 2009 yılında proje kapsamında yurt dışında bulunmuşlardır. Araştırmaya katılanların % 26'sı konaklama işletmesi, % 13'ü havayolu-seyahat işletmesi, % 52 si yiyecek içecek işletmesinde ve % 9'u ise diğer işletmelerde beceri eğitimi almışlardır.

Tablo 13: Anketi Cevaplayana İlişkin Bulgular

Cinsiyet	N	%	Proje kapsamında Beceri Eğitimi aldığınız işletme türü?	N	%
Erkek	255	75	Konaklama İşletmesi	90	26
Kadın	87	25	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	13
Yaş			Yiyecek İçecek işletmesi	182	52
13-14 arası	2	1	Diğer	32	9
15-16 arası	67	19	Yurtdışında staj yaptığınız işletmede hangi departmanda çalıştınız?		
17-18 arası	190	55	Önbüro	27	8
19-20 arası	67	19	Servis ve Bar	235	68
21 ve üstü	22	6	Mutfak	41	11
Öğrenim Gördüğünüz Bölüm			Kat Hizmetleri	3	1
Konaklama Hizmetleri	117	34	Havayolu/Seyahat Acentası	38	10
Seyahat Hizmetleri	62	18	Muhasebe	2	1
Yiyecek İçecek Hizmetleri	166	47	Diğer	3	1
Diğer	3	1	Leonardo da Vinci programına hangi amaçla katıldınız?*		
Proje Kapsamında Gidilen Ülkeler			Mesleki bilgimi arttırmak	241	72
Almanya	96	27	Yabancı dilimi geliştirmek	285	85
İspanya	74	21	Bireysel gelişimimi sağlamak	150	45
İtalya	36	10	Vizyonumu geliştirmek	146	43
Polonya	26	8	Diğer	18	5
Bulgaristan	24	7	Bu deneyimden sonra dil becerilerinizi ne yönde geliştirdiniz?*		
İngiltere	22	6	Okuma	78	23
Hollanda	16	4	Dinleme	162	48
Slovenya	10	3	Yazma	81	24
Portekiz	8	3	Konuşma	285	84
Fransa	8	3	Dilbilgisi	73	22
Avusturya	8	3	Telaaffuz	190	56
Çek Cumhuriyeti	4	1	Kelime bilgisi	136	40
İsveç	4	1	LDV programından önceki yabancı dil seviyenizi işaretleyiniz.		
Estonya	4	1	1. seviye	10	3
Finlandiya	4	1	2. seviye	49	15
Macaristan	4	1	3. seviye	124	38
Proje Kapsamında Yurtdışında Kalınan Süre			4. seviye	144	44
1-2 hafta	44	12	5. seviye	2	1
3-4 hafta	241	69	LDV programından sonraki yabancı dil seviyenizi işaretleyiniz.		
5-6 hafta	3	1	1. seviye	4	1
7-8 hafta	22	6	2. seviye	4	1
9-10 hafta	28	8	3. seviye	35	11
11 hafta üzeri	10	3	4. seviye	129	39
Proje kapsamında yurtdışında bulunulan yıllar			5.seviye	156	48
2006	49	14			
2007	35	10			
2008	161	47			
2009	103	29			

*Leonardo da Vinci programına hangi amaçla katıldınız ve bu deneyimden sonra dil becerilerinizi ne yönde geliştirdiniz sorularına katılımcılar birden çok seçeneği işaretleyebildikleri için oranlar % 100'den fazla çıkmıştır.

Öğrencilerin işletmelerde % 8'i önbüro, % 68'i servis ve bar, % 11'i mutfak, % 1'i kat hizmetleri, % 10'u havayolu-seyahat acentası, % 1'i muhasebe ve geriye kalan % 1'i ise diğer departmanlarında staj yaptıkları görülmektedir.

Öğrencilerin % 72'i mesleki bilgilerini arttırmak, % 85'i yabancı dilini geliştirmek için, % 45'i bireysel gelişimini sağlamak, % 43'ü vizyonunu geliştirmek ve % 5'i diğer sebeplerden dolayı Leonardo da Vinci programına katıldıklarını beyan etmişlerdir. Katılımcıların % 23'ü okuma, % 48'i dinleme, % 24'ü yazma, % 84'ü konuşma, % 22'si dilbilgisi, % 56'sı telaffuz ve % 40'ı kelime bilgisi açısından dil becerilerini geliştirdiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılanların LDV programına katılmadan önceki yabancı dil seviyeleri sorulduğunda % 3'ü 1.seviye, % 15'i 2.seviye, % 38'i 3.seviye, % 44'ü 4.seviye ve % 1'i 5.seviye yabancı dil seviyesinde olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılanların LDV programına katıldıktan sonraki yabancı dil seviyeleri sorulduğunda ise % 1'i 1.seviye, % 1'i 2.seviye, % 11'i 3.seviye, % 39'u 4.seviye ve % 48'i 5.seviyede olduklarını belirtmişlerdir.

4.2. Gelişim Değişkenlerine İlişkin Bulgular

Gelişim değişkenlerine ilişkin ifadeleri sınıflandırmak ve tanımlamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucu KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) testi sonucu 0,914 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, örneklem büyüklüğünün bu tür bir analiz için yeterli olduğunu göstermektedir. Gelişim değişkenlerine ilişkin faktörler belirlenirken öz değeri (eigenvalues) 1'den büyük olanlar değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, değişkenlerden faktör yükleri 0,40'ın altında olanlar değerlendirme dışında tutulmuştur.

Faktör analizi sonucu ortaya çıkan dört faktör “kişisel gelişim, mesleki gelişim, Vizyon gelişimi, yabancı dil gelişimidir”. Bu dört faktörün toplam varyansı açıklama oranı % 62 dir. Ayrıca, faktörlerin Cronbach's Alfa değerleri oldukça yüksek olup 0,80 ile 0,94 arasındadır ve her faktör en az dört değişkenle açıklanmaktadır.

İlk faktör olan “kişisel gelişimin” toplam varyansı açıklama oranı ortalama %41,9'dur ve dokuz değişken ile açıklanmaktadır. İkinci faktör olan “mesleki gelişimin” toplam varyansı açıklama oranı ortalama %12,3'tür ve altı değişkenle açıklanmaktadır.

Tablo 14: Gelişim Değişkenlerine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve Değişkenler	Faktör Yüğü	Öz Değerler	Varyansın Açıklanma Oranı	Cronbach's Alfa
Faktör 1 – Kişisel Gelişim		10,032	% 41,965	0,94
Kendime güvenim arttı	,759			
Özgüven kazandım	,811			
İletişim becerilerimi geliştirdim	,663			
Kişisel gücümün farkına vardım	,794			
Bireysel kararlar ve sorumluluklar alabilecek duruma geldim	,743			
Sosyal ortamlara daha çok girmeye başladım	,761			
Yeteneklerimi ve becerilerimi daha iyi kullanabildim	,839			
Yaşam standartımı yükseltmeye başladım	,758			
Beceri ve yeteneklerimi geliştirdim	,552			
Faktör 2 – Mesleki Gelişim		3,184	% 12,345	0,88
İş yaşamının çalışma koşulları hakkında bilgi sahibi oldum	,510			
Mesleğimle ilgili yeni araç ve gereçlerin kullanımı öğrendim	,555			
Okulda öğrendiğim alanımla ilgili bilgileri pekiştirdim	,773			
Okulda aldığım teorik bilgiler ile işletmedeki uygulamanın, birbirinin devamı niteliğinde olduğunu anladım	,719			
Derslerde öğrendiğim bilgileri uygulama imkânım oldu	,885			
Okulda aldığım mesleki eğitimin iş dünyası ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde olduğunu anladım	,710			
Faktör 3 – Vizyon Gelişimi		1,436	% 4,558	0,80
Gelecekteki eğitim planlarımı netleştirmemi sağladı	,658			
Gelecekte iş bulmama katkı sağlayacağını düşünüyorum	,655			
Kariyer basamakları hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı	,483			
Mezuniyet sonrası çalışacağım alan hakkında bilgilenmemi sağladı	,587			
Faktör 4 – Yabancı Dil Gelişimi		1,178	% 3,630	0,85
Gelecekteki eğitim planlarımı netleştirmemi sağladı	,547			
Gelecekte iş bulmama katkı sağlayacağını düşünüyorum	,571			
Kariyer basamakları hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı	,724			
Mezuniyet sonrası çalışacağım alan hakkında bilgilenmemi sağladı	,729			

Üçüncü faktör olan “vizyon gelişiminin” toplam varyansı açıklama oranı ortalama %4,5’tir ve dört değişkenle açıklanmaktadır. Dördüncü faktör olan “yabancı dil gelişiminin” toplam varyans açıklama oranı %3,6’dır ve dört değişkenle açıklanmaktadır.

4.3. Genel Memnuniyete İlişkin Bulgular

Öğrencilerin LDV programlarından genel memnuniyet düzeylerini belirleyebilmek amacıyla yöneltilen ifadelerin airtmetik ortalamaları ve standart sapmaları tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15. Öğrencilerin LDV programlarından genel memnuniyet düzeyleri

	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Alfa (α)
Genel Memnuniyet				0,92
Çalışma saatleri uygundu	348	4,1352	0,8268	
Çalıştığım işletmeden memnundum	348	4,0552	0,8969	
Sosyal ve kültürel aktiviteler yeterliydi	348	3,7601	1,1383	
Ulaşım-sigorta-rehberlik faaliyetleri yeterliydi	348	3,8034	1,1352	
Konaklama imkânları yeterliydi	348	4,0347	0,9455	
Yeme-İçme imkânları yeterliydi	348	3,8208	1,0424	
LDV programı hakkında yerleştirme öncesi yeterli bilgi verildi	348	3,9532	0,9016	
LDV programı tarafından sağlanan mali katkı yeterliydi	348	3,5333	1,2363	
LDV programına katıldığım için memnunum ve yine katılıyorum	348	4,3469	0,7941	
LDV programına başkalarının katılmasını tavsiye ederim	348	4,3924	0,7750	

Genel memnuniyete ilişkin on ifadenin güvenirlik katsayısı (Cronbach's Alfa) 0,92 olarak hesaplanmıştır. Programa katılanların genel memnuniyet düzeylerinin 3 ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca programa katılanlar, tekrar aynı bir programa katılmaya (4,35) ve programı başkalarına tavsiye etmeye (4,38) yatkındırlar. Yine araştırmaya katılanlar çalıştıkları işletmeden memnun (4,04) konaklama imkanlarının yeterli (4,02) ve çalışma saatlerinin uygun (4,12) olduğunu beyan etmişlerdir.

4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları

Genel memnuniyet ile gelişim değişkenleri arasındaki ilişkiyi test edebilmek için KORELASYON analizi yapılmış ve sonuçlar tablo 16'da sunulmuştur. Korelasyon analizi sonucuna göre gelişim değişkenleri ile genel memnuniyet arasında 0,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16: Genel memnuniyet ile gelişim değişkenleri arasındaki ilişki

		Genel Memnuniyet	Kişisel Gelişim	Mesleki Gelişim	Vizyon Gelişimi	Yabancı Dil Gelişimi
Genel Memnuniyet	Pearson Correlation	1				
	Sig. (2-uçlu)	,				
Kişisel Gelişim	Pearson Correlation	,429**	1			
	Sig. (2-uçlu)	,000	,			
Mesleki Gelişim	Pearson Correlation	,248**	,370**	1		
	Sig. (2-uçlu)	,000	,000	,		
Vizyon Gelişimi	Pearson Correlation	,244**	,470**	,540**	1	
	Sig. (2-uçlu)	,000	,000	,000	,	
Yab. Dil Gelişimi	Pearson Correlation	,168**	,672**	,362**	,497**	1
	Sig. (2-uçlu)	,002	,000	,000	,000	,

** 0.01 anlamlılık düzeyinde (2-uçlu).

Dolayısıyla programa katılan öğrencilerin gelişim değişkenlerini yeterli gördükleri sürece genel memnuniyette de artış meydana gelecektir. Tablo 16'daki bulgular incelenince Kişisel gelişim ile genel memnuniyet arasındaki ilişki katsayısının (0,429) diğer değişkenlerle olan ilişkilere göre daha yüksek düzeyde olduğu dikkati çekmektedir. Sonuç olarak, H₁ hipotezi kabul edilmiştir.

4.5. Farklılık Analizine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu aşamasında araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla ANOVA ve t-TESTİ yapılmıştır. Bu çerçevede genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin cinsiyet, yaş, öğrenim görülen bölüm, gidilen ülke, çalışılan işletme türü ve çalışılan departmana göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla aşağıdaki analizler yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 17 : Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları Tablosu

	Cinsiyet	n	A.O.	S.S.	t	p
Yabancı Dil Gelişimi	Erkek	252	4,2011	,53670	3,088	,002
	Kadin	93	4,2715	1,06300	2,522	
Kişisel Gelişim	Erkek	252	4,1940	,54911	-2,456	,015
	Kadin	93	3,9439	,87703	-2,273	
Mesleki Gelişim	Erkek	252	4,0974	,55217	-5,151	,000
	Kadin	93	4,1726	,54173	-5,137	
Vizyon Gelişimi	Erkek	252	4,2183	,54020	-,869	,386
	Kadin	93	4,6066	,47814	-,869	
Genel Memnuniyet	Erkek	252	4,0659	,70445	3,683	,000
	Kadin	93	3,7525	,86155	3,400	

t-Testi sonuçlarına göre genel memnuniyet ve kişisel gelişim değişkenlerinden olan memnuniyet cinsiyet değişkenine göre vizyon gelişimi haricinde farklılık göstermektedir. Vizyon gelişimi konusundaki yeterlilik cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermemektedir. Sonuç olarak, vizyon gelişimi değişkeni dışında H₂ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 18: Yaşa Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Yaş	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	13-14	1	4,5000	,	11,732	,000
	15-16	65	4,4538	,40237		
	17-18	190	4,1140	,54562		
	19-20	67	4,0336	1,15789		
	21 ve üzeri	22	5,0000	,00000		
Kişisel Gelişim	13-14	1	4,1250	,	6,110	,000
	15-16	65	4,4154	,45614		
	17-18	190	4,1264	,562221		
	19-20	67	3,8885	1,01555		
	21 ve üzeri	22	4,0000	,00000		
Mesleki Gelişim	13-14	1	4,0667	,	21,137	,000
	15-16	65	4,4349	,41501		
	17-18	190	3,9819	,54453		
	19-20	67	4,0376	,56747		
	21 ve üzeri	22	4,6000	,00000		
Vizyon Gelişimi	13-14	1	4,0000	,	17,063	,000
	15-16	65	4,4577	,42520		
	17-18	190	4,1395	,55183		
	19-20	67	4,4950	,48697		
	21 ve üzeri	22	5,0000	,00000		
Genel Memnuniyet	13-14	1	3,9000	,	14,045	,000
	15-16	65	4,1723	,61071		
	17-18	190	4,0374	,73014		
	19-20	67	3,9938	,83650		
	21 ve üzeri	22	2,9000	,00000		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin yaşa göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu çerçevede, H₃ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 19: Öğrenim Görülen Bölümlere Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Öğrenim Görülen Bölüm	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Konaklama Hizmetleri	112	4,2522	,47635	4,639	,003
	Seyahat Hizmetleri	164	4,1855	,57442		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	4,1229	1,25032		
	Diğer	10	5,0000	,00000		
Kişisel Gelişim	Konaklama Hizmetleri	112	4,2578	,44179	7,703	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	4,1751	,60895		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	3,7639	1,00302		
	Diğer	10	4,0000	,00000		
Mesleki Gelişim	Konaklama Hizmetleri	112	4,3012	,37553	19,290	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	3,9638	,59597		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	4,1153	,59283		
	Diğer	10	4,6000	,00000		
Vizyon Gelişimi	Konaklama Hizmetleri	112	4,2165	,46800	13,590	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	4,2332	,58753		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	4,6596	,41704		
	Diğer	10	5,0000	,00000		
Genel Memnuniyet	Konaklama Hizmetleri	112	3,8116	,68362	23,197	,000
	Seyahat Hizmetleri	164	4,2893	,63284		
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	59	3,6312	,87751		
	Diğer	10	2,9000	,00000		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin öğrenim görülen bölüme göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin öğrenim görülen bölüme göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak H₄ hipotezinin kabul edildiği görülmektedir.

Tablo 20: Gidilen Ülkeye Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Ülkeler	n	A.O.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Almanya	93	4,3495	6,287	,000
	İtalya	74	4,0428		
	İspanya	71	4,2813		
	İngiltere	52	4,1923		
	Diğer Ülkeler	55	4,0481		
Kişisel Gelişim	Almanya	93	4,3185	5,118	,000
	İtalya	74	4,0051		
	İspanya	71	4,3871		
	İngiltere	52	4,2308		
	Diğer Ülkeler	55	4,0385		
Mesleki Gelişim	Almanya	93	4,3455	8,014	,000
	İtalya	74	3,9423		
	İspanya	71	4,2704		
	İngiltere	52	3,8167		
	Diğer Ülkeler	55	3,7590		
Vizyon Gelişimi	Almanya	93	4,2876	4,136	,000
	İtalya	74	4,1115		
	İspanya	71	4,2788		
	İngiltere	52	4,2788		
	Diğer Ülkeler	55	4,1827		
Genel Memnuniyet	Almanya	93	3,8559	6,537	,000
	İtalya	74	4,1248		
	İspanya	71	4,2273		
	İngiltere	52	4,4124		
	Diğer Ülkeler	55	4,1103		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin gidilen ülkeye göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre, genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin gidilen ülkeye göre farklılık gösterdiği belirlenmiş ve H₅ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 21: Beceri Eğitimi Alınan İşletme Türüne Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Staj Yapılan İşletme	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Konaklama İşletmesi	82	4,3963	,39077	7,128	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	4,0398	,57045		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,1136	,67570		
	Diğer	37	4,5676	1,25920		
Kişisel Gelişim	Konaklama İşletmesi	82	4,3613	,43168	9,966	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	3,8778	,42066		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,1644	,70389		
	Diğer	37	3,7162	,82635		
Mesleki Gelişim	Konaklama İşletmesi	82	4,3829	,39180	38,529	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	4,0606	,36932		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	3,9403	,59575		
	Diğer	37	4,4703	,37776		
Vizyon Gelişimi	Konaklama İşletmesi	82	4,3598	,45150	26,285	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	3,8920	,43267		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,2949	,55620		
	Diğer	37	4,8919	,31480		
Genel Memnuniyet	Konaklama İşletmesi	82	3,9378	,72973	33,864	,000
	Havayolu-Seyahat İşletmesi	44	3,8136	,73250		
	Yiyecek İçecek İşletmesi	182	4,2438	,66679		
	Diğer	37	2,9865	,25184		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin çalışılan işletme türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin çalışılan işletme türüne göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, H₆ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 22: Çalışılan Departmana Göre Anova Sonuçları Tablosu

	Cinsiyet	n	A.O.	S.S.	F	p
Yabancı Dil Gelişimi	Önbüro	24	4,7708	,41649	20,793	,000
	Servis ve Bar	206	4,1646	,49983		
	Mutfak	31	4,0000	,52836		
	Kat Hizmetleri	3	4,5833	,52042		
	Seyahat	45	3,9500	1,04664		
	Acentası/Havayolu	2	1,0000	,00000		
	Muhasebe	34	4,8824	,68599		
Kişisel Gelişim	Önbüro	24	4,6510	,61235	11,177	,000
	Servis ve Bar	206	4,1651	,49536		
	Mutfak	31	4,1116	,67857		
	Kat Hizmetleri	3	4,4583	,31458		
	Seyahat	45	3,9349	1,01742		
	Acentası/Havayolu	2	1,3750	,00000		
	Muhasebe	34	3,9228	,45018		
Mesleki Gelişim	Önbüro	24	4,7333	,48474	21,611	,000
	Servis ve Bar	206	4,0700	,47539		
	Mutfak	31	3,7793	,66410		
	Kat Hizmetleri	3	4,4000	,34641		
	Seyahat	45	3,9162	,57019		
	Acentası/Havayolu	2	3,4000	,00000		
	Muhasebe	34	4,5647	,20580		
Vizyon Gelişimi	Önbüro	24	4,7604	,49167	16,830	,000
	Servis ve Bar	206	4,1723	,49575		
	Mutfak	31	4,1048	,63500		
	Kat Hizmetleri	3	4,5833	,28868		
	Seyahat	45	4,4370	,46068		
	Acentası/Havayolu	2	4,0000	,00000		
	Muhasebe	34	4,9706	,17150		
Genel Memnuniyet	Önbüro	24	4,7042	,61959	20,633	,000
	Servis ve Bar	206	3,9924	,68396		
	Mutfak	31	4,1304	,61291		
	Kat Hizmetleri	3	4,4333	,50332		
	Seyahat	45	4,2246	,79285		
	Acentası/Havayolu	2	3,7000	,00000		
	Muhasebe	34	2,9235	,13720		

Genel memnuniyetin ve gelişim değişkenlerinin departmana türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Anova testi yapılmıştır. Test sonucuna göre genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerinin çalışılan departmana göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu bağlamda, H₇ hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 23 : LDV Programından Öncesi ve Sonrası Yabancı Dil Seviyesi Tablosu

	Öncesi Yabancı Dil	Sonrası Yabancı Dil	sd	t	p
N	345	345			
Aritmetik Ortalama	3,2232	4,2899	,03721	-28,743	,000
Median	3,0000	4,0000			
Mode	4,00	5,00			
Standart Sapma	,81379	,81379			
Variance	,66225	,63667			

Eşli t-Testi

Öğrencilerin programa katılmadan önce ve sonra yabancı dil gelişimlerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Eşli t-Testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin programa katılmadan önceki yabancı dil düzeyleri ile programa katıldıktan sonraki yabancı düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin programa katıldıktan sonra yabancı dil düzeylerinde anlam ifade eder şekilde ve olumlu yönde farklılık oluşmuştur. Bu sonucu frekans analizi sonuçları da destekler niteliktedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu aşamasında öncelikle araştırmadan elde edilen sonuçlar aktarılmıştır. Daha sonra ulaşılan sonuçlara göre, hem araştırmacılara hem de uygulayıcılara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Turizm eğitiminde kalitenin ve verimliliğin arttırılabilmesi için okulda verilen teorik eğitim ile işletmelerde sağlanan beceri eğitiminin bir bütünlük arz etmesi gerekmektedir. İşletmelerde beceri eğitimine gönderilen öğrencilerin eğitim görevlileri tarafından daha etkin denetlenmesi, gerekli rehberlik hizmetinin öğrenciye her zaman verilmesi, gerekli tutum ve mesleki tecrübeleri kazanabilmeleri için sektör ve okul iletişiminin çok iyi planlaması gerekmektedir. İşletme yetkililerince öğrencilere ucuz işgücü olarak değil de işletmelere okulda aldıkları dersin bir devamı olarak beceri eğitime gelen geleceğin nitelikli personeli olarak görülmesi gerekmektedir.

Hayat boyu öğrenme programının bir alt faaliyeti olan Leonardo da Vinci programı; ülkeler arası işbirliğinin kullanılarak mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinen AB'ye üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır.

Bu çalışmada, beceri eğitimi kapsamında LDV mesleki eğitim programına katılarak yurt dışına giden öğrencilerin memnuniyet düzeyleri ve gelişim düzeyleri incelenmiştir. Öğrenciler yurtdışında kendilerine sunulan imkanlardan yararlanarak kişisel, mesleki, vizyon ve yabancı dil yeterliliklerini arttırmaya çalışmaktadırlar. Araştırmada öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin onların demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği de analiz edilerek örneklemin ne tür özelliklere sahip olması gerektiği konularına da açıklık getirilmiştir.

1. Araştırma sonucunda öğrenciler kendilerine sunulan maddi imkanları yetersiz olarak belirtmişlerdir. Bu imkanın geliştirilmesi öğrencilerin sosyal, kültürel aktiviteleri gibi olanaklarını da yükseltecektir. Bu sayede LDV programlarının temel amaçlarından birisi olan kültürel gelişimi sağlama fonksiyonunda yerine getirilmiş olacaktır.
2. Öğrencilerin genel memnuniyet ile gelişim değişkenleri arasındaki ilişki incelenince genel olarak yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle yabancı dil gelişimi, vizyon gelişimi, kişisel gelişim ve genel memnuniyet arasındaki ilişki sıkı sıkıya bağlantılıdır. Öğrencilerin mesleki gelişimleri ile genel memnuniyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmaması öğrencilerin benzer mesleki bilgileri Türkiye’deki eğitimleri sırasında almış olmalarında gösterilebilir.
3. Araştırmaya katılan öğrencilerin genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerine ilişkin algılarının cinsiyete göre “vizyon gelişimi” haricinde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Araştırma verileri incelendiğinde erkek öğrencilerin bayan öğrencilere göre memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir.
4. Öğrencilerin genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerine ilişkin algılarının yaş ve gruplara göre de farklılık gösterdiği dikkati çekmektedir. Farkın kaynağının genelde 17-18 yaş aralığından kaynaklandığı görülmüştür. Bu yaş grubunda yer alanların genel memnuniyet düzeyleri diğer yaş gruplarından oldukça yüksektir.
5. Araştırmaya katılan öğrencilerin genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerine ilişkin algıları öğrenim görülen bölüme göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Araştırma verileri incelendiğinde bu farkın seyahat hizmetleri bölümünde eğitim görenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Seyahat hizmetleri bölümünde öğrenim gören öğrencilerin genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerine ilişkin algıları daha düşüktür.
6. Araştırmaya katılan öğrencilerin genel memnuniyet ve gelişim değişkenlerine “gidilen ülkeye” göre farklılık göstermiştir. Araştırma verileri incelenince farkın özellikle İspanya, İtalya ve Almanya’dan kaynaklandığı tespit edilmiştir. İspanya ve İtalya’da memnuniyet oldukça düşük iken, Almanya’da beceri eğitim gören

öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin ise oldukça yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

7. Beceri eğitimi yapılan işletme türüne göre Havayolu-Seyahat işletmelerinde staj yapan öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu tesbit edilmiştir.
8. Katılımcıların LDV programlarından önceki ve sonraki yabancı dil gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Katılımcıların yabancı dil düzeyleri LDV programlarından sonra ciddi düzeyde artış göstermiştir. Buna göre bu programların öğrencilerin yabancı dil gelişimlerine çok faydalı olduğu söylenebilir.
9. Beceri eğitimi yapılan departmana göre Seyahat Acentası/Havayolu ve Muhasebe departmanında beceri eğitimi gören öğrencilerde anlamlı farklılıklar vardır. Diğer departmanlarda çalışan öğrencilerin memnuniyet düzeyleri yüksek iken bu departmanlarda staj yapan öğrencilerin memnuniyet düzeyleri düşüktür.

5.2. Öneriler

1. LDV programlarının temel amaçlarından birisi olan sosyal ve kültürel gelişimin sağlanabilmesi için öğrencilere sunulan maddi imkânların daha da geliştirilmesi önerilebilir.
2. LDV programlarına katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre memnun olabilecekleri işletmelere yerleştirilmeleri onların verimliliğinin arttırılmasında fayda sağlayacaktır.
3. LDV programlarına katılımcı belirlenirken yaş grubu olarak 17–18 yaş grubunun tercih edilmesi önerilebilir.
4. Seyahat Hizmetleri bölümde okuyan öğrencilerin, gerekli olanakların sağlanması ve yeterli hizmet organizasyonu yapıldıktan sonra bu faaliyete katılmaları sağlanmalıdır.

5. Yaşanabilecek olumsuzlukların en aza indirgenebilmesi için, İspanya ve İtalya ile ortaklık yapılırken aracı kuruluş veya ortak seçiminin doğru yapılması önerilebilir.
6. Havayolu-Seyahat işletmelerinde staj yapacak öğrencilerin memnuniyet düzeylerinin artırılabilmesi için bu işletmelere gönderilecek öğrencilerin yaş aralığı yüksek öğrencilerden ve özellikle yabancı dil düzeyi yüksek öğrencilerden seçilmesi önerilebilir.
7. Bu programın öğrencilerin yabancı dil gelişimlerine çok faydalı olduğu için, bu programlara daha fazla öğrencinin katılmasının sağlanması önerilebilir.
8. Seyahat Acentası/Havayolu ve Muhasebe departmanında beceri eğitimi görmek üzere gönderilecek öğrencilerde, staj yeri seçimi yapılırken öğrencilerin konaklama, yeme, içme gibi zorunlu ihtiyaçlarının yeterli seviyede olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Bu bölümlerde staj yapacak öğrenci seçiminde yaş aralığı yüksek öğrencilerin seçilmesi önerilebilir.

Araştırmacılara öneriler:

1. Bu çalışmanın verileri sadece beceri eğitimi kapsamında LDV mesleki eğitim programına katılarak AB ülkelerine giden Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrencilerinden elde edilmiştir. Turizm eğitiminin kendine özgü özellikleri göz önüne alındığında, bu araştırmanın bulgularının diğer mesleki eğitim kuruluşları için genellenemeyeceğini belirtmek gerekir.
2. Proje katılımcısı öğrencilerin proje amaçları doğrultusunda seçilmesi gerekmektedir. Yaş aralığı düştükçe algılanan memnuniyetin düştüğü gerçeği göz önüne alınarak proje katılımcısı öğrencilerin yaş aralıklarının yüksek olmasına dikkat edilmesi önerilebilir.
3. Vurgu yapılması gereken konulardan bir diğeri de hareketlilik öncesi ülke ve proje ortağı seçimin çok iyi yapılması gerekmektedir. Zira projenin başarısında ülke ve ortak seçiminin çok önemli olduğu söylenebilir.

4. Gelecekte bu konuda çalışma yapacak akademisyenlere benzer ölçümü daha homojen bir grup üzerine yapmaları önerilebilir. Bu şekilde demografik özelliklere dayalı algılama farklılıklarının da kısmen önüne geçilebilecektir. Yapılacak çalışmalarda verilerin aynı özellik taşıyan öğrencilerden toplanması da önerilebilir. Böylece eğitime devam farklı özellik taşıyan öğrencilerin benzer olmamasından kaynaklanan algılama farklılıkları da belli oranda azaltılabilecektir.

Sonuç olarak, Leonado da Vinci projeleri dahilinde yurtdışı beceri eğitimine katılan öğrencilerin beceri eğitimlerine ilişkin beklentileri ve memnuniyetleri araştırma konusu olmamıştır. Bu doktora tez çalışması ile Leonardo da Vinci programlarına katılan öğrencilerin demografik-mesleki özelliklerinden, eğitim programlarından beklenti ve memnuniyetlerine kadar birçok konuda bilgi sahibi olunmuştur. Ayrıca, araştırmanın yürütülmesi esnasında karşılaşılan birçok durum hakkında bilgi verilmiştir. Bu nedenle, bu çalışmadan elde edilen bulgular gerek bundan sonra araştırma yapmak isteyen akademisyenler, gerekse araştırma sonuçlarını kullanarak planlama yapmak isteyen eğitim yöneticileri için yol gösterici olacaktır. Araştırma verilerinin tam sayım örneklem yaparak toplanmış olması ve programa katılan öğrencilerinin yarısından fazlasına ulaşılması genelleme yapmak açısından kolaylık sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- ABGS, Avrupa Parlementosu Konseyi. (2008/C 111/01), Hayat boyu öğrenme ile ilgili Avrupa yeterlilik çerçevesinin oluşturulmasına yönelik 23 Nisan 2008 tarihli, Avrupa Parlementosu ve Avrupa Konseyi tavsiye kararı, Web: <http://www.abgs.gov.tr/index.php?l=1&p=300> adresinden Kasım 2009 tarihinde alınmıştır.
- AĞAOĞLU, O. K. (1991). *Türkiye’de turizm eğitimi ve etkinliği*, Ankara, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- AKOĞLAN M., KOZAK, N. (2001). Türkiye’de konaklama sektöründe çalışan kadınların tükenmişlik durumları üzerine bir araştırma, *Turizm Akademik Dergisi*, 2, 11–19.
- AKTAŞ, A. (1992, Aralık). *Turizmde okul-sektör işbirliği ve sorunlar*, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop. 9–11. Ankara, s. 325–327.
- AKTAŞ, A. EHTİYAR, R. (1995). *Otel işletmelerinde çalışan personelin iş tatmini ve örgütsel gereksinimlerini belirlemeye yönelik Antalya yöresinde yapılan bir araştırma*, Adnan Menderes Üniversitesi VI. Ulusal Turizm Kongresi, s.325.
- AKYÜZ, Y. (2001). *Tarihsel seyir içinde öğretmen yetiştirmede kalite*, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimde Kalite Paneli, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- AKYÜZ, Y. (2007). *Türk eğitim tarihi*, Ankara, Pegem A. Yayıncılık.
- ALEMDAR, T. (1992). *Turizm eğitiminde stajlar konusunda bir model*, Turizm Eğitimi Konferansı Workshop, 9–11 Aralık, Ankara, s.357-360.
- ALKAN, C. DOĞAN, H. ve SEZGİN, İ. (1994). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*, Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara.
- ALTMAN, L.A., BROTHERS, L.R. (1995). *Career longevity of hospitality graduates*, FIU Hospitality Review, 13(2), p.77.
- ANIL, O. (2006). *Leonardo da Vinci projesinin (hareketlilik) mesleki eğitime katkısı*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ATABAY S. (2002-Mart). Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, *Türkiye Bilişim Derneği sayı 81*, Web: http://www.tbd.org.tr/index.php?module=bilisim&page=show_content&content_id=424, adresinden 21 Kasım 2009’da alınmıştır.

- AVCI U. TOPALOĞLU C. (2009, Haziran). Hiyerarşik kademelere göre liderlik davranışlarını algılama farklılıkları: otel çalışanları üzerinde bir araştırma, *KMU İİBF Dergisi*, Yıl:11 Sayı:16, s.8.
- AVRUPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu. (2009). Komisyon tarafından konsey, Avrupa parlamentosu, Avrupa ekonomik ve sosyal komite ve bölgeler komitesi'ne gönderilen tebliğ, neden AB ve aday ülkeler arasında sivil toplum diyalogu, Web: <http://www.avrupa.info.tr/files/file/csd/civildialogue-tr.doc>. adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- AVRUPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciği. (2003, Ankara). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin 2003 ilerleme raporu, Web: <http://www.abpe.org.tr/abpe/content-detail.php?lang=2&detail=32>. adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- AYDOĞAN, Z. F. (2002). *Büro Yönetimi Önlisans Programlarında Staj Eğitiminin Önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Büro Yönetimi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- BAINBRIDGE S., MURRAY J., HARRISON T., WARD T. (2003). Learning for employment, second report on vocational education and training policy in Europe, *Office for Official Publications of the European Communities*, Cedefop, p.6.
- BARON, P., MAXWELL, G. (1993). Hospitality management students image of the hospitality industry, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 5 (5), p.5-8.
- BAŞARAN, İ.E. (1992). *Eğitime giriş*, Ankara.
- BAYER E. (1998, Güz). Türkiye meslek yüksekokulları turizm eğitimi kalitesinin geliştirilmesinde sanal yöntemlerin rolü, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 3.
- BLITZ B. K. (2003). From moment to Delores: educational cooperation in the European Union, contemporary European history, *Cambridge University Pres*. 12.
- BOYLU Y. (2004). *Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Amacına Yönelik Beklentilerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- BROCK, C., TULASIEWICZ W. (2000). *Education in a single Europe*, Rutledge, London & NY.

- BULUÇ G. (1992, Aralık,). *Turizm ve otel işletmeciliği eğitiminde stajın önemi*, Turizm Eğitimi Konferansı-Workshop 9–11. Ankara, s.365- 368.
- CEDEFOP. (2009). Modernizing vocational education and training: fourth report on vocational training research in Europe: background report”, Web: <http://www.cedefop.europa.eu/etv/news/default.asp?idnews=4356>, p.8-39. adresinden 23 Mart 2009’da alınmıştır.
- CHRISTOU, E. (1999). Hospitality Management Education in Greece: An Exploratory Study, *Tourism Management*, Volume 20, Number 6, 683-691.
- COCKRILL, A., SCOTT P. (1997). Vocational Education and Training in Germany: Trends and Issues, *J.E.T*, vol.49, no.3.
- COOPER, C. SHEPHERD, R. (1997). The relationships between tourism education and the tourism industry: implications for tourism education, *Tourism Recreation Research*, 22(1), p.97.
- ÇAPAR, B. (2002). *Turizm sektörü-turizm eğitim kurumları işbirliği, staj sorunları ve çözüm önerileri*, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, Ankara, s. 415–426.
- ÇELİK S. (2003, Ekim). *Ülkemiz mesleki ve teknik eğitiminde dış kaynaklı proje uygulamaları*, Ankara Üniversitesi – IVETA Bölgesel Konferansı, Ankara.
- ÇETİN, Ş. (2005). Öğrenci stajlarında yararlanılan dersler üzerine ampirik bir araştırma; Mersin turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu örneği, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt:16, Sayı: 2.
- DAVIES P. (2003). The Maastricht Treaty, *European Journal of Education*, Volume 38, Issue 1, page 99.
- DEMİRCİ, M. S. (2007). *Ticaret meslek lisesinde staj yapan öğrencilerin işletmelerde beceri eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm yolları*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DENİZ M. (2001). *Millî Eğitim Şûralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- DOĞAN H. (1983, Nisan). *Mesleki ve teknik eğitimin temel ilkeleri ve gelişmesi*, Mesleki ve Teknik Eğitim Sempozyumu, 28–29 Nisan, 1983, der: Mehmet Külahçı, A.Ü Eğitim Bilimleri Fakültesi no:126, Ankara.
- DPT. (Devlet Planlama Teşkilatı), Ankara, Web: www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/993/tarihce.doc. adresinden 14 Ekim 2009’da alınmıştır.

- ECONOMOU A. (2003). Comparative study of the European dimension in education in England, Scotland and Wales, in implementing European Union education and training policy”, a comparative study of issues in four member states, *Kluwer Academic Publishers*, Netherlands.
- EHTİYAR R. ve ÜNGÜREN E. (2008). Lise ve üniversitede turizm eğitimi alan öğrencilerin demografik değişkenlerinin umutsuzluk ve kaygı düzeylerine etkilerinin araştırılması, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2008 Sayı:2, Ankara.
- EKİNCİ Y. (1990). *Tarih içinde Türklerde meslek eğitimi*, MEB, s.10, Ankara.
- ERTL H. (2003). European Union and education policies: an overview of policies and initiatives, in implementing European Union education and training policy: a comparative study of issues in four member states, *Kluwer Academic Publishers*, Netherlands.
- ESER, Z. (2002). *Turizm Eğitime üç açılı yaklaşım: profesyonel eğitim, mesleki beceri eğitimi ve girişimcilik eğitim*, Turizm Bakanlığı 2. Turizm Şurası Bildirileri, II. Cilt, Ankara.
- EŞME, İ. (2007). *Mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunlar*, YÖK Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı, Ankara.
- EUROPA, Commission of European Communities, (2006). Directorate-general for education and culture, European credit system for vet (ECVET), technical specifications, report of the credit transfer technical working group, Brussels, *European Journal of Vocational Training*, 28/06/2005-EAC/A3/MAR, Web: http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/ecvt2005_en.pdf. adresinden 18 Kasım 2009’da alınmıştır.
- EUROPA, Commission of European Communities, (2008). Commission staff working document: European credit system for vocational education and training: a system for the transfer, accumulation and recognition of learning outcomes in Europe, Brussels, *European Journal of Vocational Training*, Web: <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/report06.pdf>. adresinden 18 Kasım 2009’da alınmıştır.
- EUROPA, Commission of European Communities, (2009). Commission staff working document: towards a European qualification framework for lifelong learning, Brussels, *European Journal of Vocational Training*, Web:

- http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/491/42-en.pdf, adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- EUROPASS, (2009). Europass for education or training professionals, Web: http://www.europass.gov.tr/index_en.html, adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- EURYBASE. (2007/08). The information database on education systems in Europe, Turkey Web: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.php#turkey, adresinden 14 Ekim 2009'da alınmıştır.
- EURYDICE. (2007/08). Directorate-general for education and culture, the information database on education systems in Europe, Web: http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/eurybase/pdf/section/TR_TR_C2_4.pdf, adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- FIRAT, Z. (1997). *Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi öğrencilerinin staj faaliyetlerinin organizasyonu sektör beklentileri ve öğrencilerin tatmin düzeylerinin ölçülmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- FUNELL P., MULLER D. (1991). Vocational education and the challenge of Europe: new developments in vocational education, *Kogan Page*, London.
- GETZ, D. (1994). Students work experiences, perceptions and attitudes towards careers in hospitality and tourism: a longitudinal case study in Spey Valley, *International Journal of Hospitality Management*, 13(1), Scotland, p.152.
- GÖKDENİZ A. ÇEKEN H. (2001, Kasım). *Turizm eğitimi ve sektörel işbirliği çerçevesinde sorunlar ve çözüm yolları*, Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi Hafta Sonu Semineri VII, 24–26 Kasım, Erciyes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Nevşehir, s.342.
- GÖKDENİZ, A., ÇEKEN, H. ve ERDEM, B. (2002). Okul sektör işbirliği çerçevesinde stajdan beklentiler, sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik bir uygulama, *Turizm Eğitimi Konferans-Workshop*, Ankara, s. 343–359.
- GREINERT, W. D. (2004). European vocational training systems-some thoughts on the theoretical context of their historical development, a history of vocational education and training in Europe, from divergence to convergence, Web: http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/399/

- 32-en.html. (No 32 May - August 2004/II p.18-25), adresinden 11 Kasım 2009'da alınmıştır.
- GÜÇER, E., PELİT, E. (2006). Turizm alanında öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin turizm işletmelerinde yaptıkları stajları değerlendirmeleri üzerine bir araştırma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*. Yıl: 2006 Sayı: 1, s.139–168.
- GÜMRÜKÇÜ, H. (2005). Avrupa yükseköğretim alanı ve Berlin toplantısı, küreselleşme, Türkiye ve Avrupa yükseköğretim alanı, H.Gümrükçü (Ed.). *Hamburg: Avrupa-Türkiye Araştırmaları Enstitüsü*.
- GÜMÜŞ, M. (2000). *Organizasyonlarda öğrenme*, Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi Hafta Sonu Seminerleri Tebliği, Nevşehir.
- GÜRDAL, M. (2002, Aralık). *Türkiye’de mesleki turizm eğitiminin yapısal analizi, okullaşma, eğitimin kalitesi, staj, istihdam sorunları ve çözüm önerileri*, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, Ankara, 11–13 Aralık, s.391–400.
- GÜROL, M. (1997). *Okul-sanayi işbirliği*, Pegem Yayınevi, Ankara.
- HACIOĞLU N. KAŞLI M. ŞAHİN S. ve TETİK N. (2008). *Türkiye’de turizm eğitimi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- HANÇER, M. ADAK, N. ve YÜKSEL, A. (2002). *Turizm eğitiminde sektör-üniversite işbirliği: yeni bir yaklaşım*, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop. Ankara: Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü: s. 401–405.
- ILGAZ S., ÇAKAR M. (2002, Aralık). *Turizm eğitimi alan öğrencilerin staj problemleri: başkent üniversitesi iibf turizm işletmeciliği bölümü öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma*, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, Ankara, 11–13 Aralık, s.385–389.
- IVERSON, R.D. DEERY, M. (1997). Turnover culture in the hospitality indutry, *Human Resource Management Journal*, vol. 7, No 4,p.65.
- İBİCİOĞLU, H., AVCI U., BOYLU Y. (2002). Turizm işletmelerinde insan kaynaklarının eğitiminde stratejik eğitim organizasyonlarının uygulanabilirliğine yönelik bir inceleme, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, Isparta.
- İÇÖZ, O. (1991), Turizm sektörünün gelişmesinde insan unsurunun önemi, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Kasım-Aralık, s.15–18.
- İLKİN, A. DİNÇER Z. (1991) *Turizmin Türk ekonomisindeki yeri ve önemi, ekonomik ve sosyal sorunlar, çözüm önerileri*, 2, TOBB Yayını, Ankara, Sayı:217.

- JENKINS, A. K. (2001). Making a career of it? Hospitality students` future perspectives: an Anglo Dutch study, *International Journal Contemporary Hospitality Management*, 13(1), p.17.
- JONEN, G. BOELE, K. (ED.) (1997). The education system in the federal republic of Germany, *Ministers of Education and Cultural Affairs of the Lander in the Federal Republic of Germany*.
- JONES, R. (2001). *The politics and economics of European Union*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK.
- KAZU, Y. ve DEMİRLİ, C. (2002). Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarındaki gelişmeler, *Milli Eğitim Dergisi*, 155–156, Web: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/kazu.htm>, adresinden 3 Kasım 2009’da alınmıştır.
- KENAR N. (2005). Mesleki eğitimde gelişmeler, *Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası Mercek Dergisi*, yıl:10, sayı:37, İstanbul.
- KING, B. MCKERCHER, B., WARYSZAK, R. (2003). A comparative study of hospitality and tourism graduates in Australia and Hong Kong, *The International Journal of Tourism Research*, 5–6.11.12.
- KIZILIRMAK, İ. (2000). Meslek yüksekokulları turizm ve otelcilik programlarının turizm sektörünün beklentileri doğrultusunda değerlendirilmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:147, Ankara, s.46.
- KOÇAOĞLU, B. (2002). *Turizm eğitiminde kalite değerlendirmesi: sertifikasyon*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı, Ankara.
- KOKO, J., GUERRIER, Y. (1994). Over education, underemployment and job satisfaction: a study of Finnish hotel receptionist, *International Journey of Hospitality Management*, 13(4), p.409.
- KOZAK, M., KIZILIRMAK, İ. (2001). Türkiyede meslek yüksekokulu turizm-otelcilik programı öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik tutumlarının demografik değişkenlere göre değişimi: Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz teknik üniversitesi öğrencileri üzerine bir uygulama, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, Bahar, Ankara, s.18.
- KOZAK, N. (2005). Staj dosyası (I): öğrencilerin yasadıkları sorunlar, Staj dosyası (II): sektörün ve turizm programlarının görüşleri, Staj dosyası (III): turizm sektöründe staj üzerine bazı görüşler, Web:

- <http://www.turizmgazetesi.com/articles/article.aspx?id=25083>, adresinden 13 Ekim 2009'da alınmıştır.
- KÖFTEOĞLU F. ve KARABULUT E. (1997). *25. yılında TÜRSAB, Dünyada ve Türkiye'de turizm ve seyahat acenteciliğinin gelişim tarihi*, Turpress Yayınları, İstanbul.
- KUŞLUVAN, S. (2000). *Turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksekokulu öğrencilerinin turizm işletmeleri yöneticilerinden beklentiler*, Kapadokya Toplantıları Kitapçığı VII. Erciyes Üniversitesi Turizm işletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Nevşehir, 2000.
- KUŞLUVAN, S., KUŞLUVAN, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey, *Tourism Management*, p.253.
- KUŞLUVAN, S., KUŞLUVAN, Z. (2004). Turizm işletmelerinde işgören devri: anlamı, türleri ve nedenleri, *SOİD Seyahat ve Otel işletmeciliği Dergisi*, Sayı: 1, Temmuz-Ağustos-Eylül, s.28.
- KÜÇÜKTOPUZLU, F. (2002, Aralık). *Turizm eğitimi veren yüksekokulların staj programlarında eşgüdüm sağlanması ve çözüm önerileri*, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, 11-13 Aralık, Ankara, s.335-341.
- LAM, T. ZHANG, H., BAUM, T. (2001). An investigation of employees' job satisfaction: the case of hotels in Hong Kong, *Tourism Management*, 22, p.157.
- LENAERTS, K. (1994). Education in European community law after Maastricht, *Common Market Law Review*, vol. 31.
- LINDNER, A. (1998). Modelling the German system of vocational education, *L.E*, vol.5, pp.411- 423.
- LLP. (LIFELONG LEARNING POLICY) General policy framework for *education* and training, Web: http://ec.europa.eu/education/llp/doc848_en.htm (Erişim tarihi: 17.10.2009).
- MC.MOHAN J. A. (1995). Education and culture in European community law, *European Community Law Series*, Volume 8, Athlone Press, London.
- MEB. (2004). Proje Özeti, *MTEM Bülteni*, sayı:1, Aralık, Ankara, s. 7.
- MEB. (2009) Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü, Ankara, Web: <http://ttogm.meb.gov.tr>. (Erişim tarihi:10.08.2009).
- MEB. (A) MEVZUAT BANKASI, 3308 Sayılı Meslekî Eğitim Kanunu, Web: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/3.html>, adresinden 17 Kasım 2009'da alınmıştır.

- MEB. (B) MEVZUAT BANKASI, 4702 Sayılı Yasanın Uygulanması Genelge 2002/55, Web: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/164.html>, adresinden 17 Kasım 2009'da alınmıştır.
- (Erişim tarihi:17.10.2009).
- MEGEP. (2009). Helsinki Bildirgesi, Web: <http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/ab/HelsinkiBildirgesiTR.pdf>, adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- MISIRLI, İ. (2002). *Turizm sektöründe meslek standartları ve mesleki belgelendirme sistemi-sertifikasyon*, Turizm Eğitimi Konferansı, Ankara.
- MYK. (2006). Mesleki Yeterlilik Kurulu Kanunu, Kanun No.5544, Resmi Gazete, Sayı:26312, http://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/MYK_Kanunu_TR.pdf, adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- MYK. (2007). Mesleki Yeterlilik Kurumu Sektör Komitelerinin Kuruluş, Görev, Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Kanun No.5544, Resmi Gazete, Sayı: 26713, http://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/Sektorkomite_Yonetmelik_TR.pdf, adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- OLALI, H., TİMUR A. (1986), Turizmin Türk ekonomisindeki yeri, *Ofis Matbaacılık*, İzmir.
- ORTAŞ, İ. (2005). Ülkemizin kaçırdığı en büyük eğitim projesi: Köy Enstitüleri, *Pivolka*, 4(17).
- ÖÇAL, H. (2008). *Mesleki eğitim ve mesleki yönlendirme, bilim ve aklın aydınlığında eğitim*, 99, 12–19.
- ÖMERZİ A. AYATA M. A. (1992). *Akdeniz üniversitesi Antalya meslek yüksekokulu turizm ve otelcilik programı öğrencilerinin ağırlama sektöründe yaptığı uygulama ve stajlar*, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, Ankara.
- ÖZCANLI G. S. (2006). *Avrupa Birliği Yardımları Çerçevesinde Türkiye'ye Yapılan Yardımlar: Isparta Kilimcilik Eğitim Destek ve Pazarlama Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- ÖZDEMİR Ö. F. BABADOĞAN C. B. (2003). Ticaret meslek liseleri meslek dersleri öğretim programlarının meslek dersi öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi, (Ankara İli Örneği), *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:158.

- ÖZEKİN, M. (2006). *Turizmde rehberlik, konaklama ve seyahat hizmetleri modülü*, MEB MESEP Yayınları, Ankara.
- ÖZEN R. (2006). Mesleki ve teknik eğitim fakültelerinin yeniden yapılanması, *MTEM Bülteni*, Sayı:6, Aralık, s.5.
- ÖZKILIÇ, R., HASPOLATLI, E. (2008). Türkiye'nin Avrupa Birliği eğitim programlarına katılım süreci, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXI (1), s.151–172.
- ÖZTAŞ, K. (1995). Turizm eğitimi araştırması, turizm'de kalifiye eleman açığı ve meslek yüksek okullarının etkinliğinin artırılması, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, Eylül-Aralık 1995, Ankara.
- SARI H. (2007). *Ortaöğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi alan öğrencilerin staj sürecine adaptasyonu üzerine bir araştırma*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm işletmeciliği Ana Bilim Dalı, Ankara.
- SEMİZ S. OKAY Ş. (2009). Meslek Yüksek Okulları Teknik Programlar Bölümü Öğrencilerinin Endüstri Stajları İle İlgili Bir Alan Araştırması, *1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu*, 27-29 Mayıs 2009, ISBN 978-975-448-194-5 Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu, Konya
- SEMİZ, Y., KUŞ, R. (2004). Osmanlı'da mesleki teknik eğitim (İstanbul sanayi mektebi 1869–1930), *SÜ Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15, 272–295.
- SEZGİN İ. (2001). *Avrupa Birliği'nin eğitim, öğrenme ve gençlik politikaları*, Türkiye-AB İlişkileri Sempozyumu, Ankara Ofset, s.236–240, Ankara.
- SEZGİN İ. (2005, Temmuz). Meslek dersleri öğretmen yeterlilikleri, *MTEM Bülteni*, Sayı:3, s.5–6.
- SIU V., TSANG N., WONG, S. (1997). What motivates Hong Kong's hotel employees? *The Cornell H.R.A. Quarterly*, October, p.44-49.
- ŞAHİN İ. (2007). *Avrupa Birliği'nin Erasmus programına katılan Türk öğrencilerin programla ilgili algıları*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- ŞAHİN İ., OKAY Ş., ÖZDEMİR S. (2007). Türkiye'de mesleki teknik eğitimin durumu ve karşılaşılan sorunlar, *Ulusal Teknik Eğitim Mühendislik ve Eğitim Bilimleri Genç Araştırmacılar Sempozyumu (UMES'07)*, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, s.1018–1021.

- ŞAHİN Ö. OKUMUŞ F. (2002). *MEB-YÖK meslek yüksekokulları program geliştirme projesi çerçevesinde turizm ile ilgili 'otel işletmeciliği' ve 'seyahat işletmeciliği' programlarının uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*, Turizm Eğitimi Konferansı, Ankara.
- TABBON G., YANG J. (1997). The interaction between (TVET) technical and vocational education and training and economic development in advanced countries, *I.J.E.D*, vol.17, No: 3, pp: 323-334.
- TARCAN N. (2001, Ağustos). Mesleki ve teknik eğitim ve yeni düzenlemeler, *TİSK İşveren Dergisi*, Web: www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=359&id=21, adresinden 18 Kasım 2009'da alınmıştır.
- TATLIDİL E. ve YOTA X. (2006). Türk İşgücünün Yapısı ve Avrupa Birliği İstihdam Politikaları, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, eab.ege.edu.tr/pdf/2_2/C2-S2-M1.pdf, adresinden 12.02.2010 tarihinde alınmıştır.
- TEKELİ İ., İLKİN S. (2000). *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Ümit Yayıncılık, 3. Kitap.
- TİMUR A. (1992). *Türkiye'de turizm eğitiminin yapısı, uygulanan politikalar ve sonuçları*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Yorum Basım Yayın, Ankara, s.47.
- TOPALOĞLU M., FIRAT Z. (1998). Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri öğrencilerinin staj faaliyetlerinin organizasyonu sektör beklentileri ve öğrencilerin tatmin düzeylerinin ölçülmesi, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1.
- TUNA M., YAYLI A. (1997). *Turizm sektöründe çalışan stajyer işçilerin sorunları ve çözümüne ilişkin öneriler*, OLEYİŞ Sendikası 50. Yıl Sempozyumu, 19–20 Haziran, Ankara, s:208–226.
- TUNCER M. (2006). Mesleki ve teknik eğitimde meslek standartları ve Avrupa Birliği'ne uyum sürecindeki yeri ve önemi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 1 Sayfa: 181–206, Elazığ.
- TURAN K. (1992). *Mesleki teknik eğitimin gelişmesi ve Mehmet Rüştü Uzel*, İstanbul.
- TUZCU G. (2002). Avrupa Birliğine geçiş sürecinde Türk eğitiminin planlanması, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 155–156.
- TÜRK DİL KURUMU, Web: <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=staj&ayn=tam>, adresinden 28 Aralık 2009'da alınmıştır.
- TÜYLÜOĞLU, T. (2003). *Türkiye'de turizm eğitiminin niteliği*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- UA. AB Eğitim ve Gençlik Programları Başkanlığı-Ulusal Ajans, Web: <http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinid=7461927f111b3affa71de3198573f086f893b>, adresinden 7 Mart 2009'da alınmıştır.
- ULUSOY A. (2003). *Avrupa Birliğine üye ülkelerden Almanya, İngiltere ve Fransa ile Türkiye'nin mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştirme sistemlerinin karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi – IVETA Bölgesel Konferansı 20–22 Ekim 2003, Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Ankara.
- ÜNLÜÖNEN K. (2000). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 218–238.
- ÜNLÜÖNEN K. (2004). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından karşılaştırılması (1998–1999 ve 2003–2004 Öğretim Yılları) *Ticaret ve Turizm Eğitim Dergisi*, Sayı:1, 108- 130.
- ÜNLÜÖNEN K. ve BOYLU Y. (2005a). Anadolu otelcilik ve turizm meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin beklenti ve algılamalarındaki değişimin karşılaştırılması (2000–2001 ve 2003–2004 Öğretim Yılları), *Milli Eğitim Dergisi*, Bahar 2005 Yayın Yıl:133, Sayı. 166.
- ÜNLÜÖNEN K. ve BOYLU Y. (2005b). Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi, Web: <http://www.e-sosder.com/index.php?bolum=Egitim%20Bilimleri>, adresinden 12 Şubat 2009'da alınmıştır.
- ÜNLÜÖNEN K. ve BOYLU Y. (2009). Türkiye'deki örgün turizm eğitimine ilişkin rakamsal gelişmelerin değerlendirilmesi, *Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, 10.Ulusal Turizm Kongresi*, 21–24 Ekim 2009, Mersin, s.957.
- WOLLSCHLAGER N., GUGGENHEIM E.F. (2004). A history of vocational education and training in Europe, from divergence to convergence, *European Journal*, No 32, Web: http://www.cedefop.europa.eu/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/399/32_en_editorial.pdf, adresinden 4 Mart 2009'da alınmıştır.
- WOOD R.C. (1992). Hospitality labour trends, *Tourism Management*, 13 (3), pp: 297-304.

- YAĞCI Ö. (2001). Türkiye’de turizm eğitimi ve istihdamda karşılaşılan temel sorunlar ve çözüm önerileri, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara, Sayı:4.
- YAZICI S. (2002). *Turizm eğitiminin bilinci ve uygulama dersi: staj*, Turizm Eğitimi Konferans- Workshop, 11–13 Aralık, Ankara, s.407–414.
- YILDIRIM A. (2002). *Turizm sektörü-turizm eğitim kurumları işbirliği, staj sorunları ve çözüm önerileri: Kocaeli üniversitesi derbent MYO’ da yürütülen bir proje*, Turizm Eğitimi Konferansı-Workshop, s. 369–384, Ankara.
- YILMAZ, H. (2007). Beceriler, yeterlilikler ve meslek eğitimi: finansman yapısı ve politika önerileri, *TÜRKONFED*, İstanbul.
- YÖK, (2008). Yükseköğretim Kanunu, Değişiklik Ek fıkra: 18/6/2008-5772/1 md. <http://www.yok.gov.tr/content/view/435/183/lang,tr/>, adresinden 8 Ocak 2010’da alınmıştır.
- YÜKSEK Ö. (2006). *Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında işletmede beceri eğitimi uygulamasının işletme ve öğrenci açısından değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ZOHAR D. (1994). Analysis of job stress profile in the hotel industry, *International Journal of Hospitality Management*, 13 (3), 219–231.

EKLER

EK.1 ANKET FORMU

**BECERİ EĞİTİMİ KAPSAMINDA LEONARDO DA VİNCİ PROGRAMINA KATILAN OTELCİLİK VE TURİZM
MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

ANKET FORMU

Bu anket formu, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Azize Tunç HUSSEIN danışmanlığında yürütülen bir doktora tezine veri temin etmek amacıyla hazırlanmıştır. Anketten elde edilen veriler tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. İlgi ve katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederiz.

Murat ÖZEKİN, Fethiye Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi,
Konaklama ve Seyahat Hizmetleri Öğretmeni
muratozekin@yahoo.com

Aşağıda siz katılımcıların Leonardo da Vinci programına ilişkin görüşlere yönelik ifadeler verilmiştir. Lütfen bu ifadelere katılma derecenizi kutu içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz.

Ölçeklerden; (1) “Hiç Katılmıyorum”, (5) “Tamamen Katılıyorum” seçeneklerine karşılık gelmektedir

Yabancı Dil Gelişimi	Katılma dereceniz				
	(1) Hiç	(2) Az	(3) Orta	(4) Çok	(5) Tamamen
1. Yabancı dilimi geliştirdim					
2. Yabancı dili konuşabilmenin önemini kavradım					
3. Yabancı dillere olan ilgim arttı					
4. Yeni yabancı dilleri öğrenmeye istek duydum					
Kişisel Gelişim	(1) Hiç	(2) Az	(3) Orta	(4) Çok	(5) Tamamen
5. Kendime güvenim arttı					
6. Özgüven kazandım					
7. İletişim becerilerimi geliştirdim					
8. Kişisel gücümün farkına vardım					
9. Bireysel kararlar ve sorumluluklar alabilecek duruma geldim					
10. Sosyal ortamlara daha çok girmeye başladım					
11. Yeteneklerimi ve becerilerimi daha iyi kullanabildim					
12. Yaşam standartımı yükseltmeye başladım					
Mesleki Gelişim	(1) Hiç	(2) Az	(3) Orta	(4) Çok	(5) Tamamen
13. Beceri ve yeteneklerimi geliştirdim					
14. Yeni mesleki vasıflar kazandım					
15. Meslek alanıma ilişkin yeni teknikler ve yöntemler gözlemledim					
16. Mesleğime ilişkin yeni bilgiler edindim					
17. Ekip çalışması konusunda beceri kazandım					
18. Mesleğimle ilgili gelişmeleri Avrupa ülkelerinde inceleme fırsatım oldu					
19. Mesleğimde farklı uygulamaları öğrendim					
20. Mesleğimde yeni teknikleri uygulama fırsatım oldu					
21. Mesleğime yönelik kuramsal bilgi ve uygulama becerilerimi geliştirdim					
22. İş yaşamının çalışma koşulları hakkında bilgi sahibi oldum					
23. Mesleğimle ilgili yeni araç ve gereçlerin kullanımı öğrendim					
24. Okulda öğrendiğim alanımla ilgili bilgileri pekiştirdim					
25. Okulda aldığım teorik bilgiler ile işletmedeki uygulamanın, birbirinin devamı niteliğinde olduğunu anladım					
26. Derslerde öğrendiğim bilgileri uygulama imkânım oldu					

27. Okulda aldığım mesleki eğitimin iş dünyası ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde olduğunu anladım					
Vizyon Gelişimi	(1) Hiç	(2) Az	(3) Orta	(4) Çok	(5) Tamamen
28. Gelecekteki eğitim planlarımı netleştirmemi sağladı					
29. Gelecekte iş bulmama katkı sağlayacağını düşünüyorum					
30. Kariyer basamakları hakkında bilgi sahibi olmamı sağladı					
31. Mezuniyet sonrası çalışacağım alan hakkında bilgilennememi sağladı					
Genel Memnuniyet	(1) Hiç	(2) Az	(3) Orta	(4) Çok	(5) Tamamen
32. Çalışma saatleri uygundu					
33. Çalıştığım işletmeden memnundum					
34. Sosyal ve kültürel aktiviteler yeterliydi					
35. Ulaşım-sigorta-rehberlik faaliyetleri yeterliydi					
36. Konaklama imkânları yeterliydi					
37. Yeme-İçme imkânları yeterliydi					
38. LDV programı hakkında yerleştirme öncesi yeterli bilgi verildi					
39. LDV programı tarafından sağlanan mali katkı yeterliydi					
40. LDV programına katıldığım için memnunum ve yine katılırım					
41. LDV programına başkalarının katılmasını tavsiye ederim					

1. Bölüm

1.Cinsiyetiniz: ☐ Bay ☐ Bayan

2.Yaşınız: ☐ 13-14 ☐ 15-16 ☐ 17-18 ☐ 19-20 ☐ 21 ve üzeri

3. Öğrenim gördüğünüz bölüm:

☐ Konaklama Hizmetleri ☐ Seyahat Hizmetleri ☐ Yiyecek İçecek Hizmetleri ☐ Diğer.....

4. Proje kapsamında gidilen ülke/ülkeler:.....

5. Proje kapsamında yurt dışında kalınan süre: (Kaç hafta).....

6. Proje kapsamında yurt dışında bulunduğunuz yıl: ☐ 2006 ☐ 2007 ☐ 2008 ☐ 2009

7. Proje kapsamında Beceri Eğitimi Aldığınız işletme türü:

☐ Konaklama işletmesi ☐ Yiyecek-İçecek İşletmesi
☐ Havayolu-Seyahat İşletmesi ☐ Diğer

8. Yurtdışında yerleştirildiğiniz işletmede hangi departmanda çalıştınız (Beceri Eğitimi aldınız)?

☐ Ön büro ☐ Servis ve Bar ☐ Mutfak ☐ Kat Hizmetleri
☐ Seyahat Acentası / Havayolu ☐ Muhasebe ☐ Diğer.....

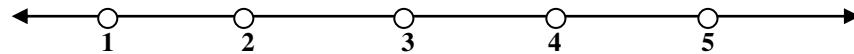
9. Leonardo da vinci programına hangi amaçla katıldınız? Aşağıda verilen amaçları size göre (1) en önemliden en önemsiz (4) olacak şekilde sıralayınız.

☐ Mesleki bilgimi arttırmak ☐ Yabancı dilimi geliştirmek
☐ Bireysel gelişimi sağlamak ☐ Vizyonumu geliştirmek
☐ Diğer.....

10. Bu deneyimden sonra dil becerinizi ne yönde geliştirdiniz? Aşağıdaki becerileri en çok geliştirdiğinizden (1) en az geliştirdiğinize (7) göre sıralayınız.

☐ Okuma ☐ Dinleme ☐ Yazma ☐ Konuşma ☐ Dilbilgisi ☐ Telaffuz ☐ Kelime bilgisi

11. Leonardo da vinci programından *önceki* yabancı dil seviyenizi işaretleyiniz. (1) en kötü (5) en iyi göre sıralayınız.

Leonardo da vinci programından *sonraki* yabancı dil seviyenizi işaretleyiniz.

